

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre . .
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN

Tanévet bezáró imádság.

Uram! im megálunk előtted, miként a munkás a leáldozó napnál. Nevedben kezdtük el munkánkat, itt állottunk az esztendő küszöbén szent vágyódással, lángoló lelkesedéssel, keblünk reménnyel volt tele s szent hitünkben hozzád emelkedtünk. Munkálkodtunk Atyánk, a míg nappal vala s az alkonyattal pihenésre térő lelkünk im téged keres. Ugy érezzük, mintha nem is lett volna fárasztó a munka, mintha keblünket e pillanatban egyszerre új erő öntené el; lelkünknek szárnyai nem lankadnak, de fönnebb-fönnebb emelnek; futottunk és nem fáradtunk, jártunk és nem lankadtunk. Igen, Isten, jó Atyánk, a vándor elfeledi fáradságát, ha kies oázra jutott, a harcosnak új erő a győzelem s a vig aratónak dalba szakad lelke. Szívünkben ajkunkra, ajkunkról egeidbe száll, Uram, a hálaadás, mert a munkás kezet te kísérted áldással; arcunk verejtéke, miként az eső, szívünk vércseppje, miként a harmat, keblünk szeretete, miként az égi nap életre hívták az ifjú lelkek nemes tenyészetét. A remény valósággá, a vágy megelégedéssé, a kétség örömmé változott és mi készséggel szólunk: Uram, a te erőd dicsőült meg erőtlenségünkben, a te lelked vezérelt minket, a te akaratom hozott jót mi reánk: tied legyen a dicsőség mindörökre!

A bölcsnek lelkében szólottál hozzánk: „Én az engem szeretőket szeretem s a kik szorgalmasan keresnek, megtalálnak engem.“ Biztató szavad megcsendült szívünkben s kerestünk téged, óh mert nálad van a bölcsesség, a tökéletesség; nálad van az igazság, a szeretet, nálad a boldogság.

Égi harmattal tápláld a mezőt, égi sűgárt bocsátasz ki minden reggel, mely új reményt, új biztatást, új munkát és új erőt nyújt a fölkelő embernek.

Égi fényt, égi erőt adtál nekünk is. Minden reggel táplált a remény, hogy a hű munkás napja áldással nyugszik le; minden nap erősödtünk hitünkben, hogy az igaz még a Galgotán is győz; minden nap könnyű volt a mi terhünk és gyönyörűsége a mi munkánk, mert szeretet füzte össze a tanítót és tanítványt. Igen, szeretttük Atyánk, kiket reánk bízta, szeretttük ezeket

a dicsőséggel oly gazdagon megkoszoruzott ódon falakat és szeretttük *ast*, a miért küzdeni, fáradni oly édes, oly jó, a melynek oltárán mindig áldoztak e helyen igaz áldozattal: szeretttük hazánkat, melynek, ha hű fiakat neveltünk, ha hű fiaivá növekedtünk, úgy fáradságunk semmi, jutalmunk pedig gazdag.

Aldásod, Atyánk, miként aratáskor a mezőt a kéve, betöltötte az esztendőnek minden napját. Áldás a gyermek sejtelme, vágya, odaadása, szeretete: a nyilni kezdő lélek takadó bimbói. Áldás az ifjú lelkesedése, munkavágya, igazságszomja, szabadságszeretete, áldás az ifjú erénye, eszménye: a kinyitott kebel nemes virágai. „Áldás az öröm, mely kíséri a távozókat, az öröm, a mely kitárja a szülék reszkető karjait s a melynek szárnyain édes anyja kebelére repül a repeső gyermek.

Szerető Atyánk, te vezéreltél eddig, megtartó kegyelmed kíséren pihenésünkben, hogy, midőn ismét megnyílnak e kapuk, zendüljön meg újból ajkainkon: Áldott az Úr, a seregeknek istene! Ámen.

Biró Sándor,
ev. ref. h. vallástanár.

A vallásról és valláserkölcsi nevelésről általában.

(Felolvastatott az alsófehérvármegyei általános tanító-egyesületnek 1900. április 3-án N.-Enyeden tartott közgyűlésén.)

Midőn e megtisztelő helyet: a felolvasó széket egy olyan nagy intelligenciájú és impozáns testület színe előtt, mint az „alsófehérvármegyei általános tanító-egyesület“ elfoglalom, annak iadító oka azon jól kiérdemlett becsüléssel és tisztelettel kívül, melylyel én a magyar közoktatás ügynek fáradhatlan munkásai iránt egyen-egyen és összevéve mindig éreztem és érzek, nem más, mint maga az értekezésem céljául kitűzött nagyfontosságú és messzekiható kérdés: a vallás és valláserkölcsi nevelés ügye iránti hű és meleg érdeklődésem, melyet úgy hivatásomnál, mint egyéni lelkületemnél fogva szeretnék minél magasabb nívón és minél sikeresebben megoldva látni.

Ebből a nemes intenióból tettem volt egy ilyen természetű felolvasás tartására ígéretet ez egyesület fáradhatatlanul buzgó. köztiszteletben álló elnökének még a múlt év folyamán; s hogy ez ígéretemet csak most válthatom be, annak oka rajtam kívül eső körülményeken mult eádig; s ha igénytelen értekezésem a késés dacára sem felelne meg a talán előre hozzá fűzött várakozásnak: találkozzék némi méltánylással legalább jóakaratom és ügybuzgóságom.

Előre bocsátom, hogy mikor a *vallás-erkölcsi nevelésről* akarok beszélni, korántsem gondolok arra, hogy tudós és bölcs fejtegetésekkel szaturált tanácsokat és oktatásokat adjak az egyesület tagjainak ezen nagyfontosságú tantárgy tanítási *módszerére* nézve. mert hiszen annak tanítása nekünk. lelkészeknek a feladatunk, s különben is a módszerben Önök a *mesterek*, én meg csak egyszerű laikus vagyok. Nekünk *lelkészeknek* és önöknek *tanítóknak* hivatásunk tulajdonképen egy, csak működési *körünk* különböző: a mennyiben önök tanítók a *gyermekes iskolájában*, mi pedig a *feinöttek intézetében*; s a milyen nagy a különbség a mi »iskoláink« között, épen olyan nagy a különbség sikeresen követhető és követendő *módszereink* között. Mindkettőnek vannak oly ágai, melyek a másik félre nézve örök titoknak maradnak: épen azért én az önök módszerének — melynek lépten nyomon bámulom kiváló sikereit — titkaiba nem akarok és nem tudok bepillantani; de van a nevelésben egy *közös* pont, melyben okvetlen találkozunk kell; a mely, a míg a mi későbbi aratásunkra nézve a magvetés munkáját képezi, addig az önök számára finom, mívelt lelkü és ártatlan kedélyü anyagot biztosít, *s ez a közös tér: a vallás-erkölcsi nevelés.*

Azon kérdést felvetni, hogy van-e szükség és mi szükség van a *vallás-erkölcsi nevelésre*, azt hiszem épen olyan felesleges és indokolatlan volna, mint azt kérdezni, hogy mi szükség van a *vallásra* magára.

Igaz és tagadni nem lehet, hogy nagynak tartott és magukat nagynak tartó elmék a világtörténet folyamán sokszor nyilatkoztak már kicsinylőleg a vallásról, kétségbe vonták a vallás létjogosultságát, sőt a vallásos érzület ősforrása, tárgya és alapjának: az Istennek létezését is nem egyszer megtagadták. De erre nézve most nem hallgathatjuk ki a filozófiát sorban az ő eudemonisztikus, empirikus, sensualis, materialistikus, pozitivistikus és pessimistikus irányzataival és különben nagynevű képviselőivel. csak azt mondjuk, hogy a legtöbb esetben és jól megértve még azok sem voltak vallásgyűlölők és *atheisták*, a kik annak tartották magukat, vagy nyilatkozataik után annak tartattak; sőt a legtöbbször önmaguk jutottak olyan következetlenségekbe, melyek által maguk cáfolták meg saját bölcseszetüknek ferde álláspontjait. Könnyen igazolhatjuk ezt egy pár konkrét esettel ugy a tudomány világából, mint a gyakorlati élet mezejéről.

A vallás és istenhit kicsinylése, durva lenézése, sőt létjogosultságának karakterisztikus megtagadása a maga legmerevebb formájában nem is annyira a pozitivistá, materialista és pessimista bölcsészeknél fordul elő, — a mint gondolni lehetne, — hanem inkább az *empirikus-realis*, az angol *deistikus* és a francia *encyclopaedistikus* irányok egyes túlságba menő

képviselőinél; de aztán ezen következetlen szélsőségek kifejtésével el is jutottak ezen irányok az *önmegsemmisítés* pontjára. Például a híres *Hobbes* Tamás, Bacó bámulója és barátja, a ki szerint „az egyedüli törvény az *önfenntartás* törvénye, s e szerint se természeti, — se erkölcsi törvény nem gátolhatja az embert, ép' úgy, mint az állatot, azaz: „homo homini lupus“; a ki *jónak* mondja azt, a mi hasznos és kellemes, — s rossznak, azt a mi káros és kellemetlen csak ő mondhatta, hogy a vallás szülő anyja nem más, mint a *gyarló, érzéki ember félelme*, s hogy a vallásnak magában véve semmi objectiv becse nincs, csak arra való. hogy az államfő felhasználja, mint igen *alkalmas eszközt a durva népszenevedély fékentartására!*“ Ezekhez hasonló a tovább okoskodás is, mely szerint: az *atheizmus* veszedelmes és korlátolandó, mert az államfőt megfosztaná ezen jó *csendőrségtől*; a *katholicizmus* pedig azért, mert az az államfő kezéből egy »idegen despota« hatalmába játsza azt!“ Nemde gyarló bölcsészet ez!? Nem különb ennél a *Bollingbrok* lordé, ki a vallást szintén „*állami eszköznek tartá a durva nép féken tartására*; vagy a *Tindal-é*, ki szerint a „keresztyénség csak annyiban igaz, mennyiben a természetvallással azonos“; vagy a *Holbach* báróé, ki „*Systeme de la nature*“ c. művében nagy történelmi bevezetés után azt igyekszik kimutatni, hogy „*az istenhit és a vallás mindig az erkölcsiség megrontására vezetett!*“

De hívjunk fel nagyobb és más természetű tanulokat!.. A zsidó rabbinak nevelt, de szabad gondolkozásáért a hitközség kebeléből a „nagy átokkal“ kivetett híres *Spinoza Benedek*, valódi nevén: *Baruch d' Espinoza* kortársai által egyhangulag pantheistának, sőt *atheistának* tartatott, s nem is minden »látszólagos ok nélkül“ azok részéről, a kik bölcsészete mélységét felfogni képesek nem valának; holott ez az ember mondta ki a megdönthetetlen igazságot: „*erga Deum amor mentem maxime occupare debet!*“ És a másik jézusi igazságot: „*hogy az igazságosság és az emberszeretet a legfőbb istentisztelet.*“ S ezért a kiáltott atheista megérdemelte, hogy a katolikus romantikus *Novalis* »istenittas férfiú«-nak nevezze; — hogy a nagy *Schleiermacher* hódolva neki így kiáltson fel: »Áldozatok tiszteletet adólag egy hajfűrtöt a kiátkozott szent Spinoza nevének!« Kikiáltott átheizmus dacára rá is illettek *Lessing* szavai: „*Náthán, Náthán! te keresztyén vagy; Istenemre! jobb keresztyén nem volt soha sem!*“

Voltaire-ről köztudomású dolog, hogy ádáz gyűlölettel viseltetett a *keresztyénség*, — mint positiv vallás iránt, s mérgesen kiált fel: »Bosszant — ugyan — hogy oly gyakran hallom, hogy 12 ember elég volt a keresztyénség alapítására; kedvem volna megmutatni, hogy *egy* elég annak lerombolására!« A keresztyénség Istenéről azt mondja, hogy: »e méltatlan képben nem ismerem fel azon Istent, kit imádnom kell« — mégis elfogultságában így kiált fel: »Halld meg Isten, a kit én imádom, az ég magasságából őszinte panasz kiáltásomat. Hitetlenségem nem lehet visszatetsző előtted. Szivem nyitva a te szemeid előtt; az esztelen káromol téged, de én tisztellek. Nem

vagyok keresztyén, de csak azért, hogy annál inkább szerethesselek tégedet! Hires jelmondata: „*Ecrazes l'infame*“ (törjétek össze a gyalázatot) a *positiv keresztyénségre* vonatkozott; a vallásos hithez lát-szólag csak *hasznossági szempontból* ragaszkodott, s e szempontból mondhatta, hogy: „ha Isten nem léteznék, fel kellene őt találni!“ Egy felekezet sem tetszett neki; s még az *urvacsorai* tannal is gunyolódik, mikor így szól: »a *katholikusok* Istent esznek kenyér nélkül; a *kálvinisták* kenyeret Isten nélkül; legjobban jártak a *lutheránusok*, kik Istent is, kenyeret is kapnak enni.« De azért ő nem volt *isten-tagadó*, sőt az atheizmusnak fanatikus ellensége volt; s kimondta, hogy a »természet nem művész, hanem műremek, mely öröktől fogva való alkotó művészt hirdet«; a vigasztaló és megnyugtató *hitet* sohasem tudta megtagadni, sőt így kiált fel még agg korában is: „Ha hajótörést szenvedve egy gyarló deszkaszálra menekültem, ne kiáltsd utánnam: nyomorult, miért küzdesz. még 100 mérföldre a part! mert akkor kétségbeesve fogsz alámerülni. Engedj remélnem és küzdenem!“ Tehát az ő szíve is keresztyén volt!

De hagyjuk a tanuk felsorolását; talán már is igen messzire tévedtem kitüzött tárgyamtól t. hölgyeim és uraim! a miért szíves elnézésüket kérem. Az emberi érznek az ilyen forrongó irányú eruptiói már elmúltak, s ma már nem vagyunk kényszerítve az ilyen szélsőségek ellen küzdve, védelmünkbe venni a *vallást*. Ma már minden elfogulatlanul és józanul gondolkozó ember előtt nyilván áll, hogy az abszolút tökéletességű keresztyén vallás a maga *positiv formáiban* is oly szükséges a lélekre, mint a kenyér a test életére nézve; s hogy csak a vallásos hit az, mely boldoggá teheti az embert a földön és a testi halál félelmét elvéve: idvességet nyújthat a halál után! A példa gyanánt felsorolt nagy elmék sem tudták minden bölcsészeti extravagantiájuk dacára se szívökből a vallásos érzést kiüríteni; a *formákat* megtagadhatták, de szívöket, s annak érzelmeit sohasem. Ezért mondja *Tertulián*, hogy »Anima naturaliter christiana« az az: »az emberi lélek önként fogadja el a keresztyén igazságokat, mert az az emberi!« Ugyanezt fejezi ki *Rousseau* mikor így szól: „A tiszta szív Istennek igazi temploma! Tartsd lelkedet mindig oly állapotban, hogy kívánhasd, hogy legyen Isten, s akkor sohasem fogsz kételkedni benne!“

Nem oly rég történt, midőn egy nagy és hatalmas nép örült dühöngésében szétrombolta az Isten oltárait, megszenteltségtelenítette a templom edényeit, lábbal tiporta a szent dolgokat, s kigunyolta Istent, az ő szent fiát és szolgálait; az »ész istenségnek« eszeveszett kultuszáért rajongott!... És mi lett az eredmény?... A vad mámborból való kijózanodás; az egyházi restauratio: szóval a szív jobb és szentebb érzelmeinek végleges diala!

(Vége következik.)

Jancsó Sándor,
ev. ref. pap, theol. tanár.

Levél a szerkesztőhez.

Nem vetném papirra ezeket a sorokat, ha nagytiszteleted által felkért bíráló „*Felsőcsernátoni Bod Péter élete és művei*“ című munkámról irt s nagy általánosságban tartott bírálatában egy pár téves állítást nem kockáztatott meg. Ezekre óhajtok néhány pontban szigorú tárgyilagossággal reámutatni.

1. Munkám — jöllehet a Bod Péter élete egy darab egyháztörténet — *nem egyháztörténeti*, hanem *irodalom-történeti* monográfia.

2. Bíráló azt állítja, hogy ma már »*eléggé széles körű*« a Bodról szóló irodalom s ezért munkám megírásában „*ismert csapáson*“ járok. A dolog épen ellenkezőleg van. Mert azok, a kik a magyar irodalom-történettel foglalkoznak, nagyon jól tudják, hogy a Bodról szóló irodalom felette szökökörű. Ezt tapasztaltam én is munkám megírása közben. Ugyanis Benkő, Horányi, Döbrentei, Salamon, Baló és Szinnyei rövid, hiányos és sok helyt téves s épen ezért kevés becsel bíró ismertetését figyelmen kívül hagyva, egyedül a gr. Mikó munkája számottevő alkotás. Ha tehát bíráló véleménye szerint „*ismert csapáson*“ járok, önként következik, hogy a gr. Mikó munkáján kívül mást nem követhettem. Készséggel elismerem, hogy munkám némely tekintetben a gr. Mikóé nélkül nem iratott volna meg. De mégis, hogy mily *kevésben* követhetem nemcsak az életrajzban, hanem az egyes munkák ismertetésében is s mennyi *új kutatást, adatgyűjtést* kellett sok fáradsággal s még több áldozattal végezni, hogy lehetőleg teljes és világos képet nyujtsak Bodról minden tekintetben s ez által kikerüljem egyfelől épen bírálónak az „*ismert csapáson*“ járás nem épen kellemetes vádját s másfelől ne legyen részem abban a kétes írói dicsőségben, a mit szintén a bíráló olvas fejemre, hogy t. i. „*a két könyv együtt olvasva teljes és egész*“: azt könyvemnek azok az olvasói, a kik a két munka lelkiismeretes és elfogulatlan összevetésére időt szakítanak magoknak, könnyen átláthatják.

3. Bírálónak azzal a nézetével, hogy a „*Historia Hungarorum Ecclesiastica*“ jelentőségét „*igen szükmerkulag*“ mérlegelem s megtámadom és kicsinylem a Bod theologiai felfogását: sajnálom, de nem érthetek egyet. Mert nem gondolta meg bíráló, hogy a Bod művei ismertetésénél s épen a bibliai egyháztörténeti műveinek megítélésénél, mindig tekintettel kell lenni egyfelől az *illető szaktudomány korabeli állására*, hogy mennyiben feleltek meg az átlagos színvonalnak, mert ez valamely munka tudományos értékének mérlegelő módja és kifejező jegye; tekintettel kell lenni másfelől a *mai haladás eredményeire*, mert ez dönti el, hogy mennyiben van a mai időben még számbavehető becse. Így járnak el mindazok az írók, a kik a magyar irodalom egy-egy régi munkását teszik tanulmány tárgyává. Ezért nem mondhatom *ma* a Bod műveit »*páratlanoknak*«, bárha saját korukban azok voltak is.

4. Bíráló, mikor a két munka összehasonlítása alapján, a gr. Mikó munkájáról azt az ítéletet mondja, hogy hangja lelkesebb s Bod magánéletének jellem.

zésére gazdagabb pszichológiát árul el; ismét figyelmen kívül hagy egy nevezetes dolgot. Nevezetesen azt, hogy a gr. Mikó munkája *szónoki mű*, melynek feltételenül lelkesítőnek kellett lennie, hogy hatni tudjon, fájdalom, épen az erdélyi ref. papságra. Én egyszerűen az *elbeszélő* módort használtam, mivelhogy munkám *más célt* szolgál, mint a gr. Mikóé. Ez pedig lényeges különbség.

5. Végül legyen szabad hivatkozás nélkül kijelentem, hogy ha Bodról szóló tanulmányomban *csupán annyi új munkát* végeztem volna, mint a mennyit bíráló tulajdonit nekem, hogy t. i. a gr. Mikó *adatait helyesbíttem, Bod összes műveit tartalmuk szerint rendszerbe szedve ismertetem*; akkor a kolozsvári tud. egyetem bölcsészeti kara doktorátusi szóbeli vizsgálat alapjául *kitűnő fokozattal* bizonyára nem fogadta volna el.

Maradtam Nagytiszteletednek, Selyében, 1900. május hó 24-én alázatos szolgája:

Sámuel Aladár,
ref. lelkész.

Lapszemle.

Adalékok a róm. kath. lélekalászatokhoz.

Cékus László abauj-szántói ág. ev. lelkész az *Ev. Egyház és Isk.* 25. számában igen sok érdekes adatot sorol fel a kath. lélekalászatra vonatkozólag. Azért e cikket egész terjedelemben közöljük.

Mióta a „*Magyar Szó*“ lerántotta a leplet egyes budapesti állami anyakönyvvezetők ultramontan üzeméről, azóta nemesak egyházi lapjaink, de egyes komolyabb s a gyengébbek igazságos ügyét mindig felkarolni kész napi lapjaink is szellőztették ez ügyet hasábjaikon. Ezek után már most jogosan elvárhatjuk, hogy a parlamentben helyet foglaló számos protestáns felügyelőink, főgondnokaink, vagy papi képviselőink valamelyike szóba fogja hozni ez odíózus ügyet az arra legilletékesebb országgyűlésen is s azt érdeme szerint fogják ott elbírálni. Sajnos, hogy ezt idáig nem tették.

Mi ne hagyjuk e kérdést addig levenni a napirendről, a míg az nem tisztázodik. S legyünk is résen mindnyájan, mert régi ellenségünk nem alszik, sőt a békesség („pax“) hazug jelszava alatt csellel, nagy erővel s ádáz dühvel tör ma is napról-napra mi ellenünk.

S ha még az állami anyakönyvvezetők közül is, plane még az ország fővárosában Bugapesten is üzhetnek némelyek ily felháborító lélekalászatot, mik történnének akkor az ország többi részében. mik a vidéken s az egyes falukon, a hol talán az állami anyakönyvvezető jegyző a leghatalmasabb úr, s a hol a majd közelebb, majd távolabb lakó szegény protestáns lelkésznek hivi gondozásán kívül talán még a földmívelés, családfentartás és a gyermekek fölnevelése, is elég gondot okoz!

Hogy az anyakönyvvezetőknél is minő esetek fordulnak elő, annak illusztrálásául én is fölemlíthetek egy pár esetet!

Pár év előtt történt, hogy.....ból — hol egykor virágzó ref. egyház s még 20–25 évvel ezelőtt is ref. pap volt, ma pedig alig van 8–10 prot. család az egész helységben egy ref. vőlegény jelent meg r kath menyasszonyával a főszolgabíránk előtt, felkérve őt, hogy írjon a számukra reverzálist, mely szerint ők születendő gyermekeiket mind a r. kath. vallásban kívánják neveltetni. A főszolgabíró, ki köztiszteletnek és szeretetnek örvendő derék hivatal-

nok s hozzá még a helybeli ref. egyház főgondnoka is kérdést intézett a vőlegényhez. hogy ref. létére miért akarja leendő gyermekeit katolikussokká nevelni? Mire a legény némi himezés hámozás után elmondá, hogy őket az ottani róm. kath. plébános vette rá erre, aki azt is kijelentette nekik, hogy máskülönben meg nem esketi őket — Ekkor a főszolgabíró azt mondá a legénynek, hogy esküdhetnek a református pap előtt is s akkor nem szükséges a reverzális sem. A legény eleinte hajlott is erre, de a róm. kath. menyasszonya nem engedett; mire a legény is követelte a reverzális kiadását, együgyűségében azt is kibökkentve, miszerint a plébános ur azt is mondá, hogy a főszolgabíró urnak „kutya kötelessége a reverzális kiállításá!“ Mire a főszolgabíró kikergette az együgyű párt a hivatalából. Ekkor ezek a plébánoshoz mentek panaszsra. az pedig a „nemzeti párti“ gróf képviselőhöz szaladt, a ki maga nem nagy szónok lévén, a „néppár“ hirhedt vezérét, Molnár apátot, kérte föl, hogy ez országháborító ügyben az országgyűlésen interpelláljon, a ki is örömet vállalkozott erre a szerepre. Némely r kath. néppárti atyafi már előre kárörömmel hirdette, hogy a főszolgabíránk „fegyelmit“ kap, s esetleg még a hivatalától is megfoszják, de biz ez az óhajuk nem teljesedett. Minőssze az történt, hogy a miniszter leirt, s a törvényssék vizsgálatot tartott ez ügyben, a mely aztán végre is a főszolgabíró teljes fölmentésével végződött.

S nekem is volt már pár ily lélekalászi esetem. Egy se hideg, se meleg hitű iparos hívemnek néhány év előtt a 11 éves, iskolánkba járó fia nagy betegségbe esvén, majd egy évig feküdt a kórágyon, a hol szemei világát is elvesztette. Vakbuzgó r kath. anyja többször elhívta hozzá a r. kath. káplánt, ki a beteg gyermeket halálos ágyán áttérítette s neki az utolsó kenetet is feladta. Meghalván a gyermek, hozzátartozói elmondták az esetet nekem s arra kértek, engedném meg, hogy őt a r. kath. pap temesse el, annál inkább, mivel a kis fiu halála előtt azt is kijelentette, hogy „még a a sirban sem fog megpihenni, hogyha őt nem a r. kath. plébános fogja eltemetni!“ A mit én természetesen meg nem engedtem, hanem a gyermeket magam temetém el; temetési beszédemben előhoztam a jó pástort is János evangéliumából, a hol a többi közt tudvalevőleg az is meg vagyonirva, hogy „aki a juhoknak az aklába nem az ajtón, de máshonnan megy be, lopó és tolvaj az!“ (Ján 10. r.) A gyenge apának igyekeztem a szívére beszélni. Másnap pedig följelentem a brosság előtt az erőszakoskodó plébánost vallási békeháborítása miatt Aki viszont vádat emelt ellenem, hogy én őtet „lopónak és tolvajnak neveztem a temetésén!“ Mire én a biblia megfelelő szakaszára hivatkoztam, kijelentve, hogy ahhoz semmit nem tettem, s abból semmit el nem vettem, az ő nevét pedig nem is említettem, mire a járásbíró a salamoni ítéletet úgy hozta meg, hogy mindkettőnköt felmentett. S nem tudom hogy van, de azóta egy kissé tűrhetőbb viszony áll fenn kettőnk között!

Egy másik esetem pedig következő

Vagy két évvel ezelőtt.....ból egy szegény napszamos pár jött hozzám, kijelentve, hogy ők szeretnének egymással összekelni. A férfi r. kat., a nő ev. volt, a kik arra kérték, hogy adjak nekik elbocsátót, mert ők ott a r. kath. templomban szeretnének megesküdni! Én a nőt felvilágosítva, hogy ott csak reverzális mellett esküdhetnek meg, igyekeztem erről lebeszélni. Midőn ez már-már sikerült, a legény még azt hozá fel, hogy azért szeretnének ők inkább ott esküdni, mert nincs annyi költségük, hogy két helyen is fizessenek! Én ekkor tudtukra adám, hogy mint szegény párt megeskütem őket ingyen, s ekkor nem is szükséges, hogy ott is hirdettessék magukat. De mivel ezt mindenáron kívánták, kértem őket, hogy ezt csakis azon föltétel alatt tegyék, ha őket a plébános reverzális nélkül, ingyen hirdeti ki, a mit ők meg is

ígértek, s a szíveségemet előre is megköszönve, eltávoztak Ezután hosszú ideig nem láttam őket.

A múlt évben azután egy szegény töpörödött öreg asszony jelent meg nálam, elmondva, hogy ő szintén evangélikus, s a menyasszony nagynénje és nevelő anyja, s most a hirdetést jött feladni hozzám. S e közben a kissé bőbeszédű asszonyka a nélkül, hogy én kérdeztem volna, elmondá, hogy az állami anyakönyvvezető jegyző urhoz több ízben elment már a vőlegény és menyasszony. rimánkodva, hogy eskesse meg őket, de az kereken kijelenté, hogy addig meg nem esketi, a míg a menyasszony át nem tér, vagy magáról reverzálist nem ad!

E miatt már régóta vadházasságban élnek S a huga már többször sirva panasolta előtte, hogy így könnytlen élni csupán amiatt, mivel a jegyző úr nem akarja őket reverzálist nélkül összeadni! De most már, folytató az anyóka, meguntam a sok panaszt és én magam mentem el a jegyző úrhoz, s megkérdezém, hogy „loptak-e, raboltak-e, vagy gyujtogattak-e, hogy nem akarja őket összeadni, s azt is megmondtam, hogy ha őket meg nem esketi, bemegyek Szántóra a főszolgabíró urhoz és ott teszek panaszt!» Mire a jegyző úr megígérte, hogy most már megesketi őket!

A helybeli tanítónkkal, ki akkor éppen nálam volt, ámulva hallgattuk e felháborító esetet. Én az illető jegyzőt nem ismertem s ma sem ismerem, de annyit hallottam felőle, hogy erős néppárti, s hogy a r. kath. plébánosok választották meg megyebizottsági tagnak is. s így az asszonyka keresetlen elbeszélése után nagyon valószínűnek tartám ez esemény megtörténtét. S meg is mondtam az anyókanak mindjárt, hogy én e dolgot nem hagyom annyiban, hanem följelentem azt a bíróságnál, a hol a jegyző úr majd számolni fog törvénytelen cselekedetéért!

S az anyóka elmenetele után még gondolkozóba estem, hogy ne egyenesen a miniszteriumnál jelentsem-e be e hallatlan felháborító esetet, de azután mégis csak a helybeli főszolgabírói hivatalhoz küldtem be írott följelentésemet. egészen úgy, a mint azt az öreg asszony előttem elbeszélte, kivatkozva, mint tanura, a nálam jelen volt tanítóra is.

A vadházaspárt nemsokára megeskettém díj nélkül. Jellemző, hogy az ottani plébános mint tőlök megtudám — 5 frtot vett tőlök a hirdetés és elbocsátásért.

Néhány hét múlva ezután egy terjedelmes jegyzőkönyvet kaptam a főszolgabírói hivaltól, melyben az volt előadva, hogy az alszolgabíró ur megjelent a vi szolyi községhezánál, s ott egy a jegyzőt, mint az új párt, s az öreg asszonyt is kihallgatta. A jegyző tagadta a terhére rótt cselekményt, mellette tanuskodott az új pár is, sőt az öreg asszony is másképp vallott ott. A jegyző kimutatta, hogy neki azért nem lehetett előbb esketni, mivel a vőlegény még a hadkötéles korban volt, s azért is, mert előbb még néhány okmányt is be kellett szerezni stb. Így a jegyzőt felmentették, a ki ekkor vizonvádat emelt ellenem a törvényszék előtt „rágalmazás“ címén, s így még nekem gyűlt meg a sok bajom. Természetesen engem is felmentettek, mivel én csak az asszony hű elbeszélését adtam elő, hivatkozva a jelen volt tanítóra is, a kinek a tanúsága a jegyző hivatalos helyiségében fölvevett jegyzőkönyvben még csak meg sem volt említve.

S mindezekből csak az a tanúságot merítettem, hogy mi lelkészek, kik a törvénykezés tekervényes útjait és módjait nem eléggé ismerjük, még ha legigazabb ügyünket védjük is, vigyázzunk s legyünk mindig óvatosak, mert rajtunk is sokszor beteljesednek Idrévitőnk ama szavai, hogy: „E világnak fiai esze-sebbek a világoóság fainál az ő nevők szerint!“ (Luk. XVI. v. 8.)

Külömfélék rovata.

Dr. Bartók György püspök úr sepsi-szentgyörgyi látogatása. Lapunk multkori számában közöltük dr. Bartók György püspök úr sepsi-szentgyörgyi látogatásának első napjáról szóló tudósítást; most a látogatás második napjáról kell röviden megemlékeznünk. Ez a nap csaknem egészen a sepsi-szentgyörgyi kollegiumnak volt szentelve. A főtiszteletű püspök úr délelőtt jelen volt a kollegium V és VI. osztályának vallástani vizsgálatain. Kivüle jelen voltak a tanári kar tagjai, Dr. Bodor Tivadar, Ujvárosi József koll. főgondnokok, Vén Mihály sepsi ev. ref. esperes, s. szentgyörgyi polgármester és mások. A tanulók értelmes és széles tárgyismeretre valló feleletei meglepték a hallgatókat s ennek többször kifejezést is adtak. A vizsgálat után a főt. püspök úr a kollegium berendezését, szertárait, könyvtárát, rajz-kiállítását tekintette meg, melynek végeztével a konviktus helyiségében a tanári kar által adott ebéden vett részt és ez alkalommal is kifejezte hogy a kollegium minden tekintetben kiválóan teljesíti maga hivatását

Este Dr. Bodor Tivadar koll. főgondnok látta vendégül a főtiszt. püspök urat. Ugyanaz nap délután meglátogatta a főtiszt. úr a fiú-árvaházat Pótsa József főispán, Szentiványi Miklós alispán kalauzolása mellett.

A szerkesztő kérése. Tisztelettel kérjük a lelkész, a tanító, a kollégiumi igazgató aait, hogy az egyházközségek, iskolák és kollégiumok indönkénti eseményeiről rövid tudósítást küldjenek lapunk számára, hogy ebből is lássék, hogy élünk és munkálkodunk.

A Magyar Szónak alábbi felhívását tisztelettel közöljük és szives figyelembe ajánljuk,

Nagytitiszteletű Uram!

A *Magyar Szó*-t megindítottuk azért, hogy legyen végre újra egy sajtóorganuma annak a felfogásnak, mely a *magyar nemzeti* fejlődés ügyét összekapcsolja a felvilágosodás, a haladás, a szabadelvűség ügyével úgy a hogy azt eleink a XVIII. század végén s a XIX. század első felének titáni küzdelmeiben összekapcsolták, restaurálván a magyar nemzeti államot a demokrácia és a szabadság elvei alapján.

Ebből a felfogásból indulván ki, szükségszerűen különös gonddal kell foglalkoznunk az egyházzal, azzal a protestántizmussal, melynek a szervezete mindig és mindenhol nemzeti talajon épül és csakis a szabadság atmoszférájában tud és akar lélekezni.

Külön rovatot nyitottunk tehát lapunkban a *Protestáns ügyek* számára. Ez a rovat nemcsak hirdással van a magyar protestáns egyházak életében felmerülő minden nevezetesebb mozzanatról, hanem egyuttal hangos szószólója, bátor harcosa a nemzeti érdekekkel mindenkor egybeforrott protestáns érdekeknek.

És szerénytelenség nélkül mondhatjuk, hogy önzérettel tekinthetünk vissza arra, a mit e részben a *Magyar Szó* pár hónapi fennállása óta teljesített. A kongrua-kiegészítés kérdésében indított akciója nem kis mértékben járult hozzá ahhoz az eredményhez, hogy a kormány az addig elhanyagolt ügyet sietett egyszerre elintézni. Az „*erdélyi püspök*“ című kérdésben a napi sajtónak egyetlen organuma volt, mely a kérdést a maga egész alkotmányjogi és felekezeti közti fontossága szerint tárgyalta s mely a kérdés iránti érdeklődést be tudta vinni az egyházi lapok olvasóinak körén kívül álló nagy közönségbe is. Rajta voltunk, hogy a klerikalizmus minden alattomos támadását tetten érjük s minden nyílt támadását visszaverjük. S

nem minden siker nélkül igyekeztünk azon, hogy képviseljék egy egységes protestáns közvélemény, egy protestáns köztudat, a mely, a mily távol van attól, hogy bármiféle politikai alakulás alapjául szolgáljon éppoly alkalmas arra, hogy az összes protestánsokat a protestánsizmus ethikai és kulturális kincseinek a klerikális reakció elleni védelmében egyesítse.

Azt a szerepet, melyet protestáns egyházi lapjaink különben is oly kitűnően töltenek be, a magunk számára soha sem ambicionáltuk. A „*Magyar Szó*» arra vállalkozott, hogy helyrehozza a napi sajtó eddigi mulasztását, megadja a magyar protestánsizmusnak azt a folytonos, napról-napra való, a közönség legszélesebb körére kiterjedő publicitást, a mely csakis egy napilap útján létesülhet. Felekezeti jellegre azért nincs szükségünk, mert hiszen a nyilvánvaló nemzeti és kulturális misszióval bíró protestánsizmus érdeke sokkal egyetemesebb érdek, sem hogy azt felekezeti szempontok szerint volna szükség kezelni.

Intencióinkat megértették sokan. Tudva azt, hogy lapunk a magyarság s a szabadelvűség ügyébe bele foglálva kívánja szolgálni a protestánsizmus ügyét, egymás után volt alkalmunk megszólaltatni a prot. egyházak legelső funkcionáriusait, s napról-napra növekszik ama jelesek száma, a kik bennünket ebben a törekvésünkben támogatnak. Erre a támogatásra kérjük mi Nagytiszteletű Urat is.

Kérjük első sorban arra, hogy kegyeskedjék lapunkat *terjeszteni*. Reánk nézve ez nemcsak *anyagi* támogatást jelent, hanem *erkölcsit* is, mert a lapnak minél nagyobb mértékben való elterjedése biztosítja csak az *általános* érdeklődés fölkeltését ama nagy nemzeti és kulturális követelmények iránt, melyeket Magyarországon csak a protestánsizmus valósíthat meg.

De éppen így kérjük támogatását más irányban is. Hogy a „*Magyar Szó*» teljesíthesse azt a feladatot, hogy a protestáns egyházi élet minden mozzanatának hűséges híradója legyen, szüksége van arra, hogy az egyházi élet minden jelentősebb mozzanatáról idején tudósítást kapjon. Arra kérjük tehát Nagytiszteletű Urát, hogy ebben legyen a segítségünkre, s kegyeskedjék gondoskodni arról, hogy a mi a gondozása alá tartozó gyülekezetben történik, arról a „*Magyar Szó*» idején tudósítást kapjon.

Ez a mi kérésünk Nagytiszteletű Úramhoz. Nagytiszteletű Úram bizonyonval bölcsen fogja mérlegelni ama szolgálatot, a melyet a „*Magyar Szó*» a protestáns ügynek eddig is tett, s ezután még tehet, s éppen azért kérve újra szíves támogatását, maradunk mély tisztelettel

a „*Magyar Szó*» szerkesztősege.

*

Előfizetési feltételek a „*Magyar Szó*» című politikai napilapra: Egész évre 28 kor. Félévre 14 kor. Negyedévre 7 kor. Egy hóra 2 kor. 40 fillér

Lelkeseknek és tanítóknak: Egész évre 20 kor. Félévre 10 kor. Negyedévre 5 kor. Egy hóra 1 kor 70 fill.

Hegedüs Sándor, kereskedelmi miniszter jun. 29-én Kolozsvárt volt, abból az alkalmából, hogy az osztálytársak az öreg református kollegium csendes falai között ekkor tartották meg 35 éves találkozó ünnepüket.

A miniszter kíséretében voltak felesége, leánya; Sztéryny József miniszteri tanácsos és Pétery dr. min. fogalmazó.

Az ünnep délelőtt 10 órakor vette kezdetét. Az egybegyült tanulótársakat Sárkány Lajos dr., igazgató fogadta. A beszéd elhangzása után Jónás Bálint tartott hálaadó imádságot.

Az imádság végeztével Hegedüs Sándor tartotta alkalmi beszédét. A többek között azt mondta, hogy az élet letráján való emelkedés egy kis szerencsével nagyon könnyű, de nem mindég hálás és örvendetes.

Beszédét így végezte: Tartsátok meg barátotokat

a jövőben oly szeretetben, mint eddig — és kérjük Isten áldását az intézetre, a tanárookra, az egyházra, a hazára — és királyra. Isteu éltesen benneteket!

Délután 1 órakor volt a tanulótársak ebédeje.

Este diszvacsoara volt, kétszázötven terítéssel, a miniszter tiszteletére.

Azt is örömmel írjuk, hogy Kolozsvár városa díszpolgárává választotta Hegedüs Sándort.

Nyári mulatság. A *koronkai református templom* renoválási költségeinek fedezésére folyó évi július hó 8-án, délután 3 órától kezdve Koronkán, méltóságos gróf Toldalagi László úr gyönyörű parkjában táncszal egybekötött Juliálist rendeznek. Védnőknő: Mélt. özv. Máriaffi Albertné Bethlen Louise grófnő. Védnők: Bedőházi János, gróf Bethlen István, Désy Zoltán, br. Kemény Ákos, Z. Knöpfler Elek, báró Solymossi László, gróf Teleki Ádám, gr. Teleki Samu, Tholnay Regináld, br. Zeyk József. Gróf Toldalagi László, rend. biz. elnök. Dr. Molnár Gábor, alelnök. Kovács László, pénztáros. Makkai Samu, jegyző.

Papválasztás. A rákosdi népies egyházközség jun. 25-én papjává választotta Imre István, szászujós-füzkúti lelkészt.

Gyászrovat. Mi is részvétellel tudatjuk, hogy rokon intézetünknek, a kolozsvári unitárius kollegiumnak nagy vesztesége és mély gyásza van. Mert a kollegium lelkes igazgatója, a tapintatos paedagógus, Boros Sándor, életének 35-ik évében, jobblétre szenderült, f. év jun. 28-án. Temetése jun. 29-én d. u. 5 órakor volt, a tanuló intézetek, hivatali testületek és a nagyközönség részvétele mellett.

Hazafias tanító. Ritkán nyílik alkalmunk, hogy oláh anyanyelvű polgártársunk valamelyikét úgy említhessük fel, mint olyat, a ki hazája és nemzete iránti kötelezettségének olyan tiszteletre méltó módon tesz eleget, mint Radolu Miklós Alsó-Dobolyi községi tanító. A nevezett tanító vizsgáján megjelent Coltofeanu D. kovásznai esperes, ismert dákoromán agitátor és felhívta Radolot, hogy oláhuul intézzen kérdéseket a gyermekeket. A derék tanító azonban nem ijedt meg az oláh nyelvnek a székelyek között való terjesztésén olyan buzgon munkálkodó esperes szigorú hangjától és így felelt a nagy agitátornak:

„Én magyarul beszélek és magyarul tanítok. A gyermekek anyanyelve magyar és csak vallásuk görkel. Oláhuul nem feleltetek, de nem is tartoznak felelni tanítványaim, mert én azt tőlük nem kívántam és nem is fogom követelni soha.“

Oláh támadás a magyarság ellen. Alig mulik nap, hogy valami új támadás hírére ne vennők, mely a nemzetiségek, főleg az oláhok részéről éri a magyarságot. Most a romániai oláhság egy nagyobbszabású támadásáról veszünk hírt Bukarestből, melyre a „Liga“ készül ellenünk Párisban.

Külön bizottságot alakítottak e célra, melynek tagjai: M. Vladescu, S. Muresán, D. Branzau, V. Úrsianu, P. Cantili (a ki Párisban már több év óta képviseli a Ligát és nagy sikerrel folytatja ott ellenünk a harcot). D. Florescu, G. Stefanescu, N. Zlatescu és Popovics Aurél, a Magyarországon elítelt a büntetés elől megszökött hazaáruló.

A bizottság által szerkesztett röpiratok már sajtó alatt vannak és rövid időn elárasztják velök Európát. Ezek a röpiratok a legszörnyűsebb rágalomokkal és vádaskodásokkal telvők és azt célozzák, hogy a magyarságot mint egy műveletlen és barbár csöcseléket állítsák Európa elé,

Okleveles nők tüntetése. Solti Klára ezen a címen igen talpraesett cikket ír a Magyar Szó jun. 27-iki számában. Az érdekes csikkből a következőket közöljük:

A napokban ismét bejárta a lapokat az a hír, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumban, valamint a vasutnál, posta- és távírdánál oly nagy szám-

mal feküsznek a tanítónő s óvónő jelöltek, illetőleg a vasuti, posta- s táviró-szolgálatra jelentkező nők folyamodványai, hogy újabbakat el sem fogadnak.

Az okleveles és alkalmazásra várakozó nők szám-beli túltengésének két fő oka van:

2. az apáca-iskolák, róm. kath. tanítónő- és óvónő képzők alacsony értelmi színvonala; mert a tanerők legtöbbjének még oklevele sincsen;

2 az apáca iskolákból, a róm. kath. tanítónő- és óvónő képzőkből fölös számmal és könnyű szerrel nyer oklevéllel kikerülő lányok tódulása állami alkalmazásáért, mert a nagyrészt külföldi apácák miatt saját felekezetükben nem találnak alkalmazást.

E bajnak orvosszerei önként kínálkoznak.

1 Követelje be a közoktatási kormány az apáca-tanítónők okleveleit és honossági bizonyítványait; ne elégedjék meg a róm. kath. felekezeti hatóság rovatos kimutatásával, mely köztudomás szerint vajmi megbízhatatlan. Ennek alapján azután szigorú lelkiismeretességgel tiltsa el a tanítástól a külföldi illetőségű vagy törvényes minősítéssel nem bíró apácákat a nyilvános oktatástól.

2. Kötelezze továbbá a róm. kath. egyház illetékes köreit, hogy a saját felekezeti tanítónő és óvónő-képzőiből oklevéllel kikerült nőket alkalmazza a külföldi vagy képesítéssel nem bíró apácák helyett, valamint mindama községekben, hol az iskolaköteles leányok száma van olyan nagy, hogy külön leány-iskola szervezése nemcsak hivánatosnak, hanem a törvény értelmében szükségesnek és kötelezőnek is bizonyul.

Akkor majd nem lesz túltengés okleveles nőkben, sőt a vidéken még mindig mostohán ellátott leány oktatás és vele a nép értelmisége, a jövő anyák művelődése biztos fölvirágzásnak nézhet eléje.

Ha pedig a róm. kath. felekezeti hatóság szokott módon ellenszegülne a fönnebb részletezett gyógyszerek alkalmazásának, avagy még szokásosabb módon kiját-szaná azt: okvetlenül kimondandó s következetesen keresztülviendő volna az az elv, hogy azokból a fogyatékos apáca-iskolákból kikerülő nők folyamodványai állami alkalmazásért csak akkor vétessenek tekintetbe, minden kegyes protekció szoros kizárásával, a mikor állami tanintézetben képesítést nyert nők nem jelentkeznének ugyanazokra az állásokra, a kik között ugys nagyobb számmal vannak a katolikus vallásuak.

Mindezekből pedig kiderül az, hogy okleveles és képesített nőkben csak látszólag mutatkozik túltengés.

Való s ijesztő túltengés csak apácákban van Magyarországon!

Megjelen a Protestáns országos árvaegylet negyvennegyedik évi jelentése az 1899 ik évről. A budapesti árvaházban volt fiú 62. Leány 47. Összesen 109 A rozsnyóiban volt 6. 45 künlakó árvát segített 2112 frt 50 krajcárral.

Vagyonállás 1899-ben 457469 frt 18 kr.

„ 1898-ban 449917 „ 67 „

Vagyon növekvés 1899-ben 7551 frt 51 kr.

Kérelem! Nemes célunk érdekében és hogy árvaházunkba való felvételért és nevelési segélyért hoz-zánkforduló számos kérelemnek minél inkább eleget tessünk, tisztelettel felkérünk minden nagylelkű ember-barátot s különösen hitsorsosunkat, hogy hagyományok vagy szeretetadományok által egyesületünket támogatni sziveskedjenek. Pénzbeli adományokat elfogadnak: egyesületi pénztárunk (IV. ker., Deák-tér 4 sz.) és a »Protestáns Egyházi és Iskolai Lap« (VIII. ker., Csepregi-utca 4 sz.)

Budapesten, 1900. június hóban. *A prot. orsz. árvaegylet választmányja*

Köszönetnyilvánítás. A bonyhai ev. ref. egyházközség közelebből kellemesen meglepő örömben részesült.

A pár év óta Bonyhán lakó Nagy Anna, özvegy Nagy Ferenczné urasszony, néhai férje: Nagy Ferenc,

csitt-szent-iváni ev. ref. nyugalmazott kántor-tanító «em-lekeül»; azon szomorú alkalomból, hogy férje 1898. ápr. 19. Bonyhán halt meg, s itt tétetett a ref. temetőben örök nyugalomra, a bonyhai ev. ref. egyházközségnek a jelen évi pünkösztünnepen, «Dicsérünk téged Isten» feliratu, sötétkék színű, diszes szószeptakarót adott.

A szives adományozó — kegyes és becses adományáért fogadja: a bonyhai ev. ref. egyházközség nevében, valamint részéről is a szíves köszönet nyil-vánítását. *Hegyi Sándor*, bonyhai ev. ref. pap.

Nyilvános számadás és köszönet. A rugonfalvi ev. ref. egyházközség előljárósága június 4-én a „templom-alap” javára táncvigalmat rendezett, melyből bevétellett 121 kor. 60 fill. Ebből leszámítva 33 kor. 8 fill kiadást, a kitűzött jótékonycélra maradt 88 kor. 52 fill

Felülfizettek: Bokor János, sz. gondnok 80 fill. Kolcsár István tanító 80 fill. Kovács István 1 kor. 50 fill. Kiss Albert 20 fill. Szabó Sándor körjegyző 80 fill. Páll Károly 50 fill. Liebermann József 80 fill. Páll Mihály 80 fill. Pál Anna 20 fill. id. Vetési Pálné 50 fill. Szöke Károly 80 fill. Krasznai Mihály 50 fill. Baka Sándorné 20 fill. Péter János 30 fill. N. N. 10 fill. Nyikulaj Mihály 80 fill. Nagy Mihályné 40 fill. Sipos József 40 fill. Rákosi Dezső (Kolozsvár) 50 fill. Bokor Tamás 40 fill. Nemes Jánosné 50 fill. Pál Domokos 80 fill. Baka Gábor 40 fill. Kondra Mihály 10 fill. Kemény János 1 kor. 50 fill. Mester János 1 kor. Szakács János, Rédiger Károly, Csutak Imre, Borbé Sándor 10—10 fill. ifj. Miklós Sándor 20 fill. Boncz József 1 kor. Fazakas Dénes 20 fill. Nagy Ferencz 1 kor. A nemes szívű felülfizetők fogadják úgy a magam, mint egyházam nevében hálás köszönetemet.

Ruganfalván, 1900. június 9-én.

Kovács István,
ev. ref. pap.

Értesítés A n.-várad reform. leánynevelő intézet internátusába a jövő 1900—901-ik iskolai évre való felvétel iránt az iskolai, a születési, orvosi és himlőoltási bizonyítvánnyal ellátott kérelmeket f. évi augusztus 1 napjáig kell benyújtani a n.-várad újvárosi reform. lelkészi hivatalhoz. Folyamodhatnak a községi polgári leányiskola I—IV osztályába, a róm. kath. tanítónőképző I—III, a róm. kath. óvónőképző intézet II-ik évfolyamára belépni akaró tanulók.

Ellátási díj fejében a tiszántúli reform. egyházkerület területén működő lelkészek és tanítók 300, más egyházkerületben lakó lelkész és tanító, vagy más társadalmi állásu szülők prot. vallásu gyermekeik után 400, egyéb hitfelekezetükért pedig 500 koronát fizetnek. Ehhez kell még 14 korona orvosi tiszteletdíj. E díjakat az évnegyedes, vagy havi előleges részletekben kell előre fizetni. A zene, nyelv, ének és tánc-tanítás külön díjazás mellett történik Mosatás egy évre 16 korona. Egyéb felvilágosítással szolgál a fennemlített lelkészi hivatal.

Nagyváradon, 1900. jun. 15.

Az igazgató-bizottság.

Szerkesztői üzenetek

I. Budai Elek urnak, Deés. Az előfizetést (6 korona) kézhez kaptuk s intézkedtünk a nyomdában, hogy a megelőző számok is megküldessenek s meg is küldetnek, ha csak mind el nem fogytak.

T. Bartha Pál urnak Bádok. A szeretetházra gyűlt 4 koronát átadtuk a pénztárnak. Az ily célú összegek egyenesen az egyházkerületi pénztárba küldendők. Dicséret illeti Önöket, mert szép dolgot cselekedtek.

Hivatalos rész.

2600—1900.

PÁLYÁZAT RENDES TANÁRI ÁLLÁSRA

A kolozsvári ev. ref. collegium államilag segélyezett főgymnasiumánál az 1900—1901. iskolai évre egy a nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur kinevezése alá eső *magyar-latin nyelv és irodalmi tanszék* töltendő be. Javadalma évi 2400 korona fizetés és 560 korona lakásbér évnegyedes előleges részletekben; vagy a lakásbér helyett szállás természetben, továbbá öt izben 200—200 korona ötödéves korpótlék és idősebségi sorrend szerint való előlépés a 3600 koronáig emelkedő fizetési fokozatokban.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányukat, tanári képzettségüket, eddigi szolgálatukat, katonai kötelezettségi viszonyaikat igazoló okmányaikkal felszerelt s a nagyméltóságu vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz czimzett folyamodásukat a kolozsvári ev. ref. collegium igazgatóságához 1900. évi július hó 31-ig nyujtsák be.

A kinevezett rendes tanár a nem állami tanárok országos nyugdíjintézetének kötelezett tagja. Csak ev. ref. vallású pályázók folyamodványai vehetők figyelembe

A feltételeknek teljesen megfelelő pályázók hiányában a tanszék ideiglenesen helyettes tanárral töltetik be, évi 1600 korona javadalommal,

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától.

Kolozsvártt, 1900. június hó 30-án.

Dr. Bartók György,
elnök

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

730—1900.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozskalotai egyházmegyébe kebelezett *magyar-valkói* egyházközség *énekvezérei* állomására pályázat nyittatik.

Javadalom tisztességes lakás és 492 korona 16 fillér fizetés, melyben készpénz 80 kor. 80 fill.

Megjegyeztetik, hogy 14 a holdat tevő kan. porciónak csak katasztrális tiszta jövedelme van felszámítva.

Pályázati határidő július 28. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes afiához küldendők Gyaluba.

Kolozsvártt, 1900. június hó 30-án

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

748—1900

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az *erdővidéki* egyházmegyébe kebelezett *böloni* énekvezértanítói állomásra pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel és veteményes kerttel. Készpénz fizetés 800 kor., melyből 156 kor. államsegély, évnegyedes előleges részletekben fizetve. Egy kertnek — tanítói lakás tőszomszédságában — haszonélvezete, értéke 400 korona. Összes fizetés tehát 840.

A mennyiben dalkar vezetésére képesített egyén

választatnék meg, egy állandó dalkör szervezéseért és rendszeres vezetéséért 100 200 kor. fizetésre számíthat az egyház pénztárából.

Az iskola államosítása esetén — mint állami tanítónak és ref. énekvezérnek — fizetése 1300 koronáig fog emelkedni.

Megjegyeztetik, hogy a ref. tankötelesek száma, mindennapiak, 14—18 között váltakozik évenként.

Folyamodványok folyó évi július 31-ig nt. Kövér András ref. esperes afiához küldendők Közép-Ajtára (u. p. Nagy Ajta)

Kolozsvártt, 1900. július hó 3-án.

Dr. Bartók György,
ev. ref. püspök.

734—1900.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozskalotai egyházmegyébe kebelezett *ketesdi* egyházközség *énekvezér-tanítói* állásra pályázat nyittatik.

Javadalom: Szép lakás veteményes kerttel, 312 kor. 14 fill fizetés, mely a kán. porció tiszta jövedelmének és a hivek képéjének az értéke. Ehez járul 492 kor. államsegély, összes fizetés tehát 804 kor. 14 fillér.

Pályázati határidő jul. 27. Folyamodványok nt. Deési Gyula esp. afiához küldendők Gyaluba

Kolozsvártt, 1900. június 30-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref püspök

286—1900.

PÁLYÁZAT.

A budapesti ev. ref. főgymnasiumban a magyar és latinnyelvi tanári állomás haláleset által megüresedvén, erre pályázat hirdettetik,

A rendes tanári fizetés első fokozaton évi 1200 frt és 400 frt lakásbér. A tőzsfizetés 5—5 évenként 100—100 frttal emeltetik, valamint az előbbi rendes tanárok közt beállandó ürességek esetében 1800 frt rendes fizetésig fokozatonként is előléptetés, a szolgálati év sorrend szerint történik. Esetleg egyetemi képesítés mellett, az egyetemen való előadás is meg van engedve.

A pályázati folyamodás a pályázónak képesítő bizonyítványaival, netaláni szakirodalmi munkáival stb. felszerelendő s f. év augusztus 20-ki határidőig a bpesti egyháztanács címére, IX Kálvin-tér 7. beküldendő.

Budapest, 1900. július 1.

Szász Károly,
I. lelkész.

Őrony-órák!

Palota-, városházi, gyári és lak-tanya-órák berendezését a legelőnyösebben eszközli

MEYER KÁROLY UTÓDA
MÜLLER JÁNOS,
1-ső magyar óragyár gőzerőberendezéssel

Budapest, VII., Kazincy-utca 3.

Képes árjegyzékek és költség-jegyzékek bérmentve.

(7—12)

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre...
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN

A vallásról és valláserkölcsi nevelésről általában

(Felolvasott az »alsófehérvármegyei általános tanító-egyesület«-nek 1900. április 3-án N.-Enyeden tartott közgyűlésén.)

(Folytatás és vége.)

És többször jártak így már egyes, szerencsétlen tévelygő emberek is! Hisz ma sokak szemében a felvilágosultsággal és műveltséggel együtt a vallásosság meg nem férhet; — ma sok ember csupa divatból vallástalanságot, sőt atheizmust szeret affectálni; a templomba járó jámborokat szánalmasan megmosolyogja; de ez is csak egy bolondos divatos áramlat, mint annyi sok egyéb, s igaza van a mi *Arany Jánosunk*-nak, hogy az ilyeneket majd »Istenhez téríti, ha nem más: az oldalnyílás!« Láttam én már ezt be igazolva nem egyszer papi szolgálatom közben, hogy a halálos ágy kínos nyoszolyáján mint fohászkodik szent áhitattal Istenhez, a ki egészséges korában legfennebb csak káromkodásrahaszálta az ő szent nevét! — Az egyik erdélyi városban esett meg egy „istentagadó“ tudós mathezis professoron az a furcsa paródia, hogy egy nagy zivatar az utcán találva őt, egy földrendítő ég-csattanás elől ijedt képpel ugrik egy már menekülökkel tele levő boltnak ajtaján be, ezen szájába nem illő, elfeledkezett kiáltással: „Jaj Istenem, ne hagyj el!“ Siettek is a malicziósabbak rögtön kezdezni is tőle: „mi az professor ur, hát mégis van Isten?“, — „van-van — mondá a képéből kikelt tudós átheista, — csak hagyjanak békét nekem!“

Tehát ha az Isten és vallásos hitnek s magának a vallásnak kétségbe vonhatatlan létjogosultsága van: akkor bátran beszélhetünk a *vallás-erkölcsi nevelés* szükségéről is iskoláinkban!

És itt előre kell bocsátanom, hogy az én felfogásom szerint lényegesen különbség van a *hittan tanítás* és *valláserkölcsi nevelés* között általában. A hittan-tanítást a különböző felekezetek *lelkészei* végzik, az ő joguk és kötelességük, hogy egyházi felsőségeik által megállapított tanterv szerint tanítsák a hittant, mint tudományt és tantárgyat, s megadják a

tanításnak *telekezeti* jellegét, ilyen irányban fejlesztve a gyermeknek is szellemét és jellemét. — A *vallás-erkölcsi* nevelés azonban, mint olyan, mely a magasabb erkölcsi szellemképzésnek az alapja, s a növendéknek kedélyét, jellemét, szívét és lelkét nemesíti, a mely megbízható és becsületes egyéneket képez az egyház, haza és emberi társadalom számára, — mint ilyen, mondom, épen olyan kötelessége a *tanítónak* mint a *papnak*, sőt talán még inkább, mert a tanító folytonosan növendékei között van, s annak jelleme fejlődését, hajlamait és lelkületét inkább kiismerheti, mint a pap, a ki a szűkmarkulag kiszabott heti 2 hittan óra alatt még külsőleg is alig ismerheti ki növendékeit, még akkor is, ha a legnagyobb pontossággal és lelkiismeretességgel végzi a maga dolgát!

És az ily értelemben vett *vallás-erkölcsi* nevelés terén kell nekünk, — papoknak és tanítóknak — összetartanunk, karöltve és kölcsönös szeretettel, támogatással haladnunk és munkálkodnunk! Hiszen ez a szó-szoros értelmében vett *nevelés!* A nevelés ezen részének kell igazság szerint áthatnia minden értelemszerű más tantárgy tanítását, mert ez a zománcz, mely a gyermek lelkét és jellemét tisztává és jóvá teszi! És ha jogos a *test* nevelése; ha jogos az *értelem* fejlesztése: hogy ne volna az a *lélek* és *szív*, a *kedély* és *karakter* képzés. Ezt pedig t. hölgyeim és uraim! csak a helyes irányban vezetett, józan irányú általános vallás-erkölcsi nevelés adja és adhatja meg!

Ezen a téren munkánk közös és se egyik, se másik fél nem vonhatja ki magát a kötelezettség alól. Ezért érint engem oly kínosan mindig, valahányszor hallom, hogy pap- és tanító, vagy papi testület és tanítói testület között félreértések, surlódások, sőt torzsalkodások fordulnak elő, mint közelebbről a »*gyalunádasmenti*« tanítói kör gyűlésén, hol a tanítók a valláserkölcsi nevelés hiányosságáért egyenesen és kizárólag a felekezetek papjait akarták felelőssé tenni, sőt ezen baj ellen a miniszterium utján akartak orvoslást kérni, nem gondolva meg, hogy a kultuszminiszter e téren teljesen illetéktelen fórum! — Nem kelek ki ellenük, — sőt megvallom, hogy sok tekintetben, s talán épen alapjában véve igazuk van; de megjegy-

zem azt is, — a mire különben még mindjárt rá fogok térni, — hogy a látszólag fennforgó és inkrimínált hiba inkább a jelen mostoha körülményekben, mint a megvádolni akart lelkészek lelkiismeretlenségében, vagy indolentiájában keresendő!

Az igazi *vallás-erkölcsi nevelésnek* előre megírott, sablonszerű *módszere* nincs és nem is lehet! Itt a *tanító egyéni vallásossága, lelke, szíve, szeretete és ügybuzgósága* az egyedüli módszer! Ezzel az állítással a világért sem akarom elítélni általában a helyes és tapintatos módszer szerinti eljárást, sőt elismerem készséggel, hogy a mai rendezett, módszeres tanításnak kiváló sikerei és nagy eredményei vannak.

De másfelől tagadunk nem lehet, hogy kisebb-nagyobb mizeriák a mai „módszeres“ világban is vannak a népoktatásügy terén, s még jó részben ma is azért küzdünk, hogy azokat végleg elháríthassuk! Ily mostoha körülmény különösen a *hitoktatás* és *vallás-erkölcsi nevelés* terén létezik még nagy számmal ma is, ha nem is anyagi, — de *szellemi* tekintetben. Nem akarom azt állítani, hogy a felekezetek *lelkészei* is minden tekintetben kifogás nélkül teljesítenék e téren kötelességüket, mert bizony még ma is sokban van meg közülök a kényelemszeretet, mely arra bírja, hogy más, — kevésbé avatott kezekre bizza a hitoktatást; — sokban hiányzik a megkívántató buzgóság, ügyeszeretet és lelkesedés; akárhány nem fordít elég figyelmet és munkát a nagyfontosságú ügyre. De ezen nem a kultusz-miniszter feladata rendelettel segíteni, — a mint a „gyalu-nádasmenti tanítói kör“ gondolja, — hanem az egyes egyházi hatóságok autonomikus joga és szükségzerű kötelessége; — s ha talán, — csupán a mi egyházunkról szólván, — az „erdélyi egyházkerületünk“ által 1878-ban kiadott idevonatkozó „*Tanterv és utasítás*“ hiányos, vagy kellőleg be nem tartatik: a legközelebbi jövő feladata lesz azon egyházi úton a leg-sürgősebben segíteni!

Más egyházakról itt nem szólok, — de nekünk reformátusoknak ez ideig még teljesen megfelelő vallástanítási *Tankönyveink* sem voltak, mert azokat vagy olyan ember írta, a ki nem theologus, — s annak az volt a hibája, hogy „*nem theologus*“; vagy pedig ellenkezőleg „tudós“ theologus írta, s annak meg az volt a hibája, hogy „*theologus*“ volt! A bibliát a maga „egészeben“ voltunk kénytelenek a gyermek kezébe adni, már pedig azt mindenki tudja, hogy a biblia olvasás nem minden részében gyermeknek való. A tanítandó darabok sem voltak helyesen kiválasztva azon elv szerint, hogy a bibliának csak a szigorúan „vallás-erkölcsi“ építő tartalma adassék át a növendékeknek.

Ezen a kardinális hiányokon azonban hála Istennek már segített a közel múlt — és segíteni fog a legközelebbi jövő! Tudomásom szerint az egész népiskolát felölelve jelentek meg épen a jelen évben igen jó hittani könyvek, — s fognak megjelenni más szerzőktől még a folyó évben ugyan ilyen jók. Készül a külön *iskolai biblia*, melyet már tovább nélkülözni nem lehetett. S így kellő buzgósággal és lelkesedéssel, s szakszerű tankönyvek segítségével már be áll ezen a téren is a teljes sikerrel és kívánt eredmény-

nyel biztató várva-várt reform, mely képes lesz a népiskolák *egész és egységes* hitoktatását és egészséges — úgy a theologiai tudomány alapigazságainak, mint a növendékek értelmi képességének és a helyes pedagogiai szempontoknak megfelelő, — *vallás-erkölcsi nevelését* megteremteni.

Sokszor zugolódunk, hogy a vallástalanság terjed, a nép áhitata lépten-nyomon csökken, a templomokat kerülik, a vallást kicsinylik, s az Istentől elfordulnak! Hát ez fájdalom, kisebb-nagyobb mértékben így van csaknem minden helyen, s csaknem minden felekezetenél. Nem akarom most e kóros tünetnek okait kutatni; — az kívül is esnék a jelen értekezésem keretén, — csak azt mondom, hogy az élet nyomorúságainak, a megélhetés nehézségeinek, a társadalom újabb anarchikus kinövéseinek és az emberek túlrealis, csaknem anyagiának mondható gondolkodás módjának, s a ragadós, félszeg divatnak oroszlán része van annak előidézésében és táplálásában! Most újabban különben nem panaszolhatunk, mert a vallásos élet kezdett fellendülni; minden felekezet tesz, mozog, lelkesül és dolgozik, védsáncokat épít, csak hogy az a baj, hogy a pusztán *defensiv* szerep a felekezetek között nem egyszer *aggressivvé* válik; s a helyett, hogy pusztán csak védelmezné és erősítené magát, egyik felekezet nem egyszer támadja a másikat, s bizonyos körökben nagy hajlandóság mutatkozik a közép-kori állapotok visszaidézése iránt; s még nagyobb arra, hogy *proselitákat* csináljon, ha szép szóval és az igazság meggyőző erejével nem lehet, akár *pénzzel*, vagy világi előnyök, és anyagi javak nyújtásával is, nem gondolva meg, hogy így *testet* ugyan nyerhetnek, de *lelket* nem; *számban* ugyan gyarapodhatnak, de *vallásos szellemben* erősödni nem tudnak, mert az „*áruccikknek*“ szíve és lelke nincs, s nem is volt soha! De azért általában üdvösnek tartom ezt a vallásos fellendülést, ha olykor viharokat idéz is elő, mert viharok által tisztul az éltető levegő, s harcokban születnek és tisztázódnak az eszmék és igazságok! Inkább egy kis jótékony vihar legyen, mint tétlen közöny és álmos semmit tevés!

T. Hölgyeim és Uraim! Én hitfelekezet papja vagyok, de most nem ebben a minőségemben szólok, hanem csak mint vallásos ember és jó keresztyén emelem fel szavamat a kiszámíthatlan nagy fontossággal bíró *vallás-erkölcsi* nevelés érdekében! Ennek valódi és állandó alapját a *népiskolában* kell megvetnünk közös, egyetértő munkával! Hassunk a gyermeknek szívére, lelkére; gyöngéd, nemes érzelmeit keltsük fel és tápláljuk. Vezessék a tanítók a növendékeket pontosan a nyilvános *templomi istentiszteletekre*, hogy a közistentiszteleteken látva a gyülekezet buzgóságát, emelkedjék lelkük és válják mintegy második természetükké a templom gyakorlás. Hogy a vallás-erkölcsi nevelés szempontjából mennyire fontos és nagyjelentőségű a templomba járás, arról bővebben szólani feleslegesnek tartom s e szempontból nem vagyok képes eléggé méltányolni és helyeslőleg elismerni a kultusz miniszter urnak idevonatkozólag tavaly kiadott rendeletét és általános utasítását. Kezdjünk *imával* a tanításhoz, és végezzük imával azt! Ne legyenek a használandó imák *felekezeti* jellegűek,

hanem pusztán általános keresztyén iránynak, az Ur Jézus Krisztus szellemében; hogy egyenlő hittel, áhitattal és lelkesedéssel mondhasa azt bármely felekezetű gyermek. Minden vakhitet, butítást és babonát számüzzünk e térről; ne neveljék kizárólagossággal és elfogultsággal a gyermeket *se az én felekezetem, se a más felekezete érdekében; hanem józan, világos feltogással tevékeny tagjává az egyháznak és becsületes polgárává a magyar hazának.* Így a vallás-erkölcsi nevelést végezheti általában a tanító is, tekintet nélkül arra, hogy melyik felekezethez tartozik. Ébredjen fel mindenik növendékben az *öntudatos hithűség*, mert a hithű ember *nemes lelke, megbízható és szavának* álló lesz a legnehezebb körülmények között is!

És végül, ne feledjük a nagy és örök igazságot, hogy a *képmutatás nélküli vallásos ember feltétlen becsületes is!* Ha tehát mindnyájunknak legszentebb feladata az, hogy felvilágosodott, nemeslelkű, áldozatrakész, szavának álló becsületes embert és jó honpolgárt neveljünk a gondjainkra és lelkiismeretünkre bizott növendékekből; akkor ne versengjünk és ne vessük egymásra a vallás-erkölcsi nevelés kötelezettségét, hanem bátran előre és *közösen* dolgozzunk legjobb tehetségünk szerint, hogy a lelkiismeretünkre bizott *kicsinyekből* legyenek istenfélő, becsületes *nagyok*, kik úgy az *Istennek*, mint *embertársaiknak* és az általános *közjónak* használni akarnak is, tudnak is egyaránt!

Jancsó Sándor,
ev. ref. pap, theol. tanár.

I s k o l a .

Értesítés az erdélyi ev. ref. egyházkerület kolozsvári theologiai fakultásáról az 1900—1901. tanévre vonatkozólag.

1. Az 1900—1901-iki tanév ünnepélyes megnyitása szeptember hó 9-én vasárnap d. e. 11 órakor lesz a fakultás épületének dísztermében.

2. A felvételért való folyamodványok érettségi bizonyítvánnyal, illetőleg annak hitelesített másolatával, vagy lecke-könyvvel (index), hitelesített adókönyvi kivonattal és családi értesítővel felszerelten és a fakultás igazgatóságához címzetten *tolyó évi augusztus hó 20-ig* küldendők be. Később érkezett folyamodványok nem vétetnek tekintetbe.

A folyamodványok felzetén megjelölendő a folyamodó lakása és utolsó postája.

A folyamodók a beadásra kitűzött határidő után 8 nap alatt értesítettnek folyamodványaik miként törént elintézéséről.

A *volt növendékeknek*, a mennyiben nem jótéteményesek, elég csak levélben jelentkezniök.

Az *állami jótéteményeseknek* évről-évre kell folyamodniök, a 2. pontban jelölt módon szerelve fel folyamodványaikat s azokat a Nagyméltóságú Vallás-és közoktatásügyi miniszter úrhoz intézetten a fakultás igazgatóságához kell beküldeniök.

A ki azonban *augusztus 20-ig* nem jelentkezik,

vagy nem folyamodik, eltávozottnak tekintetvén, helye mással töltenek be.

3. A jövő 1900—1901-iki tanévre a fakultás mélt. Elöljárósága a *theologus ifjak* felvételét illetőleg ki-mondotta, hogy *a hittanhallgatók közül a stipendiumban részesülők csak a 80—50 irt (160—100 kor.) díjfizetők közé vehetők fel. míg a többiek — valamint az újonnan jelentkezők is — a 80—25 irtot (160 50 kor.) fizetők közé.* »Jeles« érettségi bizonyítvánnyal jelentkező theol. ifjak már azonnal vagy ösztöndijra, vagy teljesen ingyenesen vétetnek fel.

A theologus ifjakért — a kötelező tárgyakért — az egyetemi tandíjat a fakultás fizeti.

A hittanhallgatók részére tizenöt 200—200 koronás és egy 180 kor. ösztöndíj, továbbá a legáció jótéteménye helyeztetik kilátásba.

4. A *bölcsészethallgatók* évi 300 kor. rendes, illetőleg a régi növendékek közül öten 200 kor. kedvezményes díjfizetése mellett vétetnek fel. Az ellátási díjat három egyenlő részben (szept., január és április) kell fizetni, de indokolt kérelemre az intézet igazgatója havi díjfizetést is engedélyezhet; úgy azonban, hogy a díjakat a hónap öt első napján feltétlenül be kell fizetni, mert különben az étkezés a hátralékosoktól elvonatik.

5. A beíratáskor minden egyes felvett növendék kivétel nélkül 20 kor. beíratkozási, felszerelési, könyvtári stb. díjat tartozik fizetni, mely fizetés alól felmentés senkinek nem adatik: végül az intézeti törvények 1 példányát tartozik megvenni (40 fill.).

6. A *beíratások* a jövő tanévre szeptember 7. és következő napjain lesznek.

7. A bennlakásra felvett ifjak *szeptember 7-től* kezdve jöhetnek.

A tápintézetben a főzés szept. 8-án kezdődik.

Szeptember 7-ike előtt senki bennlakást és szeptember 8-ika előtt senki kosztot az intézetben nem kaphat még külön kérelemre sem. Az internátusi ellátás lakásból, fűtéssel és világítással s étkezésből — reggeli, ebéd s vacsora — áll.

8. A *theologiai alap- és lelkéssképesítő vizsgák* (kápláni és papi vizsgák) *szeptember 10—12. napjain* fognak megtartatni.

E vizsgákra a jelöltek szeptember 9-én, illetőleg a papi vizsgát teendők szeptember 10-én tartoznak a fakultás igazgatójánál jelentkezni, nála okmányaikat (indexeiket, illetőleg első papi vizsgai és szolgálati bizonyítványaikat) bemutatni és a képesítő vizsgák jelöltjei vizsgadíj címén személyenként 10—10 koronát s a kiállítandó bizonyítványért külön 5 koronát lefizetni.

9. A *javító- és pótvizsgálatok* a beíratások ideje alatt, szeptember 7—8 napjain lesznek. Az ezen napokon elmulasztók csak a tanári kartól külön kért és teljesen indokolt kérelemre nyert engedély mellett tehetnek később szigorlatot; de a míg szigorlataikat le nem tették, semmiféle intézeti kedvezményes jótéteményben nem részesülhetnek.

10. Esetleges tudakozódások a theologiai fakultás igazgatójához intézendők (Kolozsvár, Külmagyar-utca 1-ső szám.).

Kolozsvárt, 1900. július.

Kenessey Béla,
a theol. fakultás igazgatója.

Értesítés.

A tiszai ág. hitv. evang. egyházkerület eperjesi Collegiumának *jogakadémiáján* az 1900—1901. tanévre a beiratások f. évi szeptember 1-étől 12-éig esz-közlendők; az előadások pedig szeptember 17-én veszik kezdetüket. Útólagos felvételnél szept. 13—15 ik napjain dékáni-, azután pedig tanári kari engedéllyel lehet helye. Azok az egyéves önkéntesek, a kik tényleges katonai szolgálatukat folyó évi szeptember hó végén fejezik be, október 1—8. napjain iratkozhatnak be.

A vizsgálatok határideje szept. 1-től 15 ig terjed.

*

Jegyzet. A jogakadémiai hallgatók vallásfelekezeti különbség nélkül részesülhetnek a Collegium kebelében fennálló tápintézet kedvezményeiben (az erre nézve megállapított félévi díjak a következők: ebéd és vacsoráért 62 K., ebédért 38 K.). Az erre érdemesek igényt tarthatnak a Collegium által évenkénti kiosztani szokott ösztöndíjakra; valamint a szegénysorsúak tandíjmentességre, tápintézeti díj elengedésre s a jelentékeny alaptőkével rendelkező „Jogász segély-egylet” támogatására számíthatnak. A jogakadémiai ifjúsági-, valamint a collegiumi nagy könyvtár a hallgatóság rendelkezésére fog állani.

Mindenmü felvilágosításokkal szívesen szolgál. Eperjesen, 1900. május havában,

A jogakadémia igazgatósága.

*

As ág. hitv. ev. vallástanárok értekezletet tartottak jul. 3-án Budapesten, a Deákterti ev. gimn. dísztermében. Az értekezlet elnöke volt Horváth Sándor, budapesti ev. lelkész.

Az értekezlet előtt imádkozott Hetvényi Lajos, soproni ev. főgimn. vallás tanár.

Tárgyalták a gimnáziumi vallástanítás anyagát. Bereky Sándor, budapesti vallás tanár javaslata alapján. Az ő tervezetét el is fogadták.

E tervezet szerint az anyagbeosztás a következő: I—II. oszt. bibliai történetek. III. oszt. egyház-történelem. IV. oszt. hit és erkölcsstan Luther Kátéja szerint. V. oszt. Biblia ismertetés, ó szövegség. VI. oszt. általános egyház-történelem; az apostoli cselekedetek olvastatása. VII. oszt. magyar prot. egyház-történelem. VIII. oszt. hit és erkölcsstan, a római levél olvastatása

A középiskolák reformja. E címen Lengyel Adolf Titusz emlékiratot írt, melynek egy példányát fölterjesztette a kultuszminiszterhez is. A memorandum velje az, hogy a középiskolák reformját nem aprólékos félrendszabályokkal kell megkezdeni, hanem gyökeres változtatással: gimnázium és a realiskola összevonásával. Ezt a meglehetősen régi eszmét, melyet kiváló szakemberek mondanak kivihetetlennek, az emlékirat szerzője néhány olyan ötlettel frissíti föl, a mely érdemesnek látszik arra, hogy a szakbeliek komolyan foglalkozzanak vele. Nem említünk itt fel egyebet a memorandum tartalmából csak a következőket: az egyesített középiskolát kilenc osztályra kívánja kibővíteni; különös súlyt kíván helyezni a testedzésre ezért a »sport« címen összefoglalt tanulóanyagoknak külön jelentékeny részt kíván az oktatás tervében: minden vizsgálatot eltörlendőnek vél s ehelyett azt kívánja, hogy a tanuló, aki nincs megelégedve az osztályzatával, külön ugynevezett szigorlaton javíthassa az érdemjegyeit; az érettségi vizsgálat helyett egyszerű végbizonyítvány adását ajánlja; a házi dolgozatokat, a térképrajzolás kivételével eltörlendőnek véli. Van még több reformeszméje is és mindegyik azt mutatja, hogy tervével komolyan foglalkozott. Végül csatolja memorandumához a reformoknak megfelelő új tanuló tervet is és első pillantásra úgy tetszik, hogy ebbe a tervezetbe az oktatás anyaga célszerűen és kellő arányossággal illeszkedik bele.

*

A női hivatalnokok mozgalma. A Nőtisztviselők Országos Egyesülete mozgalmat indított, hogy a kereskedelmi pályára lépő nők kereskedelmi tanfolyamra ne egy évig, mint eddig, hanem három esztendőig tartson, akár a férfiaknál. Azt tapasztalták ugyan, hogy nem elég az a tudás, melyet a tíz hónapig tartó tanfolyamon elsajátítanak. A tisztviselőnők memorandumot nyújtattak át dr. Neumann Árminnéval Wlassics Gyula miniszternek, arra kérve őt, hogy reformálja a mostani tanítási tervét.

*

Körjegyzői vissgák Folyó év augusztus havában lesz az eddig életben lévő rendszer szerint az utolsó körjegyzői vizsga, tehát a régi rendszer meghalt és lesz új, a mely bizonyára jobb és bevalóbb lesz mint az eddigi. Ezentúl körjegyzői 6 hónapos tanfolyamok lesznek »Erdélyben«, azaz két helyt Kolozsvárt és Marosvásárhelyen és csakis oly egyének lehetnek hallgatói, a kik 8 gimnáziumi osztályt végeztek.

TÁRGA.

A zilahi ev. ref. collegium történetéhez.

E collégium régibb történetét érdekesen írta meg Elekes Viktor dr., az intézet 1877/8. és 1878/9. évi Értesítőjében; részletesen méltatta Salamon József buzgólkodását az új iskola felépítése körül; szólt az alapkövetételekor tartott ünnepélyről stb., de nem szólhatott az alapköbe helyezett írásról, mert nem jutott kezébe.

Salamon József iratait vizsgálgatván, szerencsésen megtaláltam ez irat másolatát s most örömmel terjesztem a nyilvánosság elé.

Az emlékezet köbe bezárt két darab pergamenre tett írásnak mása:

Az egyiken volt az itt következő írás:

AZ ÖRÖKKÉVALÓNAK TISZTELETÉRE,

Édes hazánk' s maradékink' boldogságának eszközlésére.

Azon reformatata oskolának, mely ezen zilahi ref. nemes és szent ekklesiának kebelében ezerhatszáz-

negyvenhatodik esztendőttől fogva, közhaszonra virágzik, régi épületei megrongálódván, a nemes szivü jóltevők segedelmeikből felállítandó ujj épületeinek emlék-követ Krisztus Urunk születésének ezernyolczszáztizenhatodik esztendejében, Mindszent havának ötödik napján háládatos öröm közt tettük le.

A nemes és szent ekklesiának mostani előjárói s a v. d. consistoriumnak tagjai e következők:

Ordinarius assesorok. *Supernumerarius assesorok.*

Balogh Mihály főcurator.	Éltető Péter v. curator.
Kiss Lajos	Bikfalvi Pál Ferencz v. curator
Csomós Mihály	Szakáts Ferencz v. curator.
Farnos Mihály	Éltető Mihály.
Zoványi József.	Pap István.
Gazda József.	Vásárhelyi Mihály.
Kerekes Sándor.	Id. Lörintzi János.
Deáki János.	Pap Sámuel.
Kiss Bálint.	Tunyogi László.
Vajda Sámuel.	Tunyogi Mihály.
Kiss Ferencz.	Kiss Sándor.
Szőnyi János.	Lugosi Ferencz.
	Gerge'y József.

Lelki tanítói:

Betlendi János.
Polgári Márton.

Cantor:

Konnát András.

Az oskolának tanítói

Salamon József professor.
Demjén József conrector.

Építő mesterek.

Péterfi János pallér.

A négy utczabeli atyák. Vizi János első legény.

Jartó István.
Kádár Sigmond
Barta János.
Szilágyi B. János.

Kerekes Péter consistorium
notariussa.

A másik pergamen darabon volt az itt következő írás:

HÁLÁDATOS EMLÉKEZETEKRE

Azon nemes és nagylelkű jóltevőknek, kiknek becses és summásabb ajándékaikból ezen R. iskola ujj épületeit elkezdhetjük.

1. Nagyméltóságú gróf Széki Teleki Sámuel erdélyi udvari főcancellárius úr ő excellentiája ajándékozott egyszerre ezer m. forintokat.

Méltóságos Cserei Farkas úr ajándékozott egyszerre száz r. forintokat.

Méltóságos császári királyi consiliarius Zilahi László Sámuel úr hat esztendeig esztendőnként ötven r. forintokat.

Méltóságos született grófné Kendeffi Rákhel úrasszony, méltóságos L. B. H. Wesselényi József úr ő nagyméltósága hitvesse egyszerre ajándékozott ötven r. fkat.

Tekintetes Szent Györgyi Imre úr cancellista a felső udvari cancellariánál 6 esztendőig 60 r. fkat.

Tekintetes Bálint Tamás szolgabíró úr a magáról szorgalmatos fáradozással gyűjtött három száz r. fkat.

Tekintetes Viski Pál szolgabíró úr a magáról járásból hasonló buzgósággal gyűjtött százhat r. fkat.

Nemes Kónya Kiss Sándor udvarbíró ajándékozott egyszerre ötszáz r. forintokat.

A zilahi ref. nemes és szent eklésia buzgó tagjai az épületnek elkezdhetésére ajánlottak és hordanak negyven öl követ.

Becsés ajánlásaikkal lelkesítettének a következő jóltevők:

Méltóságos született grófné Korda Anna úrasszony, néhai mélt. gróf Toldalagi László úr kegyes özvegye.

Méltóságos született grófné Korda Susánna úrasszony, néhai mélt. gróf Iktári Bethlen Sámuel úr kegyes özvegye

A méltóságos B. Bánffy familia.

Méltóságos Cserei Helena úr asszony, néhai méltóságos L. B. H. Wesselényi Miklós úr kegyes özvegye.

A zilahi ev. ref. coll. levéltárából kiadta:

Török István dr.

Különfélék rovata.

Dr. Bartók György, püspök útja. Julius 7-én elutazott Bethlenbe, a szeszármai templom felavatása végett. Kiséretében volt Nagy Károly, theol. tanár. Átmenő útjában is ünnepies fogadtatásban részesült. Szamosujváron Kovács Ákos, lelkész üdvözölte az egyházközség nevében. Reggeli 9 órakor érkezett Deésre.

Az állomásnál fogadta az egyházközség, melynek nevében üdvözölte Vékony Ferenc, főgondnok. Azután üdvözölte Torma Miklós, alispán. A püspök mindkét beszédre válaszólag azt mondotta az egyházközségnek, hogy ápolja a hazaszeretetet mely az egyháznak változhatatlan hitelve. A polgári zenekar a Hymnuszt játszotta. A tisztelgők sorában voltak: Szilágyi Albert, polgármester, Simó Béla, kir. tanfelügyelő, Nagy Pál, pénzügyigazgató, Vásárhelyi Boldizsár és Kozma Imre, lelkészek, Wohlmann Károly, postafőnök, Boros Gábor, gimn. igazgató, Daday Ferenc, aljárás bíró, Göcsey gondnok, Biró István, nagybirtokos, Simon Lajos, orvos, Kustár Gyula, városi főorvos, Ferenci István polg. isk. igazgató, Debreceni István, el. isk. ig., Losonci István főjegyző, Biró Antal, megyei számvevő és még sokan.

Ezek után rövid reggelire tért az állomás éttermébe. Tizenegy órakor hagyta el a vonat a deési állomást a zenekar himnusz-hangja és az egybegyűlt sokaság lelkes éljenzése közepette. Rettegen a bacai és rettegi egyházközségek várták az egyházfőt Z. Kiss Sándor és Baló Bálint lelkészek vezetése alatt. Mindkét lelkész szeretetteljes szavakkal köszöntötte a főpásztort, ki a hívek zugó éljenjei mellett ült vissza kocsijába. Bethlenben az állomáson az egész község intelligenciája összegyűlt az illusztris vendég üdvözlésére. *Gajzágó* főszolgabíró lelkes szavu Isten hozottjára, a főpásztor meghatottan válaszolt. Most az állomástól vezető gyönyörű árnyas fasorban a község végén fölállított diadalkapuhoz vonult a sokaság, hol *gr. Bethlen* Pál Beszterce-Naszód megye főispánja szívélyes szavakat intezett *dr. Bartókhhoz*, kinek felelete után a főispán fogatán a páratlan szép fekvésű *gr. Bethlen* kastélyhoz hajtatott a püspök hosszú kocsisor kíséretében a község fellobogózott utcáin át. Megérkezés után a hatóságok fejét és különböző egyházak küldötteit fogadta az egyházfő, közöttük a róm. kat. egyházét, mely lelkésze távolmaradása dacára is eljött tisztelegni. A főispán vendégszerető asztalánál családias ebéd végeztével, a délután látogatások tételével — majd később fogadásával telt el. Este *Gyártás* lelkész látta vendégeül a püspököt. Vacsora előtt hatalmas fáklászenével és szerenáddal lepték meg a püspököt. Vasárnap reggel az egyházmegye papsága *Somkerek*y esperes vezetése alatt tisztelgett nála. Ennek végeztével a püspök hosszú kocsisor kíséretében Szeszárma ment át, hogy ott a *gr. Bethlen* Pál által épített kedves ó görög stílusú templomot felavassa. A falu végén fölállított diadalkapunál a gör. kath. lelkész üdvözölte az egyházfőt, kinek szívélyes válasza után az imaházba vonult a menet. Itt *Somkerek*y esperes áhitat-keltő imája után *Nagy* Károly theol. tanár beszélt. Most következett a *Bartók* püspök megragadó és gyönyörű felavató imája, melylyel az egyházfő az Isten házává avatta a templomot. A templomszentelés végeztével a püspök Bethlenbe tért vissza, hol a templomban már várta az Istenházát zsufolásig megtöltő gyülekezet, *Nagy* Károly theol. tanár szép imáját *dr. Bartók* magasröptű, szívet-lelket megindító szónoklata követte, mely feledhetetlen hatást tett az egybegyűltekre. Az istentisztelet délre ért véget s végeztével *gr. Bethlen* Pál hatvan teritékü ebédet adott a püspök tiszteltére. Lelkes pokárköszöntőkben nem volt hiány.

Hétfőn a püspök Apanagyfalun br. *Bánffy* Ferencet látogatta meg és este Kolozsvárra utazott vissza.

Harangfelavatás. Jakab Dénes, n.-solymosi lelkész aa. egyháza életének igen örvendetes jelenségéről ír az alábbi sorokban.

A n.-solymosi ev. ref. egyházközség mult hó 17-én egy szép ünnepélyességnek színhelye volt. Új nagy harangját (804 korona értékűt) avatta fel Isten dicsőségére, mintegy 450 főnyi hallgatóság jelenlétében, kik között a közel vidékből számos intelligens egyén is részt vett. Előimát Kertész Mózes szenterzsébeti, utóimát Jakab Albert kis-galambfalvi és beszédét helybeli lelkész atyánkfiai mondták. Egyházközségemnek egy régi óhajta teljesedett be, mely 140 éves kis harangja helyett akart, a régi nagyobb harangjánál, nagyobbbat öntetni. Az új harang létre jött egyházközségem családfői és családtagjainak jószívü adakozásából, melyhez a legszegényebb is napszámából megtakarított filléreivel, a gazdagok 5—12 koronával, sőt egy tisztos özvegy, Engi Józsefné, szül. Gábor Sára és innen eltávozott, sz.-keresztúri Nagy Ferenc és neje 20—20 koronával járultak. Így lett június 17-ike örömmünepünk, bizonyágául annak, hogy a Krisztusi hit és szeretetből folyó, egyházáért lelkesedni, áldozatot hozni tudó protestáns szellem él és munkál hveim szívében. értelmében! Egy ily népnek Istenbe vetett hitéből kifolyóan élni kell örök időre, mert az ily cselekedet erős, élő és munkáló protestáns szellemről tanuskodik, mely dicséretre nem szorul, mert önmagában hordja azt. Most van három harangunk! Az újat öntötte segesvári Machen Mihály, mely szép hangzásu és éles zúgásu *D* hangu harang, lévén a régi nagy harang *A* hangzásu. Machen Mihály harangöntő urat jó lélekkel ajánlhatom az egyházközségek jóindulatu pártfogásába

Megkövetett egyházi autonomia. Hegedüs Sándor keresk. miniszter Ő Nagyméltóságának Sz. Udvarhelyen 1900. júl. 1-én történt látogatása igen kedvező alkalmat nyújtott arra, hogy most már remélhesük, hogy az a kínos ügy, melyet Damokos Andor alispán túlbuzgó bürokratikus eljárásával az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye esperesével szemben — szívesen elhiszszük — elhamarkodva felidézett, kedvező és általában mindenkit megnyugtató megoldást fog nyerni.

Ugyanis a Miniszter úr tiszteletére Udvarhelyre nagyszámmal begyűlt ev. ref. papság jelenlétét nevezett alispán felhasználta arra, hogy meggondolatlan eljárását jóvá tegye. Ennélfogva az egyházmegye előjárói, valamint a helybeli ev. ref. kollegium gondnoki és tanári karának képvisellete előtt **ünnepélyesen megkövette az egyházat**; kijelentette, hogy távolról sem volt szándékában átiratával az egyház autonomiáját érinteni; sajnálkozását fejezte ki a történtek felett s igérte, hogy jövőben hasonló eljárásoktól óvakodni fog. A megkövetés jelenete Br. Kemény Béla főgondnok, Menyhárt András esperes, Bedő Ferenc főjegyző, Jakab Albert közügy-igazgató, Dr. Mezei Ödön collegiumi főgondnok, Gönci Lajos igazgató tanár, Bod Károly tanár előtt folyt le.

Gyászrovat. Julius 4-én, délután 5 óraker tették el özv. *Gombos Mártonnét*, Gombos Ferenc nyomdatulajdonosnak és lapunk kiadójának szerető és szeretett édes anyját, a nagyszámu rokonság és tisztelők megillető részvétele mellett. Nyugodjék békességben! — *Nagysolymosi Koncz Andrásné*, néhai nagysolymosi Koncz András sz.-udvarhelyi gyógyszerész és buzgó presbyter özvegye, sz. Nösner Mária, meghalt Sz.-Udvarhelyt, f. év július 4-én, délután 6 óraker. Temetése volt júl. 6-án, d. u 5 óraker, a nagyszámu rokonság és tisztelők részvétele mellett. Nyugodjék békességben a nemesen töltött élet után!

Új tanár a debreceni jogakadémián. A debreceni főiskola igazgató-tanácsa júl. 4-én tartott ülésében jogakadémiai tanárrá választotta dr. Haendel Vilmost. Szerencsét kívánunk új állomásán.

Nemeslelkü urnő és a magyar gályarab lelkészek emlékezete. Özv. Hegyi Mihályné Debrecen városa nemeslelkü asszonya 600 korona alapítványt tett a debreczeni reform. kollégium Hittanszaki Önképző Társulata részére, mely Társulat a reformáció ünnepét megszokta tartani. Az alapítvány kamatját olyan ifjunak adják ki, a ki a magyar gályarab lelkészek emlékezetére alkalmi felolvasást készít, s azt felolvassa a reformáció ünnepe alkalmával, az emlékoszlopnál, a Társulat tagjai és a meghívottak jelenlétében.

A vallásos és hazafias lelkü urnő még a következő alapítványokat tette: a budapesti reform. theol. internatus tápintézete javára 1000 koronát; a nyiregyházi református leányinternatus javára építésre és fenntartásra 200—200 koronát. A nemesszívü adakozót áldja meg az Isten!

A magyar gazda kincsesháza. Irta Tornay Béla, miniszteri tanácsos. Bpest, 1900. Ára 1 kor. A gazdálkodáshoz szükséges tudnivalókat tartalmazza. *A könyvet lelkészek és tanítók ingyen kapják, ha ez iránt levelet intéznek a magyar kir. földmivelésügyi miniszterium IV. főosztályához.*

Nyári multság. A diósadi ev. ref. egyház kebelében alakult összhangzatos énekkar saját alaptökeje javára, júl. 1-én délután az ev. ref. iskola udvarán és helyiségében Plosz Gyula zilahi áll. elemi iskola-igazgató és Szabó Lajos zilahi áll. elemi iskolai tanító s összhangzatos énekkar-vezető urak társelnökléte alatt táncvigalommal egybekötött éneklő-estélyt rendezett.

Érettségi találkozók. Júl. 1-én, vasárnap, két érettségi találkozó volt Nagy-Enyeden a Bethlen-kollegiumban: a 10 és 14 éves találkozó. Ülését mind a kettő a Bethlen-kollegium dísztermében tartotta meg a tanári kar és az érdeklődő közönség jelenléte mellett. A 10 éve érettségizettek közül 9-en jelentek meg és pedig: Adorján Elek ügyvédjelölt (N.-Enyed), Asztalos György szolgabíró (A. Jára), dr. Bartha László ezredorvos (Budapest), Belle Lajos ev. ref. lelkész (Ajton), Bernáth Dénes adótiszt (Deés), Csia Kálmán ev. ref. lelkész (Etéd), Csürös Ferencz ev. ref. lelkész (Ördögös-Füzes), dr. Lengyel György megyei aljegyző (Nagy Enyed) és Pásztóhi Dénes ev. ref. lelkész (M.-Bogát.) Elnökük dr. Lengyel György volt, vármegyénk jegyzője, ki lelkes szavakkal nyitotta meg a gyűlést; imamondó lelkészük Csia Kálmán. Elhatározták, hogy néhai Szilágyi Gyula tanárnak emlékét, ki 7 éven át volt osztályvezetőjük, alapítvánnyal örököltik meg, egyuttal azt is kimondták, hogy 10 év múlva újból fognak találkozni. E találkozóban részt vett még Szász János andrásfalvi ev. ref. lelkész (Bukovina), ki egy évvel előbb érett meg. A 14 éve érettségizettek közül 13-an jelentek meg: Bőjthe Kálmán főszolgabíró (M.-Ujvár), dr. Bocz Elek iparkamarai titkár (Debrecen) nejjével együtt, Csia Albert p. és t. telefon-péntári ellenőr (Budapest), Fejes Aron főgimn. tanár (Sz.-Udvarhely), dr. Garda Kálmán ügyvéd (Nagy-Enyed), Gellért József állami mérnök (Budapest), Jancsó Sándor ev. ref. lelkész és neje (N.-Enyed), Nagy Károly theol. akad. tanár (Kolozsvár), dr. Rózsó Béla ügyvéd és neje (Szolnok), Szabó Lajos főszolgabíró és neje (Koncza), Tokaji László az erd. gazd. egyeslet titkára (Kolozsvár), Zalathnai Jankó Emil erdősz. (Fogarás), és Zsigmond Gyárfás kir. távirtda-építész (Kolozsvár). Ugy a Nagy Károly szép imája, mint az elnöklő Garda Kálmán tartalmaz, emelkedett szellemü, elegáns elnöki beszéde mélyen bevésődött a hallgatóság lelkébe. A nevezetes találkozás alkalmából a Bethlen-szobor javára tettek adományt. Pompásan sikerült mind a két társaság lakomája, a 14 éveseknek ebédje és a 10 éveseknek vacsorája, a „Két Hattyu“ szállóban. Szellemes és lelkes köszöntőknek se szeri se száma nem volt. Az egykori tanítványok és tanárok baráti ölelkezéssel váltak el egymástól.

Lelkészi értekezlet. A pesti református egyházmege június 26-án tartotta meg lelkészi értekezletét Ujpesten. Az értekezlet előtt istentisztelet volt. Egyházi beszédet tartott Arany Gusztáv, péceli lelkész. Beszédében azt mondja, hogy a jövőbe kell tekintünk, s abban a Krisztustól várunk szabadulásunkat.

Az értekezlet elnöke volt Petri Elek.

Benkő István, rákospalotai lelkész kijelenti, hogy egyházi életünkben fokozott tevékenységre van szükség. Minden munkának az evangéliumból kell vennie erőt és irányítást. Ilyen irányban teszen javaslatot. A javaslatra aztán a következőkben állapodtak meg:

1. Szükségesnek tartja a vallástanítás és valláserkölcsei nevelés intenzívebbé tételét, a biblia oivastatását és konfessziós könyveink ismertetését és tanítását.

2. Szükségesnek tartja vallástani kézikönyveink átdolgozását, hogy az evangéliumi szellem és a felekezeti öntudat erősítésére alkalmasok legyenek.

3. Szükségesnek tartja egyházmegei leánynevelő intézet létesítését.

4. Elvárja minden lelkésztől, a törvény értelmében, hogy a konfessziós könyveket szorgalmasabban magyarázza.

5. Bizottságot küldött ki a végett, hogy készítsen javaslatot, hogy miként lehetne istentiszteletünket evangéliumi elemekkel bővíteni és élénkíteni.

6. Vándor prédikátorságot kell szervezni.

7. Az egyháztársadalmi életet élénkíteni kell. Ezért minden lelkész vallásos összejöveteleket és felolvasásokat tartson, evangéliumi egyesületeket szervezzen.

8. Minden lelkész alkalmas módon igyekezzék egyesületek, magtárak létesítése által hivei jóllétét biztosítani.

9. Az 5 pont alatti bizottság tegyen javaslatot az iránt is, hogy miképp lehetne magasabb állami javadalmat nyerni egyházunk részére.

Az értekezlet második tárgya volt a lelkészi nyugdíjintézet felállítására. Az értekezlet az egyházmege és egyházkerület útján kérni fogja a konventet, hogy szabályzatot készítsen, hogy a zsinat aztán törvényre emelje.

50 éves tanári és papi működés. A felsőszabolcsi evang. reform. egyházmege lelkészi értekezlete július 3-án ünnepet rendezett Kis-Várdán abból az alkalomból, hogy dr. Heissler József, jelenleg dombrádi lelkész, betöltötte tanári és papi működésének 50 évét. Az ünnepen ott volt Kiss Aron, a tiszántúli egyházkerület püspöke. Reggel istentisztelet volt, melyen Porzolt Ádám, tiszaszentmártoni lelkész imádkozott. Az üdvözlő beszédet Görömbei Péter esperes tartotta, melyben méltatta az ősz tudós érdemeit és irodalmi munkásságát. A beszédre dr. Heissler meghatva válaszolt.

Dr. Heissler rövid életrajza: Született N.-Károlyban 1819. febr. 21., r. kath. papi pályára készült és kegyesrendi tanár volt. 1848-ban áttért a református egyházba. Megszerezte a papi képesítést. Először lett segédlelkész Zalában. 1850-ben lett tanár Pápán. Azután Gyöngön német lelkész; 1859-ben tanár lett Sárospatakon. 1869-ben dombrádi lelkész.

Mi is üdvözljük az úrnak érdemes profétáját.

Nyugalomba vonult tanár. A hajduböszörményi reform. gimnáziumnak jun. 24-én kettős ünnepe volt. Délután volt az évzáró ünnep és Kozma Sándor búcsuja, ki 35 és fél éven át volt tanára és igazgatója a gimnáziumnak. Ifj. Sóvágó Gábor főgondnok intézett búcsubeszédet az ünnepelthez. Sóvágó Tibor a mostani növendékek nevében búcsuzott a nyugalomba vonuló igazgatótól. Kozma Sándor meghatottan válaszolt a beszédekre. Este búcsuvacsora volt, melyen részt vett

a város értelmisége felekezeti különbség nélkül. Az ünnepelt nevére alapítványt tettek 450 korona összegben. Mi is kérjük az Istent, hogy életének kedvezzen és adja meg a bevégzett munka megelegedését.

A Protestáns Pap ez évi júniusi száma megejelent. Tartalma: A lányka alszik. Protestáns misszió: Közvasárnapi beszéd. Közvasárnapi egyházi beszéd. Aratási egyházi beszéd. Aratási Urvacsorai beszéd és ima. Esketési beszéd. Halotti. Vegyesek. Papválasztás. Halálozások. Boríték.

A fuvarkérdés mege van oldva! Erről minden lelkész és tanító megyőződhetik, ha szakít az előteletekkel és *kerékpárt* szerez magának. Én már három év óta használom és e nélkül nem is oldhatnám mege feladatomat. Épen azért ajánlom a *kerékpárt* lelkész és tanító társaimnak. A kik ezt az ajánlatot figyelembe veszik: forduljanak hozzám (Budapest VI. ker. Izabella-utca 71.) s bárkinek azonnal megeküldöm a legjobb minőségű és a célnak legjobban megefelelő kerékpárt. Péntek Ferencz.

Apró hirdetés. Julius 1-vel életbe lépett az új törvény, a mely a hirdetési bélyeget eltörli. E naptól kezdve minden szó, a cím-szó is, melyért eddig 30 krajcár bélyegilletéket kellett fizetni, 2 fillér.

Szerkesztői üzenetek

Tiszt. Nagy Domokos urnak Kutyalván. A hivatalos részben, annak idején, nyugtatványozza az Ig. Tanács.

Tiszteletes Pataki Dénes urnak, Buza. Az Ig. Tanács titkára és számvevője távolléte miatt most érdemleges választ nem adhatunk.

Tiszt. Kócsi Dániel urnak Vaja. Göcs kapott iskolaépítésre 200 koronát.

Hivatalos rész.

2681—1900.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium méltóságos t. Előljároságának és valamennyi ev. ref. iskolaszék nagytiszteletű lelkészelnökének.

A m. kir. közoktatásügyi miniszter ur 231—1900 elnöki szám alatt tudatja, hogy a kereskedelmi miniszter urral egyetértve a hazai papirgyártás emelése végett elrendelte, hogy a rendelkezése és vezetése alatt álló középiskolák, felsőbb leányiskolák, felső kereskedelmi, felső nép- és polgári iskolák, iparos és kereskedő tanonciskolák, női kereskedelmi tanfolyamok, az állami, községi, társulati és magán elemi iskolák, valamint az állami és községi óvintézetek, állami tanító-, tanítónő- és óvónőképző intézetek mind-egyikében csupán olyan iskolai füzetek, jegyfüzetek, irkák és tanszerek használtassanak, melyek hazai készítmények. Ugyancsak a hazai papirgyártás érdekében a tankönyvek engedélyezésénél kiváló figyelmet fordít arra, hogy hazai gyártmányu papirosra legyenek nyomva.

E rendelkezésének kivihetősége céljából a kereskedelmi miniszter ur fel fogja hívni a magyar papirosgyárat, hogy rendes és állandó gyári jegyet alkalmazzanak, kizárólag hazai gyártmányu, az illető gyár védjeggyel ellátott papirost használjanak s egyéb czikkeit is alkalmas módon védjeggyel lássák el. E védjegy, mely törvényes oltalomban részesülve, külföldi gyárak által utánozható nem lesz, a hazai iskoláknak mege fog küldetni.

Nehogy azonban a jogosult oltalommal és pártó

lással való esetleges visszaélés következtében a papirosneműek és tanszerek ára a megengedett mértékben túl emelkedhessék, a kereskedelmi miniszter ur időről-időre összehasonlító adatokat szándékozik beszerezni a külföldön tankönyvekhez és jegyzetfüzetekhez használt papirosnak árai felől s általában örködni kész a felett, hogy bármely visszaélés meggátoltassék. Ily módon minden visszaélés idejekorán kideríthető és — ha szükséges — a jelen rendelet hatályon kívül helyezése által orvosolható, a hazai gyárak egymás között való versenye által különösen is természetesen szabályozandó áraknak a hazai közönséget károsító felszökötését pedig megakadályozható lesz.

A kultuszminiszter reményli, hogy ekkép a hazai papirosipar hatható támogatásban fog részesülni. Ehhez azonban minden, az iskolaügyre befolyó tényezőnek lelkes közreműködése is szükséges. Különös súlyt helyez a tanárok és tanítók ez irányú tevékenységére. Ha a magyar tanárság és tanítósg buzdítva az ifjúságot és a szülőket arra, hogy minden körülmény között hazai készítménynek adjanak elsőséget, ennek a rendeletnek fogantatót szerez, ha teszi azt úgy, hogy hazafisága melegével fordítja igyekezetét a hazai ipar pártolására, ez által hathatós tényezője lehet az ipar egyik fontossága emelésének és a nemzet jóléte előmozdításának.

Midőn ezt a részünkről melegen pártolt rendeletet Czimekkel közöljük, egyszersmind felkérjük, hogy a hatóságuk alatt álló iskolák igazgatóinak, tanárainak, tanítóinak hasonló utasításokat adni s a hazafias célt figyelmükbe ajánlani méltóztassanak.

Kolozsvártt, 1900. július 7 én.

Kenessey Béla,
elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

768—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett *egerbogyi* egyház egyik *tanítói* állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom: Lakás kerttel és évi 800 korona, havonkénti előleges részletekben.

Kötelességek: 1. A fiúiskola 2—6 osztályaiba járó tankötelességek, valamint az ismétlőket tanterv és utasítás szerint tanítar a népiskolai törvény által megkivánt minden tantárgyakra. 2. Az egyházi jegyzőséget vinni, melyért 16 korona fizetés jár és írószerekre 2 korona.

Az állomás f. é. Szeptember hóban elfoglalandó.

Kellőleg fölszerelt folyamodványok f. é. augusztus hó 10-éig nt. Sándor János esperes afiához Miriszlóra (u. p. Nagy-Enyed) küldendők.

Kolozsvártt, 1900. július hó 10-én.

Dr. Bartók György,
ev. ref. püspök.

762—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület sepsi ev. ref. egyházmegyéjéhez tartozó Zalan egyházközség énekvezér-organistái állására pályázat hirdettetik.

Javadalom: 94 $\frac{1}{2}$ kal. őszgabona, ugyanennyi zab, 515 kor. 50 fil. értékben; 93 $\frac{1}{2}$ oszporástól: 18 kor. 70 fil.; 10 hold 438 □ öl szántó és kaszáló, 6 hold erdő, minden 3 ik évben a templomkerítés haszonélvezete 113 kor. 82 fil értékben, 36 tereh fa: 39 kor. 60 fil., stóla: 12 kor. értékben. Összes fizetés a gazdasági épületekkel, kerttel ellátott lakáson kívül 699 kor. 62 fil.

Kötelessége: az énekvezér-organistái teendőik végzése istentiszteletek, temetések alkalmával, az iskolában az egyházi ének tanítása a presbyterium által meghatározott óraszámban, egyházközségi jegyzőség és lelkesz akadályoztatása esetén a lévícai teendők végzése.

Megjegyeztetik, hogy elaggott és nyugalmazott énekvezér haláláig — a siólát kivéve — az egész fizetésnek felét fogja kapni és a tartást, nyug. énekvezér halála után azonnal a teljes fizetés élvezetébe lép, azonban ekkor a feltüntetett kanonika porcióból annyi fog levonadni, mennyi díjlevél szerint 8 $\frac{1}{2}$ kor. értéket üt. A telken levő belkerlek felállítására és fenntartására szintén kötelessége leend.

Csak törvényes képesítéssel bíró egyének pályázhatnak.

Pályázati határidő 1900. évi augusztus hó 1.

Folyamodványok nt. Vén Mihály esperes aához küldendők Bikfalvára (Háromszékvm.)

Kolozsvártt, 1900. július hó 10 én

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

776—1900 PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyéhez tartozó *keszűi* egyházközség *kántortanítói* állomására ezennel pályázat nyittatik

Javadalma: lakáson, gazdasági épületeken és veteményes kerten kívül 800 korona, melyből 140 kor. készpénz, 278 korona államsegély, a többi terményekből és földekből.

Pályázati határnap: 1900. Augusztus hó 4 e.

Folyamodványok nt. Somkerek Miklós esperes aához küldendők Székre (Szolnok Dobokamegye.)

Kolozsvártt, 1900. július hó 10-én.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

781—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett *sóváradi* egyházközség *énekvezértanítói* állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakáson és kerten kívül 11 hold 204 □ öl szántó és kaszáló élvezete 39 kor. 56 fill. tiszta jövedelemmel (haszonbéri értéke 140 kor.) 80 kal. buza és 80 véka malomvámbuza 256 kor. értékben, 273 véka törökbuza 386 kor. 40 fillér értékben, 8 öl hasogatott tűzifa 64 kor., legeltetési jog 4 marhára 8 kor. közmunkatétel 60 kor. tantdíj 11 kor. orvosoktól 8 kor. törváltáspénz 20 kor. összesen 852 kor. 96fillér.

Az iskola államosítása esetén a kántori fizetés 400 korona. A 90 éves tanító haláláig a megválasztandó tanító a fizetésnek felét élvezi. Pályázati határidő 1900. aug. 5.

Folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárad Szeredába

Kolozsvártt, 1900. jul. 10.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

786—1900. sz. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett somlyó-újlaki IV. osztályu *lelkészi* állomásra pályázat nyittatik.

Javadalma: melléképületekkel ellátott lakáson kívül 1200 korona, melyben a konvent által fővett állami kiegészítés 828. 92 fillér, a 9 hold 1282 □-ól tagosított kanonika portio kataszteri tiszta jövedelme 46 kor. 26 fillér (adóját az egyh. fizeti), 60 korona földmunka válság az egyh. pénztárából, a többi különböző forrasokból.

Pályázati határidő 1900. évi Augusztus 10. Folyamodványok Nt. Viski Pál esperes aafiához küldendő Zoványra.

Kolozsvártt, 1900. július hó 10-én.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre. .
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Sz. 777—1900.

Felhívás lelkésztársaimhoz.

A dicső emlékü Bethlen Gábor által alapított és az ő nevérol nevezett nagy-enyedi ev. ref. főtanoda előjárósága, kezét fogva az erdélyi ev. ref. egyházkerület vezető férfiaival, mozgalmat indított, hogy Erdély nagynevü fejedelmének, a magyarság és anyaszentegyházunk mindvégig hű örallójának: Bethlen Gábornak, Nagy-Enyeden szobrot emeljen.

E szobor felállítására minden magyar embernek meg kell hoznia a maga áldozatát, de kétszeresen kötelessége ezt tenni az erdélyi anyaszentegyház minden rendü tagjainak s legelső sorban lelkészeinknek, tanítóinknak, kik mind-mind bálára vannak elkötelezve a dicső emlékü fejedelem iránt, mert több-kevesebb mértékben élvezték az ő alapítványainak bővséges gyümölcsseit.

Ezért fordulok én most egyházkerületünk valamennyi lelkészéhez, felkérve őket, hogy nemcsak mindenik siessen a maga tehetségéhez mért adományával hozzájárulni e magasztos emlékmű felállításához, hanem a maga körében hathatósan munkáljon oda, hogy mások is elhozzák filléreiket e nemes célra, hadd hirdesse ama szobor a messze századoknak, hogy az erdélyi ev. ref. anyaszentegyház sohasem feledi el azt, a ki fölvirágoztatására oly gazdag és az egész magyarság életére oly messze kiható áldozatokat hozott, de söt nevét híven megörzi és emlékét áldva emlegeti mindenha.

Nincs kétségem, hogy lelkésztársaim mindannyian készséggel fogják megragadni az alkalmat, hogy a nagy alapító emléke iránt a hála és a kegyelet adóját lerójják.

Kolozsvártt, 1900. július hó 14-én.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

Báró Baldácsi Antal.

(Dr. *Sárkány Lajos* ref. kollégiumi igazgató felolvasása az 1900. február 18-án tartott protestáns estén.)

A vallásosság, az emberi léleknek egy magasabb lényhez, a teremtőhöz vágyódása, együtt született az emberrel, s bizonyára kísérni fogja az emberiséget a sirjáig.

Hogy miben áll a vallás lényege, magától az ember lelki világától függ s a milyen különbség van a kőkorszakbeli ember idomtalan bálványja és amaz isten között, ki minden embernek szerető édes atyja, s a kit Jézus tanításaiból ismerünk meg, épen olyan kü-

lönbség van a keresztyének istene felfogásában ma is más meg más műveltségü emberek lelkében.

Az ős ember azt hitte, hogy haragszik az ő istene, azért küld dörgést, villámlást, jégesőt, pusztítást reá; igyekezett kibékíteni áldozattal, ígéretekkel, sőt még táncolt is a bálvány előtt, hogy örömet szerezzen neki. Ha pedig mindez nem használt, megverte, összetörte azt a fadarabot, vagy kőszobrot, melyet azelőtt istenként imádott. Jézus pedig mondá: Boldogok az irgalmasok... Boldogok a lelkiszegények... Boldogok azok, a kiknek a szívök tiszta...

Milyen végtelen távolság van az ősember vallásossága és a szeretet vallása között. Pedig az alapszeme ugyanaz: létezik egy hatalmas valóság, a ki

teremtett és igazgat mindeneket És meg van a népek fejlődésében az összekötő kapocs a két véglet között: a jótékony nap Isten, a romboló és éltető tűz Isten még bálványok, de Ormuzd az örök jószág Istene és Arhimán a gonoszság szellemét már lélekben képviselik az isteni hatalmak. Jehova pedig, az erős bosszúálló, a ki megbünteti az atyák bűneit a fiakban és unokákban, a ki őrizője, vezérője volt az ő kiválasztott népének: feltétlenül eszköze, lépcsője volt az igazi vallásos eszmének, az örök igazságnak, a szeretet vallásának.

Azt mondja Jézus: Az isten lélek, s a kik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.

Ha az imádságban istenhez akarok emelkedni, nincs szükségem sem szentekre, sem angyalokra, sem más közvetítőkre, csak arra, hogy saját lelkem megtalálja a megnyugvást az élet ezer hányattatásai között. Erre megmutatják az utat az apostolok, Jézus tanítványai, kik megtanítják, hogy mi a vallás, mit tanított Jézus az Istenről. Ma is ez a hivatása a papságnak; de az Isten épen úgy meg hallgatja a tudatlan gyermek, az egyszerű földműves inádságát, mint a fényes ruhájú miséző papét, ha lélekben és igazságban mondatott az imádság.

És mégis vannak, a kik ma is áldozattal akarják megnyerni az Isten jó akarátát, tömjénnel és mirhával és hangos csengetyűszóval járulnak Isten elé. Vannak a kik azt hiszik, hogy a pap miséje többet ér, mint a mit a kis gyermek ajkai önkénytelenül rebegnek, midőn szorongattatásában felsóhajt: Én Istenem tartsd meg jó szüleimet!

Vannak még, a kik ma is azt hiszik, hogy a pápa megbocsáthatja bűneinket, hogy a gyontató pap, — bűnös ember, mint mi, — feloldozhat bűneink terhe alól; mint ha nem a megtérésben, hibánknak önmagunk előtt való beismerésében, s abban a jó feltevésben volna a bünbocsínat, hogy jobb útra térünk.

Valóban, a hány ember, annyiféle a vallás, de csak az lehet igaz vallás, a mely az ember önértetét emeli, a mely minden külső kényszer nélkül, a bennünk fejlődő természetes gondolkodás útján közelebb hoz Istenhez, de nem hoz meghasonlásba önmagunkkal, legszentebb érzelmeinkkel. A protestáns vallás a szabad vizsgálódás alapján áll. A papok nem rendelkeznek isteni tulajdonságokkal, hanem emberek, a kik szorgalmas tanulás útján megismerkedtek a szeretet vallásával, s a kik Jézus tudományát hirdetik, tanítják a szószéken, a bölcsőnél, az élet minden nevezetesebb mozzanatánál, a sirnál.

A papság és az egy hitet valló hívek összessége együtt alkotják az egyházat. Ez az egyház nem támaszkodik világi hatalomra, hanem a hit erejére; hívei buzgóságában, kötelesség tudásában, vallásosságában találja meg erejét. A protestáns egyház legfőbb célja a vallásos hit tisztaságának a fenntartása, ápolása; minthogy hatalmi törekvés nincs, a protestáns egyház nem is ütközik össze az államhatalommal, sem a hazaszeretet eszméjével. Zászlójára „Istenért és a hazáért“ van felírva. De védi jogait, önállóságát, függetlenségét a hatalommal szemben is. És valóban e haza, vészes napjaiban, mindig támaszt talált a protestáns egyházakban, erőt merített az önkormány-

zati egyházzervezetből, mely a prot. vallás lényegének egyenes kifolyása.

Ime csak a vallásos eszmék lehettek egy mély érzésű vallásos embernek, egy igaz magyar hazafinak vezérői, mikor mint ő, katolikus család utolsó sarja, maga is haláláig buzgó katolikus, vagyonának nagyobb részéből egy millió frtnál nagyobb értékű örök alapítványt tett a magyarországi összes protestáns felekezetek javára.

Ez a magasztos gondolkodású, a hitfelekezetek féltékenységen fejjül emelkedő ember, báró Baldácsy Antal volt Élete folyása, törekvései, gondolkozásmódja azt bizonyítják, hogy azt a módot, eszközt kereste, miként szolgálhatna nemzetének hathatósabban. A vallásos érzést vette cselekvése legbiztosabb alapjául, ez az az alap, melyen az ember megállhat örömeiben, bánatában, melyben vigasztalást, új erőt talál lesújtó veszteségében. A magyar nemzet jövőjét biztosító létalapot a protestáns egyházban találta meg, ezt tette tehát örököséül.

Véghvezekényi báró Baldácsi Antal olasz eredetű családból származott, atyja br. Baldácsi József, egykor Ferenc császár bizalmasa, anyja gr. Thorockai Borbála volt. 1803-ban született Novalyon, a Mezőségben, az oláh tenger kellő közepén. Már gyermekkorában megismerte a magyar nemzet ellenségeinek erejét, s azt a veszedelmet, mely elnyeléssel fenyegeti Erdélyben a maroknyi magyarságot. Tanulmányait a kolozsvári katolikus lyceumban kezdte, majd testvérével, Manóval együtt, a Terezianumban folytatta, és katonai kiképeztetést nyert. Az ifjabb testvér Manó meg is maradt a katonai pályán, az osztrák hadseregben mint tiszt szolgált, s a szabadságharcban a magyar kormánynak ajánlá fel szolgálatait. Mint a viszonyokkal jó ismerőst Erdélybe küldték, csakhamar átvette az erdélyi hadak fővezérletét, de Kolozsvárt nem tudta megvédeni a tulerővel szemben. Utánna Bem tábornok vette át a főparancsnokságot, a ki aztán vissza foglalva Kolozsvárt, és diadalról-diadalra vezette kedvelt erdélyi hadait. Baldácsi Manó a szabadságharc leverése után várfogságra ítéltetett és két évi szenvedés után az Olmützi börtönben halt meg.

Az idősebb testvér Antal nem maradt katonai pályán, hanem 26 éves korában kilépve, 1829-ben nőül vette özv. gr. Szerdahelyinét, báró Hunyadi Annát, ki hozományával, a Baldácsi alapítvány magvát képező nagy kiterjedésű magyarországi birtokokkal a csekély vagyonu főurat az ország egyik leggazdagabb földbirtokosává tette. Ettől kezdve, férfi kora deléig nagy birtokai kezelésének szentelte életét. 1847-ben elvesztette szeretett nőjét, egyedül maradt, s ez visszavonulásra készítette a haza legválságosabb napjaiban; de hogy nem a közöny, hanem a lelki fájdalom utalta magányra, megmutatta későbbi politikai magatartásával, későbbi tényeivel. Azután Magyarország meghalt, következtek az elnyomatás, a sötétség évei. Nem volt sem politikai, sem társadalmi élet. Vajjon sohsem ébred fel e nemzet halottaiból? Mozgalom indult meg a református egyház körében, hogy Pesten református papnövelő intézetet kellene felállítani. E mozgalom, mint a nemzeti újra-ébredés első felvillanása, megragadta báró Baldácsi Antal figyelmét, ka-

tholikus főúr létére a mozgalom élére állott és tizezer frtot adott a pesti reformatus papnövelő intézet megalapítására. Ez, az akkori időben valóban fejedelmi ajándék biztosította a megindult mozgalom sikerét, s felállított az a theologiai akademia, mely ma is egyike az ország legjelesebb papnövelő intézeteinek, s már félszázad óta jeles lelkipásztorokat nevel az ország minden részéből odaseregülő reformatus ifjaktól.

Ettől az időtől kezdve élénk figyelemmel kísérte a reformatus egyház, s általában a protestáns egyházak küzdelmeit, törekvéseit.

Látta mily féltékenyen ragaszkodnak ezek az egyházak önkormányzatuk épségéhez, melyben jövőjüket látják biztosítva, évszázados jogaikhoz, melyeket morzsánként nyertek a vagyonban és hatalomban bővelkedő katolikus egyház hatalmi féltékenysége miatt.

Látta, hogy a protestáns egyházak szegénységgel küzdenek, alig bírják az összeadott fillérekből papjait szegényesen fizetni, és mégis áldoznak a közművelődés oltárán; évszázadok óta iskolákat tartanak fenn, gondoskodtak a nemzeti irányban való nevelésről már akkor, mikor az egyházakon kívül senki sem gondoskodott a népnevelésről.

Mint philosophus és mélyen gondolkozó ember belátta, hogy azt az óriási közvagyonot, melyet királyaink az egyház szolgálatába adtak, joggal foglalta le csupán saját céljaira a katolikus egyház, és egyoldalul használja fel. Pedig Szent István és utódai a gazdag adományokkal nem a katolikus vallás céljait akarták szolgálni; hanem a magyar keresztyén egyház megalapításával és erősítésével a magyar nemzet jövőjét akarták biztosítani, mint elhagyatott kicsiny nemzetét, a keresztyén Európa kellő közepén.

Látta báró Baldácsi, hogy az absolut kormány nyomásával, németesítő, beolvasztó törekvéseivel szemben a protestáns egyházak tudnak ellenállást kifejteni, azok tudják magok körül tömöríteni a nemzetalkotó elemeket. Ezek virágzásában, fejlődésében van tehát biztosítva a nemzet jövője, s az igaz vallásosság fennmaradása. Ettől kezdve több nagy adományával segítette az egyházakat, különösen a dunamelléki és a dunántúli reformatus egyházkerületek útján.

(Vége következik.)

Püspöki válaszok.

Dr. Bartók György, az erdélyi evang. reform. egyházkerület püspöke, jul. 7-én, a szeszármai iskola felavatása alkalmából, Bethlenben fogadta a tisztelgő küldöttségeket.

A küldöttségeknek adott válaszokat közöljük, mert ezek az egyházi ügybuzgóságnak és a kiolthatatlan hazaszeretnek hűséges kifejezői. Kifejezik azt, hogy a magyar reformatus egyház benne él a magyar államban, a magyar nemzetben. Benne él a nemzet kebelében, benne érez, mint a nemzet szíve.

A *ref. egyház* küldöttsége előtt azt hangsúlyozta, hogy amely egyház más célokat szolgál, mint a fölvilágosodást, élő ker. hitet, munkás felebaráti szeretetet: ott az egyház megszűnt Isten szolgálja lenni. De

a hol ez a fő: ott az egyház a maga szellemi hatalmával a legáldásosabb kovászává lesz az egyéni boldogulásnak, a népek, a nemzetek és a haza felvirágzásának. Különösen szükségesnek tartja ennek hangsúlyozását mostanában s különös öröme telik annak konstatálásában, hogy egész egyházkerülete megértette és gyakorolja ez elvet s hogy e gyakorlatban a bethleni ref. egyházközség a legelső közt jár olyan vezetővel élén, mint gróf Bethlen Pál és Gyárfás Albert lelkész.

Az izraelita hitközség szónokának adott válaszában szépen utalt arra, hogy a hazátlan Izrael fiainak a magyar vérrrel szerzett hazájában szívesen adott ott-hont, de most már joggal várja el, hogy saját hazájuként szeressék ez országot s a miként ebben sokan közülök jó példával járnak elől, saját boldogulásukat a haza boldogsága által igyekezzenek keresni.

Egyike legfontosabb nyilatkozatainak a róm. kath. egyház és a takarékpénztár küldöttségének adott válasza. Az első — mint említők a plébános nélkül jelent meg, a másodiknak vezetője a felekezeti türelmességet emlegette. Az első biztosította a felől, hogy bármerre jár anyaszentegyháza és hivei lelki épülésén munkálni, egyházi szolgálatát mindig úgy tekinti, hogy az a nemzeti művelődésnek, a felebaráti és hazaszeretnek munkája. A haza javát pedig nem munkálhatja az, ki visszavonást, bizalmatlanságot, meghasonlást szít, tegye ezt akár tudatosan, akár öntudatlanul. E tekintetben mélyen érzi felelősségét, mert erős meggyőződése, hogy a magyar hazára nagyobb és végzetesebb csapás nem nehezednék, mintha fiai a helyett, hogy vallásos meggyőződésük kölcsönös tiszteletben tartása mellett a magyar nemzeti állam kiépítését és megerősítését munkálnák, felekezeti torzsalkodásokra tékozolják el legjobb erőiket. Meg van győződve s örömmel vallja be, hogy ez a tisztelgés még jobban megerősítette azon hitében, hogy ha akadnának a magyar nép felekezeti vezetői közt olyanok, kik magyar voltuknak valami egyebet elébe helyezni hajlandók, a hazáját szerető józan magyar nép azokat követni nem fogja. Ő a maga és egyháza részéről biztosít, hogy ha akadnának, kik a felekezeti válaszfalakat az égig emelnék s az irt közöttük a pokol mélységéig ásnák: a magyar reformatusok honfiszerműkéből létrát, hidat építenének és isten- és emberszeretük békejobbját nyújtának azok felé, kiket testvéreikként szeretnek, mert keresztyének és mindenkifelett magyarok. — A másodiknak emlékezetébe idézte, hogy a XVII. században, mikor egész Európát a türelmetlenség felekezeti harcai emésztették: Erdélyben a *protestantizmus uralma* idején ismeretlen volt a vallásüldözés. Ez világtörténelmi bizonyossága a protestantizmus lényegében rejülő türelemnek. Egyházunk e lényegét ma is nyilvánítja. Mi a magunkéit ápoljuk, védjük, de máséhoz nem nyulunk. Erkölcsei, szellemi tőkéink gyümölcsöztetése révén akarunk emelkedni, de azt tartjuk, hogy a tisztesség fogalma kizárja elharácsolni és megkaparintani akarni azt, ami a másé. Mint a becsületes takarékpénztárnak üzleti könyvei, a mi egyházi munkálkodásunk évkönyvei is nyitva állanak mindenki előtt; tessék beletekinteni bárkinek, titkolni valóink, titkos rendelkezés alatti alapjaink nincsenek. Azért mi föl-

emelt föl nézünk szembe a történelem ítéletével, mi biztosak vagyunk, hogy minket kárhozatni nem fog; adja a magyarok Istene, hogy ne kelljen kárhozatnia senkit is!

A vármegyei közigazgatás képviselőinek nyomatékosan hangsúlyozta, hogy szorgos gondját képezi, miszerint az egyház emberei a legkészségesebb támogatói legyenek a magyar állam eme fontos vidéki képviselőinek. De úgy ítéli, hogy hasonló előzékeny-ségre tarthat igényt az az egyház, a mely nemzeti jellegét mindenha különösen kidomborította s magát a felekezeten felül álló pártatlan államnak mindig támogatására ajánlotta. A békés együttműködés egyetlen feltétele azonban a hatáskörök szigorú respektálása. A protestáns egyház és az állam összeüt-közése csak ott következhetik be, hol vagy az egyik vagy a másik fél hatáskörét tullepi. A prot. egyház százados, vérrel szerzett, küzdelmekkel megtartott és királyi esküvel erősített autonómiája oly drága kincs, melyet feláldozni sőt sérteni sem engedhet. Öröme szolgál, hogy ez itt fenn nem forog.

Iskola.

A dunamelléki reform. egyházkerület budapesti theologiai akadémiájának 1899—1900-ik évi Értesítője. Szóts Farkas igen csinos beszédben emlékezik meg Ballagi Mórról. Megkapó vonásokkal rajzolja, hogy a szegény zsidó fiú milyen nagy lelki erővel és kitartó törekvéssel küzdött, hogy a tudományokat elsajátítsa. Külföldi tanulmányait és a református vallásra való áttérését is feltünteti. Halhatatlan érdemeit méltatja, melyeket szerzett magának a pesti főiskola és gimnázium megalapításában. Megemlékezik, mint tekintélyes nyelvészről, mint tudós theologusról, mint humanus érzésű emberről és szerető családapáról.

Következnek az év történeti adatai:

Tanárok száma 9. Tanulók létszáma 42. Exmissio-ba ment 10. Bennlakott 28.

Tanulók előmenetele: jeles 11, jó 11, elégséges 12; nem osztályozható 7.

Akadémiai igazgató dr. Szabó Aladár. (Budapest, IX., Kálvintér 7 sz.)

A jövő iskolai év szept. 7-én kezdődik, d. e. 9 órakor. Az előadások 9-én. A beiratkozások szeptember 6—7-én.

Helyes miniszteri intézkedés. A miniszter igen helyes irányban javította ki a tanítóképzői szabályzatot, mely már a jövő iskolai évben életbe lép.

A szabályzat szerint a fiúk és leányok felvétele egyenlő. Mindkét részről 14 év szükséges a felvételhez. A tanítónői képző felvételi vizsgálatait eltörölte, de bárhol és bármikor elrendelheti a miniszter. A felsőbb leányiskoláknak és leánygimnáziumoknak a nőképzőkre szóló kedvezményét a fiukra is kiterjesztette, így a hatodik közép-, vagy polgári iskolai osztályból a képző harmadik osztályába való átlépést megengedi, ha a tanuló a különbözeti vizsgálatot kiállja. A 8 középiskolai osztályt végzett

tanulók a neveléstani pótvizsgálat kiállása esetén, tanító-képesítő vizsgálatot tehetnek.

*

Érett ifjak pályaválasztása. Együttvéve 1427 érettségit tett ifju van. A jogászok száma sok. Hogy orvosnak mindegyre kevesebben készülnek, ez is évről-évre megismétlődő szomorú adata e statisztikának. Gazdász, bányász is kevés van, kohász éppenséggel egy sincs. A technikusok száma nem nő már oly ijesztő mértékben, mint az utóbbi években. Sőt jóval kisebb is a számuk, mint a megelőző évben, ami megemlékezteti a pályát a túltömöttség veszedelmétől. Tanár nincs sok, de több, mint előbb s ez a mi tanárihiányunk mellett örvendetes jelenség. A részletes adatok ezek:

1427 sikerrel érettségizett ifju közül 433 jogásznak készül (30·7 százalék); 212 technikus lessz (14·9 százalék); 177 tanári pályára megy (12·4 százalék); 140 pap lesz (9·8 százalék); 92 orvos (6·5 százalék); 92 kishivatalnok (6·5 százalék), 81 gazdasznak készül (5·7 százalék), 56 katonai pályára lép (3·9 százalék), 31 közlekedési hivatalra készül (2·2 százalék), 28 erdész lesz (1·9 százalék), 15 bányász (1 százalék), 15 kereskedő (1 százalék), 15 művészi pályára lép (1 százalék), 27 elektrotechnikusnak készül, 4 állatorvosnak, 3 gyógyszerésznek, 3 tengerésznek, 1 iparosnak, 1 műasztalosnak és 1 írónak készül.

*

Megérdemelt kitüntetés. Gunesch Károly, kolozsvári ágost ev. népiskolai tanítót, a tanításügy terén szerzett érdemeinek elismeréséül az arany-érdemkereszttel tüntette ki a király.

*

Felvételi hirdetés. A Nagypénteki Ref. Társaság a budaörsi kamara-erdőben épített Erzsébet-menedékházába az ősszel tíz 6—7 éves fiút s ugyanannyi leányt, összesen húsz gyermeket vesz fel.

A felvételnél vallás, nemzetiség, illetőség, a gyermekek törvényes vagy törvénytelen volta s az, hogy szülők vannak-e vagy nincsenek, különbséget nem tesz. Egyedüli jogcim az elhagyatottság, a nyomor.

A gyermekek az elemi népiskola első s második osztályba vétetnek fel s az állami népiskolai tantervben foglalt tárgyak mellett házi munkákra, kertészkedésre, házi iparra taníttatnak, hogy később mint cselédek, munkások, esetleg iparosok vagy földművesek kenyérüket megkereshessék.

A felvett gyermekek a menedékházban az iskolaköteles kor határai között 6—12. illetőleg 12—15 éves korukig neveltetnek.

A folyamodványok augusztus 1-éig Dr. Kiss Áron elnökhöz (I. Győri-út 9 sz.) adandók be. A folyamodványokhoz melléklendők, családi értesítő, illetőleg kereszt (vagy születési) levél, vagyon s erkölcsi bizonyítvány. Ha a felszerelés hiányos, a szükséges adatok beszerzéséről, a mennyire lehetséges, az elnökség gondoskodik. Züllő félben levő, teljesen elhagyatott gyermekeknél elég az egyházi vagy polgári hatóság ajánlata is.

A folyamodók kérvényeik sorsáról augusztus 20-ig értesítetni fognak.

Budapesten, 1900. július 1. Dr. Kiss Áron.

TÁRGA.

A kis-barcsai ev. ref. egyház története 1885. szept. 1-től 1900. május 9-ig.

I.

Népingás.

Ezen újonnan keletkezett egyház történetét a Szász Domokos erdélyi ref. püspök neve mellett, no meg az E. M. K. E. és a „Barcsay“-család közreműködésén kívül a *Szathmáry György* nevével kezdetük meg a legméltóbban. Hunyadmegyében, ezen kiválóképpen oláhnak és eloláhosítottnak tartott megyében született Alpestes községben, 1845. ápril. 18-án, egyszerű polgári szülőktől. Őt úgy is, mint a dévai választókerületnek több cikluson át országgyűlési képviselőjét, ugyanis mint e vidék szülöttjét, felette fájdalmasan érintette a hunyadmegyei *magyar nép eloláhosodása*, mely nép tudvalevőleg székely eredetű nép, mint azt sokaknak vezeték neve még ma is mutatja, minők Udvarhelyi, Köpecsi, Rajta, Kara, Nagy, Kiss, Gyula, stb. nevek, a kik ide Hunyadi János kormányzó idejében hoztattak volt ki nagy *Székelyországból* és a dúló harcok befejezése után, itt a nagy oláh-océánban, mint egy-egy chorálsziget, itt-ott letelepedtek, új községeket alkotva. Szathmáry, ki éppen ezen időtájt egy igen jelentékeny alapítványt tett le a dévai állami reáliskolánál: »emegyében született, de eloláhosodott magyar szülők gyermekeinek ingyenes taníttatása végett« s ki általán az „E. M. K. E.“-nek nevezett erdélyi művelődési egyesület létrejövetelének is első fecskéje vala, mint képviselő több ízben felszólította választóinak egyes intelligensebb tagjait, névszerint az alpestesi ref. papot, körjegyzőt, a kis-barcsai állami tanítót, hogy: „az idők teljessége“ eljött, a visszamagyarosításnak ideje itt van, s kezdjék meg ezt mindjárt a közelben fekvő és az alpestesi ref. anyaegyház kötelékébe tartozó s 280 lelket számláló Kis-Barcsa községével. A reformátusok száma itt igaz, hogy most csak 15-re megy, de könnyen meg lehetne azt tiszerezni, huszszorozni. Onnan áttérjedhetne e mozgalom Nagy-Barcsára, hol reformált vallású csak az urirendből van, összesen öt család. Ettől negyed órára fekszik Szent-András községe, hol jelenleg egy hívünk sincs, de a hol hajdan magyar anyaegyház lehetett. Ugyanily távolra fekszik Barcsától Cserna-Keresztur 360 lakójával, hol 35 jó módu református ember lakik és a hajdan reformátusok által épített templomban hirdettetik most oláh nyelven a mise; alig fél órára fekszik ettől a vele egy vonalba eső »Szántóhalma« nevű község, mely, mint neve is mutatja, szintén magyar nép lakta helység lehetett régen. Ez a helyzet signaturája, — voltak Szathmáry miniszteri tanácsos buzdító és befejező szavai.

E lelkesedésnek és lelkesítésnek lett eredménye aztán az, hogy 1885. szeptember 10-én 34 [férfi egy „Nyilatkozatot“ bocsatott ki Kis-Barcsáról, mely szerint családjuk tagjaival együtt őseik hitére, a reformált vallásra visszatérnek, ha harangokat és hozzá, az ők megterhelhetésük nélkül, templomot kapnak. Ugyanezen év október és december hónapjaiban át is tér 43 férfi és nő gyermekeikkel együtt. Ezzel a létszám elérte a

hatvant Kis-Barcsán, de ezzel aztán a tömegesebb áttéréseknek is vége szakadt, talán azért, mert a kis tűznek hirtelen nagy füstje támadt, talán azért, mert az akció reakciót szült, s még inkább azért, mert a vezetők tervszerű eljárás helyett mindegyre a nagy dobort verték, a népben pedig még mindig nagyobb volt a babona és tudatlanság, mint az ébredezni kezdő magyar nemzeti öntudat. Tény, hogy az ottani oláh pap, valami Popovich Dénes nevű, a szegénység miatt és az áttérések következtében ezelőtt négy évvel kivándorolt onnan, s ez a talajt a hódításra még kedvezőbbé tette; de másfelől zavarólag hatott némileg az áttértekre és áttérendőkre az, hogy a helyett, a mint ők óhajtották (természetesen minden nagyobb megterhelhetésük nélkül) önállóan egy magyar lelkipásztort kaptak volna, e helyett elszakítottak az alpestesi anyaegyházról és a háromszorta távolabb eső »*pískii körlelkészséghez*« csatoltattak hét és fél éven által, vagyis (1888. jul. 1-től 1895. végéig, e körlelkészség ideiglenes feloszlásáig) a mikor aztán újra visszakerültek az alpestesi egyház kötelékébe és ott vannak mai nap is. Itt levén a körjegyzőség székhelye is, ez kettős könnyebbségükre esett. Meg kell adni azonban, hogy Juhász Izidor körlelkész az érdekekben megtett ama hét év alatt minden lehető. Az ő idejére esett, mint alább látni fogjuk, a templom felépítése is.

Tartozom az igazságnak annak kimondásával is, hogy az áttérések a gör. kel. egyházból a ref. egyházba egyáltalán meg nem szüntek, a mennyiben anyakönyveink tanúsítása szerint, házasság kötése alkalmával minden évben egy-két-három-négy ember tér át hozzánk, úgy hogy a kis-barcsaiak létszáma ma eléri a nyolcvanhatot, vagyis a polgári községnek egyharmadát teszik ki; minélfogva elmondhatjuk, hogy az eredetileg 15-öt tevő létszám mai napig meghatszorozódott

II.

Harangok beszerzése, püspöki látogatás és az aranypohár története.

Az áttéréseknek híre vérmes reményeket keltett fel széles körökben és sok jó magyarnak nagyot dobant tőle szíve. Mindjárt az első hirre 1885. okt. 20-án, egy »*névtelen hazafi*« küldött harangok vételére 250 frtot. A közvetlen küldő Szathmáry György miniszteri osztálytanácsos volt és ő aligha a miniszterelnökség rendelkezési alapjából nem kapta e pénzt, az akkori miniszterelnök Tisza Kálmántól. E pénzadományok eredete azonban általam sem volt egészen tisztán ki tudható mind e mai napig.

Néhai Szász Domokos erdélyi ref. püspök úr e célra adott 150 forintot.

Sándor József Enke főtitkár úr szintén 150 frtot. Ugyanő később, december 5-én a harangok leküldésekor 5 frtot adott fuvar költségre, a harangárványok elkészítése céljából pedig, egyelőre az iskola udvarán történt, 45 frtot, s így összesen 50 forintot.

Andrásovszki harang-öntő a vételárból önként engedett 100 frtot, a miért ő az „Emke“ örökös alapító tagjai közé soroltatott e naptól kezdve.

Ily módon mindjárt az első évben egy hatszázötven forint értékű harang birtokába jutott Kis-Barcsa. Ugyanezen időtájt ugyane célra adott volt, megkeresés folytán, gróf Kun Kocsárd úr is 15 frtot.

(Folytatjuk.)

Thamó Gyula,
ref. pap.

Különfélék rovata.

Dr. Bartók György, püspökünk útja. Julius 15-én utazott el a püspök újabbi körútra, vele ment Szász Béla, püspöki titkár is. A kocsárdi állomáson csatlakoztak még hozzája: Sándor János, esperes, Jancsó Lajos, egyhm. jegyző, Szécsi Ferenc és Bartha Lajos lelkészek. A maroslúdasai állomásnál nagy népsokaság kitörő éljenkiáltásokkal fogadta. Torda-Aranyos-megye nevében üdvözölte a püspököt dr. Betegh Miklós alispán. Az egyházközség nevében üdvözölte dr. Vajda Dániel, gondnok. A püspök az üdvözlésekre meleg hangolt válaszolt. Ezek után az alispán négyes fogatán vonult be a püspök M-Lúdasra, a mely ünnepi díszet öltött magára. A község végén Soós Gyula fogadta. A templomnál pedig Ujvári István, lelkész üdvözölte a következő szavakkal Együtt érző szívvel, lélekkel gyűltek össze a főpásztor üdvözlésére és szivők lelkök teljességéből szól az ő szájuk eképen:

Áldott, a ki jött az Úrnak nevében.

A püspök azt válaszolta, hogy kötelessége, hogy megtartsa az iskolákat, a templomokat, melyeket őseink hagytak reánk. De azt is kiemelte, hogy ez csak úgy lehetséges, ha mindenenk hívséggel állanak őrt, ott, hová Isten kegyelme rendelé. Örömmel látja, hogy az egyházközség lelkipásztora hűségesen örökodik a reábizottak felett. Hit, reménység és szeretet ápolására hívta fel aztán a gyülekezetet. Azután a lelkészi hivatalban Sándor János esperes üdvözölte az egyházmegye papsága nevében. Kifejezésre juttatta a papságnak a püspök iránt való hűséges ragaszkodását. Válaszában a püspök felhívta a papságot, hogy lankadatlan buzgalommal hordozza vele az igát, mely nehéz, de gyönyörűség. Azután a püspök építő hatással prédikált, élőkövekhez hasonlította a gyülekezet tagjait. Templomozás végeztével egyházvizsgálatot tartott. Mindent rendben talált. Salamon Miklós, g. kath. főesperes és az izraelita hitközség tanítója szintén üdvözölték a püspököt. Délben százteritékü ebéd volt. Ott volt a vármegye színe-java, gr. Bethlen Géza főispán vezetése alatt. Pohárköszöntések is voltak. Az elsőt dr. Bartók mondotta a királynak. Julius 16-án utazott a püspök Mező-Bodonba. Erről a következő számban.

Simon Elek, vadásdi lelkész aa. alábbi sorainak szíves örömmel adunk helyet:

Egy szép példa. A K.-Küküllő és Nyáradfolyóvize közt elvonuló hegyek közé szorúlva van egy kis község, *Bede*. Összes lakói száma alig haladja meg a 300 at. Ezek közt van kevés róm. katolikus és unitárius is. A többi református. Mindnyájan buzgó valóságossággal tündökölnék és szép békességben élnek. Buzgóságoknak jele az, hogyha naponként háromszor tartatnék is istenizsoltot, a templom üresen nem maradna.

E vallásos buzgóság jó következménye, az áldozatkészség, sem hiányzik. Mire igen szép példát adtak a közelebbi években is. Mert pár évvel ezelőtt, — a nagyon alkalmatlan és gyarló papi telek helyett — más alkalmasabb papi lakot vásároltak.

A múlt 1899-ik évben a volt papi telekre egy a kor kívánalmainak megfelelő szép iskolát építettek, mely kir. tanácsos nagyságos Deák Lajos tanfelügyelő urnak közbejárása folytán a nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszter úr kegyes adományából — minden taneszközzel gyönyörűen fel is szereltetett. Miért mind

a nmlgú miniszter urnak — mind a ngs. tanfelügyelő urnak, hálás tisztelettel mond köszönetet iskolaszékünk.

Az új iskolában a fiatal új tanító Ósz Sándor tanító sikeresen is tanított, mit bizonyít a közvizsga eredménye.

Az egyházközség meghatározta, hogy orgonát csináltat. E célra a múlt télen háromszor rendeztek egy-egy csinos kis táncvigalmat, mely 100 koronát jövedelmezett. A többi pénzt önkéntes adományozás útján igyekeztek beszerezni. E célra valláskülönbőség nélkül ígérték s nagy részt be is fizették a következő összegeket: u. m

Havadtői László 110 koronát; Havadtői Sándor 60 koronát; Simon András 40 koronát; Nsgos Barátosi Sz. Antal, Tkts Nagy Domokos urak, Havadtői Károly, Havadtői András, Havadtői József, Havadtői Ferenc, Gál Elek, Havadtői Péter, Balog István. Balogh Sándor, Balog József, Bakó Mihály, Kövesdi József, B Szakács János. id. Simon József és Simon Lajos egyenként 30—30 koronát; Németi János és neje 24 koronát; Havadtői Sándor, Havadtői János, Cs. Takács János, Csiki Elek, Takács István, Bakó Ferenc, Simon József, Ósz Sándor tanító és Böz Simon János 20—20 koronát; Bölöni György 17 koronát; Simon Lőrinc 16 kor; Tkts Nagy Lázárné 14 kor; Berecki Sándor 12 kor; Takács Elek, Simon János, Takács József, Bukur János, Gál Zsigmond, Havadtői Justina, Simon Sándor, Szakács Lázár, Takács Mihály, Szakács Mihály, Rozsondai István etédi tanító és Simon Elek beszőlőgáló lelkész 10—10 koronát; Friss Ferenc, Csiki Sándor, Karácson Sándor és Gál István 8—8, koronát; Menyhárt Sándor, Orbán János, Havadtői Istvánné, özv. Faluvégi Jánosné, özv. Simon Ferencné, Tamási János, Jakab Mózes, özv. Friss Istvánné 6—6 koronát; özv. Gál Elekné, György Ferenc, Takács János, Király Sándor, Birtalan Albert, Bakó Zsuzsanna és Gáspár Sándor 4—4 koronát; Grád István, Demeter Gergely, özv. Németi Anna, Simon Istvánné, Bálint Sándor és Máthé Zsiga 2—2 koronát. A táncvigalomból bejött 100 koronával együtt 1309 korona.

Az orgona meg is van szegődve 1500 koronával. Az árából hiányzik 191 korona. De biztat a remény, hogy az is kifog kerülni. Érje meg ez egyházközség megszólalását és sokáig gyönyörrel hallgathassa annak szép melódiáját. Legyen elismerés e helyen is az ügybuzgóságért.

Templom bontása és építtetése. Folyó hó 11 én vette kezdetét a m.-szent-királyi 700 évet meghaladó templom bontása és építése.

50 ösztöndíj a sz. udvarhelyi reform. kollegiumban. Az ev. ref. kollegiumban július hó 2-án tartotta meg a Kis József-féle segély-kiosztó bizottság rendes évégi ülését dr. Mezei Ödön kollegiumi főgondnok vezetésé alatt. Jelen voltak Udvarhelyvármegye tisztviselői karából dr. Damokos Andor alispán, gróf Lázár Ádám főjegyző (mint a régi két alkirálybíró egyikének helyettesítője) és Ádám Albert tb. főjegyző (mint a főnótárius helyettesítője), a kollegium részéről Gönczi Lajos igazgató, mint előadó, Félégházi Antal gazdasági felügyelőtanár (mint a régi senior helyettesítője), Kovács Dániel r. tanár (a contra scriba helyett) mint jegyző. A bizottság egyhangu megállapodással az alábbi 50 jó előmenetelű és jó magaviseletű tanuló vette fel egyenként 50 korona segélyre: Kovács Lajos, Szén András, Farczádi Béla, Dávid Emánuel, Soós Adolf, Apáthy László, Felszegi István, Istók Sándor, Máthé Sándor, Bódi Dénes, Apáthy Zoltán, Visky Károly, Dersy Domokos, Bartha Samu, Nagy Elek, Péter Géza, Szabó Miklós, Bagossy Kálmán, Bíró Gyula, Bedő Béla, Szörnyü Béla, Hrobony Adolf, Francsali Sándor, Miklós Pál, Nagy Lajos, (IV. osztály), Szabó Gyula, Hegyi István, Reichert Pál, Pál Lajos, Péter Endre, Gönci Gábor, Molnár József, Dénes Dezső, Demeter Árpád, Bedő Ferencz, Pálffy Béla, Szabó

Ferenc, Nagy Lajos, (III. oszt.), Sipos Arpád, László Mihály, Pál Dénes, Zagoni István, Dénes János, Gombos József, Gothárd József, Mester Mihály. Kovács Gábor (parajdi), Péter Gábor, Pál Jenő és Musnay László.

Nyilvános számadás és köszönet. A sepsiszentgyörgyi ev. ref. egyháztanács által az építendő új templom alapja javára főt. és mélt. dr. Bartók György püspök úr látogatása alkalmával rendezett estély a jelzett célra 263 kor. és 20 fillért jövedelmezett Felülfizettek: Főt. és mélt. dr. Bartók György 20 kor. Dr. Daday Vilmos 50 kor. Dr. Antal Mihály 40 kor. Császár Domokos 20 kor. Dr. Bodor Tivadar 18 kor. Deák András 16 kor. Benedek János, Málík József. Séra Tamás, Dr. Szász Izsák. Dr. Székely György 10—10 kor. Pap Lajos, Zajzon Béla 9—9 kor. Bogdán Arthur 8 kor. Ferenc Lajos 5 kor. Csia György, hatolykai Pótsa József, Sikó József 4 4 kor Szabó Dávid, Csósz János. Kóréh Dénes 3—3 kor. Sipos Sámuel, Bikfalvi István, Istvánfi János, Kuun Géza, Zayzon Farkas, Bajkó György, Kiss Ernő, Útő András, Bögözi István, Szabó Kálmán 2—2 kor. Bartha Ignác 1 kor. 80 fill. Szentiványi Miklós, Gazda Gyula, Végh Endre, Máyer János, Petris György, Zeller Lajos, Jakab Álmos, Szabó István, Rappaport János, Sajkín István, Révay Pál, Benedek Lajos. Györbírő Imre, Nagy László, Serbán János 1—1 kor Fogadják a nagylelkű adományozók az egyháztanács köszönetét. Sepsiszentgyörgy, 1900 jul. 10-én. Tárkányi György r. biz. elnök.

Nyilvános köszönet. A bánffy-hunyadi állami polgári fiu-, felső leány- és elemi iskolák jó magaviseletű és szorgalmas növendékeinek megjutalmazására, továbbá szegénysorsu tanulóinak segélyezésére az 1899—1900 tanévben a következő kegyes adományok tételtek:

a) **Jutalmazásokra:** Mélt. Barcsay Domokos orsz. képviselő ur 100 K., Nagyt. Gyarmathy Zsigmond kir. tanácsos, gondnoksági elnök 20 K., a kalotaszegi Takarékpénztár nagyérd. Igazgatósága 60 K., a bánffy-hunyadi nemes ev. ref. Egyház 24 K., tek. Veisz Izsák fakereskedő ur 10 K., tek. Löb Ensel fakereskedő 10 K., tek. Pálfi Lajosné urasszony 6 K., t. Gaál Ferenczné urasszony 4 K., t. Baubál Henrikné urasszony 2 K., tek. Tóth Márton és Páskuj Márton kereskedő urak 4—4 K., a Kossuth Lajos-alap kamatjából 12 K., a Tanulók Köre 14 K., a Lampel-féle budapesti könyvkiadóhivatal (mélt. Wodiáner F. kir. tan. ur) 7 drb. könyv, tek. Koleszár Lajosné urasszony 3 drb. könyv. Összesen 10 drb. könyv és 270 K. mely összegből 136 jutalomkönyv vásároltatott s ugy 146 mű osztatott ki, jutalmul nyervén ugyanannyi tanuló.

b) **Szegénytanulók segélyezésére:** tek. dr. Tábor Sándor ügyvéd ur 14 K 40 f., Koleszár Jenő polg. isk. tanuló és társai által 1899. aug. 19 én rendezett gyermek-szinielőadás jövedelme 14 K. 40 f. tek. Gombos Ferenc kolozsvári nyomdatulajdonos ur 6 K., tek. Rothschild Ignác fakereskedő ur 4 K., az 1899. nov. 20 án tartott Erzsébet-ünnepélyen befolyt perselyes-adomány felerésze 8 K. 10 f., tek. Klaszter Sebestyenné felső leányisk. tanítónő urasszony 2 drb. ruha és édesapja emlékére 10 K., a kétezer koronás szegény tanulói alap kamatjából 100 K., nagys. Gyarmathy Zsigáné urnő „Erdélyorsz. tündérország“ cz. legújabb művének írói tiszteletdíjából — a szegénytanulói alap gyarapítására — 20 K. Összesen tehát 2 drb. ruha és 176 K. 90 f. adományoztatott, melyből 20 K. tőkésítettén, 156 K. 90 f. a szegénytanulók ideai tankönyv, írószere és ruhasegélyezésére fordítatik.

Fogadják a mélyen tisztelt nemeskeblű jóttevők iskoláink iránt tanúsított meleg érdeklődésükért, kegyes adományaikért az intézetek gondnoksága, tantestületei és tanulói nevében hálás köszönetem őszinte kifejezését.

Bánffy-Hunyadon, 1900. június hó 30-án. **Koleszár Lajos**, igazgató.

Gyászhir. Peremartoni Nagy Gusztáv sárospataki ev. ref. teológiai tanár, élete 56 ik, boldog házassága 16-ik, tanársága 31-ik évében, 1900. év jul. hó 11-én d. u. 3 órakor hosszas szenvedés után elhunyt.

A megboldogultnak hiült tetemeit folyó hó 13-án d. e. 10 órakor, a főiskola udvarán tartott gyászszertartás után helyezték örök nyugalomra. Nője, gyermekei és a nagyszámu rokonság és a sárospataki főiskola gyászolják. Legyen áldott drága emlékezte mindörökre!

Az Új-testamentom eredeti formája. Egy damaskusi imaházban ásatások alkalmával rendkívül gazdag régi könyvtárra bukkantak, mely évszázadok óta el volt rejtve a föld mélyében. A könyveket most szigorú őrizet alá vették és tudósokkal vizsgáltatják. Beavatott körökben nagyban reménykednek, hogy a régi foliánsok között megtalálják az Új-testamentumot is eredeti formájában. A német császár ez ügyben már irt a szultánnak és elhatározott dolog, hogy egy német professzort küldenek Damaskusba a lelet átvizsgálására

Liberális püspök. Irják: Goldis János, aradi görög keleti püspök jun 30-án Hieronymi képviselő tiszteletére fényes ebédet adott, amelyen Fábian főispán, továbbá a polgármester, Vásárhelyi főrendiházi tag és számos román notabilitás is részt vett. Goldis püspök felkészítőjében lendületes szavakkal emlékezett meg Hieronymi liberális szellemű működéséről, Fábian főispán és Beles közjegyző pedig a különböző nemzetiségű polgárság közti szívélyes viszonyra emeltek poharukat.

Néppárti gyűlések Erdélyben. Az országgyűlési néppárt folytatja az erdélyi kerületekben tavaly megkezdett akcióját. Péter Pál napján, három helyen rendezett népgyűlést: Gyergyó-Ujfaluban, Gyergyócsomafaluban és Gyergyó-Alfaluban; azután Gyergyó Szt.-Miklóson, jul. 1-én pedig Gyergyó-Szárhegyen és Gyergyó-Remetén tartottak gyűléseket. A párt részéről Molnár János, Major Ferenc, Farkas József és Kálmán Károly képviselők vettek részt e népgyűléseken.

Tilos a korcsmázás. A mező-kovácsi szolgabíró ugyancsak nagy erélyvel ügyel fel a nyári gazdasági munkával foglalatokodó fiatalokra. Rendeletet bocsátott ki, melyben megtiltja a fiataloknak, hogy a gazdasági munkálatok tartama alatt még ünnepeken is, esti 9 órán tul a korcsmában tartozkodják, mivel az éjjeli dorbézolás képtelenné teszi őket a serény munkára. A nyári munkálatok alatt, Szent István nap kivételével, tánczvigalom Mező-Kovács házában nem lesz, mert arra az engedelmet a főszolgabíró nem fogja megadni. A »kalákákat« pedig teljesen beszüntette az erélyes főszolgabíró.

A Janku-szobor pénze. Néhány hónappal ezelőtt a belügyminiszter utasítására a közigazgatási hatóság lefoglalta ama pénzeket, melyeket a Janku-szobor javára az oláhok körében gyűjtöttek. A szoborbizottság utóbb azzal a kéréssel fordult a belügyminiszterhez, hogy adja vissza a lefoglalt pénzt, mert azt az egyes adakozóknak vissza akarná származtatni. A belügyminiszter azonban ezt a kérést nem teljesíthette, már csak azért sem, mert a szobor-alap gyűjtés ügyében a vizsgálat még befejezve nincs, azonkívül pedig, miután a gyűjtés hatósági engedély nélkül folyt, a szoborbizottság tagjai ellen egyénenként is meg fog indíttatni az eljárás.

Hivatalos rész.

2799—1900.

FELHÍVÁS.

Valamennyi egyházmegye nagytiszt. Esperesének, Püspöki vizsg. alatti egyházközség tiszteletes t. Tanácsának és a kollegium m. t. Elöljáróságainak.

A folyó évi ápril havában tartott Egyetemes Konvent jegyzőkönyvei szétküldetvén, felhívjuk az előlcímzett hatóságokat, hogy azok árában darabonként 1 koronát és egy részleten az alábbi kimutatásban foglalt összeget folyó évi szeptember hó végéig egyházkerületünk pénztára hivatalához pontosan befizetni sziveskedjenek.

A befizetendő összeg a következők:

	Kor.
1. Vajdahunyadi egyházmegye részére.....	25
2. Gyulafehérvári > >	13
3. Nagyenyei > >	32
4. Koloskalotai > >	37
5. Szilágyszolnoki >	62
6. Deési >	25
7. Széki >	35
8. Nagysajói	13
9. Görgényi	34
10. Marosi	63
11. Küküllői	34
12. Nagyszebbeni	14
13. Udvarhelyi	51
14. Erdővidéki	16
15. Sepsi	36
16. Orbai	12
17. Kézdi	13
18. Mindenik püspöki vizsgálat alatt álló egyház terhére 1—1 kor.....	10
19. Mindenik kollegium terhére szintén 1—1 kor.	7
	összesen: 532 korona.

Kolozsvártt, 1900. július hó 17-én.

Dr. Bartók György, *Maksay János,*
elnök. számvevő.

2708—1900. KÖRLEVÉL.

Valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium méltóságos t. Előjáróságának.

Tudomásul és további intézkedés végett tudatjuk az érdekeltekkel, hogy a nagyenyedi ev. ref. tanítóképző intézetnél folyó évi szeptember hó 19-én javító-képesítő vizsgálat fog tartatni, egyházkerületi biztos nagyságos Csató János kir. tanácsos és kollégiumi főgondnok elnöklése mellett.

Kolozsvártt, 1900. július 11-én.

Dr. Bartók György, *Parádi Kálmán,*
elnök. tanügyi előadó.

795—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett *bere-kereszturi* egyházközség énekvezértanítói állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakáson és kerten kívül 800 korona. Ezen összegben benne van a 490 koronát kitevő államsegély, a 12 hold 824 □ öl szántó és kaszáló 56 korona 30 fillérre értékelt tiszta jövedelme, tandíj címen az egyház pénztárából készpénzben 50 korona. A többi kepe, tűzifa és munkatételből folyik be.

Pályázati határidő: 1900. augusztus hó 10-e, mely időig a kellően fölszerelt folyamódások nt. Ravasz János esperes afiához Nyárad-Szeredába küldendők.

Kolozsvártt, 1900. július hó 14-én.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

813—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *nyárad szentannai* egyházközség énekvezér-tanítói állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás melléképületekkel, veteményes és gyümölcsös kerttel 800 korona készpénz. havi előleges részletekben kifizetve. Megjegyzendő, hogy a 800 koronán felül 130 korona személyi pótlék áll rendelkezésre, melynek kiutalásával tanítói fizetés 800 korona, kántori pedig 130 korona leend.

Pályázati határidő 1900. aug. 15. Folyamódványok nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárad-Szeredába.

Kolozsvártt, 1900. július hó 18-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

810—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozskalotai egyházmegyébe kebelezett *sárvásári* egyházközség *lévita-tanítói* állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: lakás, gazdasági épületekkel és 800 korona évi fizetés, a melyből 578 korona államsegély, a többi a hívektől bejövő fizetés és kánonika porció értéke. (Korpótlék az állam által adatik.)

Pályázati határidő 1900. augusztus hó 22. Folyamódványok nt. Deési Gyula esperes afiához küldendők Gyaluba.

Kolozsvártt, 1900. július hó 18-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

814—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küküllői házmegyébe kebelezett *kis-kendi* egyházközség *kántortanítói* állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: 4 szobából álló tisztességes lakáson és egy hold kerten kívül összesen 800 korona. Ez összegben a 652 koronát tevő államsegély, az egyház pénztárából készpénzben járó 28 korona és 2 $\frac{1}{2}$ holdnyi szántó 52 koronára értékelt tiszta jövedelme is bennfoglaltatik.

Kötele-sége: minden kántor-tanítói teendő.

Pályázati határidő: 1900 augusztus hó 10-e, mely időig a kellően fölszerelt pályázati kérvények nt Nemes Árpád küküllői esperes afiához Maros-Ugrára küldendők.

Kolozsvártt, 1900. július hó 18 án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref püspök.

293—1900. PÁLYÁZAT.

A dunántuli ev. ref. egyházkerület *pápai főiskolájának theologiai akadémiájában* üresedésben levő *egyháztörténeti tanszékre* f. évi május hó 25-én közzétett pályázati hirdetés határideje, miután a beadott egy pályázati kérvény sem volt a szükséges mellékletekkel ellátva, meghosszabbítottatik.

Felhívtnak tehát azon ev. reform. vallásu, magyar honosságú lelkészek, a kik a Konvent által megállapított theol. akadémiái tanári minősítéssel bírnak s ez állást elnyerni óhajtják, hogy *az érettségi bizonyítvánnyal, a képesítettséget, nyelvismeretet*, eddigi szolgálatot, családi és egészségi állapotot feltüntető okmányokkal felszerelt kérvényeiket *folyó évi aug. hó 31-ig* adják be *Antal Gábor püspök úrhoz* R.-Komáromba.

A megválasztott köteles heti 11 órán a ker. egyháztörténelmet, magyar prot. egyháztörténelmet, az ó-és új-szövetségi kánon történetét s theol. encyclopaediát adni elő s állomását, melynek javadalma 3000 korona törzsfizetés, 600 korona laktér, 200 korona korpótlék 5 szőr, legkésőbb f. évi október hó 1-én elfoglalni.

Ó-Szőny, 1900. július 9.

Dr. Darányi Ignác,
vil. főisk. gondnok,

Cike Lajos,
egyh. főisk gondnok.

Corony-órák!

Palota-, városházi, gyári és lak-tanya-órák berendezését a legelő-nyösebben eszközli

MEYER KÁROLY UTÓDA
MÜLLER JÁNOS,
1-ső magyar óragyár gőzerőberendezéssel

Budapest, VII., Kazinczy-utca 3.

Képes árjegyzékek és költség-jegyzékek bérmentve.

(8—12)

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN

Dr. Hegedüs Sándor, keresk. miniszter,
főgondnok, beiktató ünnepi beszéde,

Fogarason, 1900. jul. 6-án.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Tisztában vagyok a feladatok és a helyzet nehézségeivel, melyek ezen állással össze vannak kötve. Örömmel jöttem e díszes főgondnoki állás elfoglalására, melynek betöltésétől más nemű kötelességeim nem tartóztatnak vissza, s midőn szerencsém van ezt elfoglalhatni: fogadja a tisztelt egyházi közgyűlés bizalmaért hálás köszönetemet.

Nem szerény, de igen díszes és fontos állás ez evangélium szerint reformált anyaszentegyházunk életében s bátran helyezhetem más magas világi állásokkal egy sorba. Mert a világi állások és azok alkotási mulékonyak; ott az egyik jön, megy a másik. S a mit alkotott az egyik, a másik lerontja. Csak itt, az egyházi téren való működés hozhat létre maradandó alkotásokat s éppen ezért tartom fontosnak az egyházi téren való működést s ezen állást, melyet legjobban erőmmel és egész tehetséggel igyekezem másnemű foglalkozásaim mellett is betölteni. Magam is erőt és lelki megtisztulást terhes kötelességeimben a hitből merítek...

A vallás eddig a jövő életre készített elő, most meg földi megpróbáltatásaink, az élet küzdelmei között van a vallásra legnagyobb szükségünk. A protestáns vallás s főleg evangélium szerint reformált vallásunk, mely az evangélium tiszta tanain épült fel, kezébe adja a bibliát a népnek. Mondhatom, akkor követték el papjaink a legnagyobb hibát, mikor a bibliát a nép kezébe adták; de ha már a nép kezébe adták: a lelkészek kötelessége ellenőrizni, hogy azt a nép úgy olvassa és úgy értelmezze, miként azt Krisztus szellemében olvasni és értelmezni kell. Mert a mily magas, hitelesítő, lélek- és erkölcsnemesítő tanokat és igazságokat meríthet abból az azt megértő, éppen oly téves, s a hitre és lélekre károsan ható eszméket sajátít el abból az azt meg nem értő. Tapasztalhatjuk ezt éppen napjainkban, a midőn a biblia

téves értelmezése miatt nem kicsinylendő áramlatokkal állunk szemben. *Éppen ezért óhajtom és kérem, hogy papjaink ne csak e helyen, a templomban, hirdessék és magyarázzák az evangéliumot, hanem hétköznapokon, künn az életben, a családban, ott és oly helyeken, hol a mindennapi élet fáradalmi és küzdelmei, a csapások és szenvedések miatt csüggedő léleknek legnagyobb szüksége van a hit erősítésére.*

En, ki az anyagi téren működöm, saját meggyőződésből állítom, hogy ott, a munkás néposztály, a napi megélhetéssel küzdő családok és egyének között találjuk fel a hit erősítése, a jelenvaló életre előkészítés szükségét, mert ha az ilyeneket nem készítjük elő és elvesztek a jelenvaló életre: bizony, cívesztek azok a jövő életre nézve is.

Nekünk, világiaknak is az egyháziak, a lelkészek eme feladatának teljesítéséből részt juttatott az egyház, éppen azért világiak és lelkészek versenyezve terjeszszük a philantrop, a humánus szellemet. Az utóbbi időben sokat beszéltek krisisről, változásról; de a hit, az nem változik, csak mi legyünk állandók és kitartók.

Midőn elődeink a gályáktól s a fejük felett kivont pallostól sem félték, nem ijedtek meg a hit védelmében: hát most az apró vakondok túrásától ijednünk-e meg? *Mi nem küzdhetünk a fanatizmus tegeveivel, csak nyugalommal és türelemmel győzhünk.* Régebben az egyenlő joguságért küzdöttünk, gyávaság volna most helyünket feladni! Hirdessük a hitet! S ne csak a lelkészek, de mi magunk legyünk az ecclesia militans. Különösen az exponált nemzeti vidéken terjeszszük a philantrop szellemet, a magyar kulturát, a hazafiságot, hogy a népeket a bibliai szellem szárnyain magunkhoz emeljük.

Báró Baldácsi Antal.

(Dr. Sárkány Lajos ref. kollégiumi igazgató felolvasása az 1900. február 18-án tartott protestáns estén.)

(Folytatás és vége.)

Nem sokára megnyílt a pálya a politikai működésre is. Br. Baldácsi élénk részt vett a nemzeti, politikai küzdelmekben. A kialakult politikai pártok

közül ahoz csatlakozott, mely az 1848-iki törvények alapjára helyezkedett. Az 1867-iki kiegyezést el nem fogadta, s követelte Magyarország függetlenségét personalis unioval. Ezt a politikai pártot erősítette az országgyűlésen is, mint a karcagi kerület képviselője.

A családi életet nagyon szerette, 13 évi özvegy-ség után másodszor is megnősült, feleségül vette gróf Malkowszky Adélt, a ki teljessé tette boldogságát, midőn fiú örökösrel ajándékozta meg. Fiát féltő gondnal nevelte; megifjodását, eszméi, elvei és nagy vagyona örökösét látta benne. Mikor annyira növekedett, a kalocsai jezsuitákhoz adta nevelőbe, hogy neveljék olyan buzgó katolikussá, mint ő, s arra számított, hogy a magasabb, a hitfelekezeten felül emelkedő világnézetet majd atyjától tanulja el, mert azt nem tanítják iskolákban.

De a végzet megcsalta szép reményeiben. Az édes anya egy ünnepi vacation látni kívánta rég nem látott fiát, az apa nem engedte meg hazajövetelét, hivatkozva a veszedelmes zord időre, de az anya nem tudott ellenállani a vágnak, fiát hazahozatta a collegiumból, az úton meghűlt, tiphust kapott, s ennek áldozata lett. Lehullott a család koronája, megsemmisült minden reménye. A szerencsétlen szülők gyermeket vesztek és egyszersmind hitestársat, mert ettől kezdve elhidegültek egymástól, s nem is békültek ki soha többé. Mindig közöttük volt az a kis koporsó. Mintha Isten végzéseiben volna beleszólása az emberi gyöngye lénynek; mintha a túlradó anyai szeretet hibáztatható volna. Az édes anya magára maradt végtelen bánatával, talán a mardosó önváddal. Az apa rendre megtalálta a vigasztalást az élénk tevékenységi körben, a jótékonyág bőkezű gyakorlásában, a politikai küzdelmekben. Már előbb alapítójává lett a pesti reformatus papnövelőnek, most pedig, hogy fiát elvesztette, gondolkodni kezdett, hogy egész vagyonát a magyar nemzet jövőjét biztosító egyházra hagyja. Évekig érlelte az eszmét, kereste a módokat, míg végre megtalálta s 1876 október 19-én ajándékozási szerződést kötött a magyarországi reformatus, evangélikus, és unitárius egyházak hivatalosan megválasztott képviselőivel, mely szerződés szerint a megnevezett egyházaknak ajándékozta örök tulajdonul tekintélyes, több mint húszezer holdat tevő birtokainak azt a részét, melylyel szabadon rendelkezhetik. Az alapítvány célját az ajándékozási okiratban így jelöli meg:

»látva a magyar korona területén levő protestans hitfelekezetek nyomasztó anyagi körülményeit, főpapjaiknak magasztos hivatásuk és előkelő állásukhoz aránytalanul csekély díjaztatásukat, valamint a lelkészi özvegyek és árvák inséges állapotát, mindezeknek segélyezése és némi enyhítése tekintetéből, mint családja utolsó sarjadéka, indítatva érzi magát vagyona nagyobb részéből egy alapítványt tenni, mely Baldácsi alapítvány nevezete alatt az egytetemes protestans egyházban osztatlanul s összességében elidegeníthetetlenül örök időkre fenn maradjon és fenn álljon.

Részletesen megjelölve pedig a cél: »a) pusztoló egyházak megmentése, inséges egyházak segélyezése s az építkező egyházak gyámolítása;

b) superindens urak illő díjazása, a csekélyebb fizetésű lelkészek javadalmazása;

c) a lelkészek özvegyei s árvái inséges sorsának némi enyhítése.«

Az ajándékozott földbirtok körülbelül 8500 katastralis hold Fegyvernek, Kőtelek, Tisza-Roff, Nagy-Kürü, Szentivány és Dávaványa községek határaitban. Együttesen kezeltetik egy 22 tagú bizottság felügyelete alatt, melybe 1-1 egyházi és 1-1 világi tagot küldenek magyarországi 5 reformatus, 5 evangélikus és 1 unitárius egyházkerület. A tiszta jövedelem is a képviselő arányában oszlik fel, tehát 11 egyenlő részre, melyekből mind a 11 egyházkerület egyenlő részt kap.

Az összes birtokok haszonélvezete míg él, az ajándékozót illeti. Két évig élt még a nemes Báró; elégedetten nézett vissza betöltött missiójára, s maga elébe rajzolta a jövőt, midőn nemes cselekedete megtermi gyümölcsseit. 1878. aug. 8-án halt meg Rohitson, a stájerországi fürdőben. Tetemeit haza szállították az Esztergommegyébe, Bélián levő családi sírboltba, hol a római katolikus egyház szertartása szerint 1878. aug. 13-án helyeztetett örök nyugalomra. Temetésén a protestans egyházak díszes küldöttsége jelent meg, s helyezett koszorút a ravatalra »A magyarországi protestansok hálája jeléül« a Baldácsi-alapot kezelő bizottság elnöke, gróf Degenfeld Imre vezetése alatt.

A temetés után a kezelő bizottság átvette a birtok kezelését, rendezte az egész hagyatéki ügyet, 3000 holdnyi föld megvásárlásával a birtokot kiegészítette, gazdasági épületeket épített, s mindezek fedezésére törlesztő kölcsönt vett fel. 1886-ban indult meg az egyházkerületek segélyezése, mikor a tiszta jövedelemből minden egyházkerület 2000 frtot kapott. Azóta a tiszta jövedelem évről-évre növekszik, ma már az ötvezer frtot meghaladja, úgy hogy mind a 11 egyházkerület évi 4000 frt segélyt élvez a Baldácsi alaptól.

Vajjon elérte-e célját a nemes alapító? Vajjon, ha nagy szelleme az örökkévalóság honából közünkbe röpíthet, kedvtelve időz e befejezett művének, örökösei buzgó működésénél?

De hiszen a kitűzött cél örökké való! csak az időnkénti eredményekről számolhatunk. Első, és nem megvetendő eredmény, hogy a közös érdek, a közös alapítvány óriási lépéssel közelítette a magyarországi két nagy protestáns egyházat a reformátust és az evangélikust, melyeket csak jelentéktelen alaki különbségek választanak el egymástól, melyeknek egyesítése kiszámíthatatlan erőforrás volna a protestantismus ügyének. Eredmény már az is, hogy a nemzetiségi törekvések ellen küzdő magyar evangélikus egyház, a kalvinisták, a legmagyarabb egyház oldalán, hatalmasan megerősödött az igaz ügy védelmében.

Eredmény az a most már tekintélyes anyagi erő, melyet mind a három protestans magyar egyház felhasználhat culturmissiójában e sok felől szorongatott, szegény magyar haza védelmére. Eredmény a sok drága gyöngy, a szenvedés könnye, melyet évről-évre kitűröl az elhagyott özvegyek és árvák szeméből az alapító szelleme.

Eredmény az a példaadás, melylyel mindnyájunkat az egyházért való áldozatokra ösztönöz a nagy alapító szelleme. S ez az igazi eredmény, s itt a kiemeríthetetlen erőforrás. Erre kell hivatkoznunk ismét és ismét.

És sok még a pusztuló egyház, sok helyt dűledzők még a templom falai, sok helyt széledeznek a hívek őriző lelkipásztor nélkül, sok sok letörölni való köny van még. Szegénysége miatt sok hívünk van még lelki kísértéseknek kitéve. Talán száz meg száz olyan alapító kellene, mint báró Baldácsi volt, hogy minden feladatnak megfelelhessünk.

De mi millión meg millión vagyunk, ha mindnyájan csak fillérekkel áldozunk a hit s a haza oltárán, örökéletűvé teszszük Jézus igaz birodalmát. boldogítjuk hazánkat.

Úgy legyen!

Tudósítás.

(Dr. Hegedüs Sándor, kereskedelmi miniszter, fogarasi egyházközségi főgondnok beiktató ünnepe.)

Fogarasi cv. ref. egyházközségünk folyó év és hó 6-án ritka szép és emlékezetes egyházi ünnepnek volt színhelye

E napon iktatta be főgondnokát, nagyméltóságú dr. Hegedüs Sándor m. kir. keresk. minister, v. b. t. t. a fogarasi egyházközség főgondnoki állásába.

Az ünnep lefolyásáról a következőkben számolunk be.

A tulajdonképi beiktató ünnepet megelőző napon, 5-én, csütörtökön — a „Homoród Köhalmi“ vasuti állomáson egyházközségünk 10 tagu küldöttsége fogadta — élén tiszt. Balla Károly egyházunk második rendes lelkészével, ki az egyházközség nevében üdvözölte. Benedek István ny. m. kir. honv. ezredes, keblbi gondnok aa. a kegyelmes asszonynak, Váró Beniam kir. tanf. keblbi tanácsos aa. pedig Rózsika leányának nyujtották át üdvözlő beszéd kíséretében az egyházközség által küldött csinos és értékes csokrokat.

A vármegye határán Kapocsányi Mór, fogarasmegyei alispán vezetése alatt, a vármegye nagy küldöttsége várta és fogadta. Azután Dr. Sierbanu Miklós országgyűlési képviselő csinos ötös fogatán, — a szintén itt várakozó Bauszern főispán társaságában — beláthatatlan kocsisor által kísérve, a menet élén haladt díszes banderiummal. Este 8 órakor érkezett a csinosan kivilágított és lobogódíszolt városunkba, melynek első díszkapujánál, a város-atyák élén, Rauch István főbíró fogadta. A város főterén, a kereskedők díszesen ékített, és kivilágított diadal-kapujánál pedig ifj. Novák János kereskedő üdvözölte a városi kereskedők és iparosok nevében.

A menet Ő Excellentiáját szállására, a vármegye főispánja lakására kísérte, hol átöltözködött s este 9 órakor az egyházközségünk által — a „Laurits“ féle szálló nagytermében — rendezett 200 terítékű társas vacsorán vett részt. Bauszern Guidó főispán a királyért, Páncél Károly, egyházunk első lelkésze, a főgondnokért emeltek poharat. A főgondnok a vármegye, város és egyházközségéért üritett poharat; t. Balla Károly, második lelkész, meg a főgondnok családjáért emelte poharát.

Másnap, 6-ikán, azaz pénteken d. e. 1/2 9 órával kezdődőleg a hatóságok tisztelgését fogadta, mely alkalommal a kereskedők és iparosok emlékiratot nyujtottak át.

A tisztelgések végeztével, 1/2 10 órakor, tiszt. Balla Károly lelkész aa. vezetése alatt az egyházközség presbyteriuma a beiktatási ünnepre, a templomba kísérte, melynek ajtajában n. t. Páncél Károly aa. fogadta és kalauzolta a főgondnoki székig.

A kegyelmes asszonyt és Rózsika leányát pedig Bauszern Guidó főispáné Ő méltósága társaságában egyházunk előkelő hölgyküldöttsége kísérte a templomba, melynek bejáratánál fehér ruhás leányok álltak sorfalat

Az ünnepen megjelentek Szterényi ministeri tan., Dr. Váró Indár, G. Szabó Elek posta ig. titkár. Bauszern Guidó fogarasmegyei főispán diszmagyarban, a vármegye tisztikara, az alispánnal ünnepi díszben. Továbbá jelen voltak a hatóságok fejei, a helyben állomásozó cs. és kir. 62-ik sorsz. és a m. kir. 24. honvédzászlóalj tisztikara, az ág. ev. testvér-egyház lelkészei a presbyteriummal, az izr. hitközség főraabija a képviselő testülettel; társulatok és testületek küldöttségei, vallás- és nemzetiségi különbség nélkül.

A válogatott, díszes közönséggel zsufolásig megtelt s ez alkalomra csinosan feldíszített templomban a főgondnok megérkezésekor felhangzott a gyülekezet éneke, az I. dics. Terólad zeng dicséretünk. . . kezdetű invokatio, s ezzel kezdetét vette a beiktatási ünnep istentiszteleti része. A XC. zs. első versének eléneklésével egyházunk Páncél Károly, helybeli első lelkész lépett a szószékre s mondotta el ez alkalomra irt lelekemelő szép imádságát. Az imádság után Györbiró Sándor énekvezető «Szent ima szállj fel égre» — kezdetű, orgonával kísért gyönyörű soló éneke alatt t. Balla Károly második rendes lelkész emelkedett a szószékre s mondott tartalmas szép beszédet, Pál apostolnak a zsidókhoz írott levele XIII. r. 8-ik verse alapján. Az ünnep istentiszteleti részét az egyh. énekhar négyyszólamú éneke rekesztette be.

Az istentisztelet végeztével főgondnok az Úrasztala mellett elhelyezett elnöki székhez lépett, hol elnöklő lelkész aa. is elfoglalta helyét, s rövid előjáró beszédére a gyülekezet dísz-közgyűléssé alakult. Az egyházközség jegyzője is elfoglalta helyét az elnöki asztalnál, elnöklő lelkész aa. felkérésére felolvasta a méltóságos állandó Igazgatótanácsnak 2310-1898 sz. a. kelt, Hegedüs Sándor Úr Ő nagyméltóságának egyházközségünk főgondnoki állásába leendő ünnepies beiktatására vonatkozólag egyházunk presbyteriumához intézett leiratát, mire kezdetét vette a beiktatási ünnep, melyen a beiktató beszédet Páncél Károly első lelkész aa. tartotta.

Beszédének bevezető részében ev. ref. egyházunk dicső múltjáról emlékezve meg, így szól: Erdély egy kies, nagyemlékü multban épen nem szegény pontjának, itt a déli Kárpátok lábánál, a nemzeti fejedelmek korából annyi kegyelettel emlegetett egyik ősfészeknek Fogaras városának kebelében, mint az államalkotó magyarságot fenntartó »Őr Sion« települt ide a reform. egyház, melynek évkönyveibe nem egy örvendetes, föl-emelő mozzanatot jegyzett fel Clió ércbetűkkel. Felujítja a nagy Bethlen Gábor fejedelem dicső emlékét, mint első templomunk és papi lakunknak megalapítóját, a *tiszteletes fejedelmi méltósággal tündöklő, dicséretes külső és belső jószágokkal ékeskedő*

I. Rákóci György emlékét, ki *anyaszentegyházának fényeskedő csillagai között* a fogarasi egyházunkat is megajándékozta a ma is kegyelettel őrzött öreg *»Graduállal,«* sajátkezüleg jegyezvén fel abba *»non est currentis neque volentis, sed miserentis Dei 1638.«* Továbbá kegyelettel emlékszik meg I Rákóci György fenkölt szellemü nejeről Lorántffi Zsuzsánnáról, az örök emlékü fejedelem-asszony Bornemiszsza Annáról és vallásos lelkületü férjéről Apaffy Mihály fejedelemtől, mint fogarasi ev. ref. egyházközségünknek soha el nem évülő érdemü fundátorairól és végül Gr. Bethlen Katáról »Sionunk« halhatatlan érdemü Mece-násáról, jelenlegi templomunknak — „*melyet 2-ik férje másokkal fundála*“ — újjá alkotójáról. Mert ugyanis a piac-téren épült fejedelmi elegáns templomunk 1704-ben a kuruc háboru alkalmával leromboltatván, árván maradtunk, templom nélkül s 11 esztendőig csak mint eltűrt vendégek imádkozhattunk nagy háborúságainkban a vár kápolnában.

Ezen viszontagságos állapotok s exponált helyzet tették — úgymond — parancsoló szükséggé, hogy a nemzeti fejedelmek utáni korszakban, mert azon időkben vallásos lelkületü nagy fejedelmeink valának egyházközségünk közvetlen főgondozói, őrállói — ezen idegen nemzetiségek közé ékelt, s az erdélyi egyházközségünk által féltékenyen őrzött, a mi „*orthodox*“ egyházunk őrálló főgondnokaivá anyaszentegyházunk legkiválóbb férfiai nyeresenek meg: mint a Telekiek, Kemények, Bethlenek, Köntzeyek családjából, mint a kik a polgári társadalomban első rangú szerepet vittek s kiváló dicsőségüknek tartották szolgálni az Urnak oltára körül is.

„Hogy ez időben is hazánk és nemzetünk egy kimagasló férfiat, anyaszentegyházunk vallásos buzgóságban eminens tagját voltunk szerencsések az erdélyi egyházkerület egyhangu választása folytán az elhunyt jelesek után megnyerhetni püspöki ekklesiánk főgondnoki díszes székébe: csak áldom az isteni kegyelmet, hogy nekünk főgondnokul épen Ő Excellentiáját, az erős vasoszlopot, a hitbuzgó kálvinistát, az egész embert adta, hogy legyen nekünk istápunk, előttünk járó fényes felhő.

Beiktató beszédét a következőleg fejezte be: Mindnyájan, kicsinyek és nagyok, ifjak és öregek szívszertint szeretettel és gyermekded bizalommal vártuk körünkbe nagyméltóságodat, Isten országának építésére. Fogadja kegyesen maradandó emlékü meglátogatásáért mélységes hálnak ünnepi nyilvánítását. És ezzel beiktatom Nagyméltóságodat, ki jött az urnak nevében, főgondnoki díszes állásába az Atyának, Fiunak, Szentlélek Istennek nevében.

(Vége következik.)

Iskola.

▲ *sz.-udvarhelyi államilag segélyezett* ev. reform. kollégium Értesítőjét vettük 1899—1900-ik iskolai évről. Szerkesztette Gönci Lajos igazgató. Az értesítőt megnyitja Ravasz Árpád, tanári székfoglalója. Címe: A humor Arany Jánosnál. Szemléltető tartalommal és szép nyelvezettel tünteti fel Arany János lelkének humorát, mely jellemzi Arany János világnézetét.

Azután az igazgató közli azokat az alapítványokat, melyekkel a tanulókat segélyezik. Röviden mi is közöljük.

1. Kis alapítvány. Alapító baczkamadarasi Kis József. Összeg 80,000 vfrt.
 2. Gaál-Teleki alapítvány. Alapítók Gaál Mihály és gróf Teleki Domakos. Összeg 60000 vfrt.
 3. Gidófalvi Gábor alapítvány. Alapító Gidófalvi Gábor özvegye, sz. Siskáni Rozália. Összeg 10,000 frt.
 4. Gazda alapítvány. Alapító Gazda József. Összeg 5000 mfrt.
 5. Bod Benedek Alapítvány. Alapító albisi Bod Benedek. Összeg 5000 rfrt.
 6. Gr. Teleki Sámuel alapítvány. Alapító széki gróf Teleki Sámuel. Összeg 12,000 rfrt.
 7. Gr. Korda alapítvány Alapító gróf Korda György. Összeg 2000 rfrt.
 8. Keszei alapítvány. Alapító m.-óvári Keszei Péter. Összeg a négy erdélyi kollégium részére 6000 rfrt.
 9. Gr. Teleki Miksa alapítvány. Alapító Gr. Teleki Miksa. Összeg 4000 osztr. ért. frt.
 10. Gr. Haller Ferenc jutalomdíja Alapítók gr. Haller Ferenc és gr. Haller Louisa 14 drb. arany minden évben.
 11. Gr. Haller Jánosné alapítvány. Alapító gróf Haller Jánosné. Összeg 100 rfrt.
 12. Nagy Sándor alapítvány. Alapító sz.-keresztúri Nagy Sándor. Összeg 100 pengő forint.
 13. Wizinger alapítvány. Alapító dr. Wizinger Károly János. Összeg 400 rfrt.
 14. Bottáné alapítvány. Alapító szentábrahámi Botta Györgyné. Összeg 400 rfrt.
 15. Székely Úgron alapítvány Alapította Ugron István. Összeg 500 rfrt.
 16. Jánosi József alapítvány. Alapító oroszhegyi Jánosi József. Összeg 150 rfrt.
 17. Kelemen János alapítvány. Alapító Kelemen János. Összeg 500 rfrt.
 18. Dániel Anna alapítvány. Alapító Vargyasi id. Dániel Gábor. Összeg 200 rfrt.
 19. Nagy Lajos alapítvány Alapítók gondnoktársai és gyermekei. Összeg 1300 rfrt.
 20. Gyárfás Domokos alapítvány. Alapító Gyárfás Endre. Összeg 50 rfrt.
 21. 1886-ban érettséget tett ifjak 115 rfrt alapítványa.
 22. Gyertyánffy alapítvány. Alapítók Gyertyánffy Albert és Gábor. Összeg 100 rfrt.
 23. Miklósi Károly alapítvány. Alapító özv. Miklósi Károlyné. Összeg 1000 rfrt.
 24. Bod Károly jubiláris alapítvány Alapítók gr. Haller János 100 rfrt. és Bod Károly 50 rfrt.
 25. A sz.-udvarhelyi Zálogkölcsonintézet alapítványa 400 rfrt.
 26. Az 1873-ban érettségit tett ifjak 64 forintos alapítványa.
 27. Vajda Rózsika alapítvány Alapító Szabó András. Összeg 100 rfrt.
 28. Udvarhelymegyei takarékpénztár 2000 korona alapítvány.
 29. Székelyegyleti első Takarékpénztár 1887-től, 14 év alatt, 755 rfrt adott.
 30. Konviktusi alap. adományokból, 1521 rfrt 22 kr.
 31. Torna-jutalmak; tanárok, gondnokok ajándékából 15—20 rfrt.
 32. Székely Egyesület ösztöndíja 1899—1900. évtől kezdve 90—90 korona félkonviktusi díjjal segít két jóra való székely fiut.
- Azután beszámol az igazgató az évi eseményekkel. Rendes tanárok létszáma 10. Helyettes tanár 2. Tanító 2. Végzett tananyag. Ifjusági egyesületek. Érdemsorozat. Könyvtárak szaporodás stb. Tanulók létszáma 230. Jeles 31. Jó 52. Flégséges 104. Egy tárgyból elégtelen 20; két tárgyból elégtelen 20. Több tárgyból elégtelen 3. A jövő iskolai év kezdődik szept. 4-én. Beiratás ideje 1, 2 3-án d. e. 8 12 d. u. 3—4,

A községi közigazgatási tanfolyamok. Augusztusban szaktanácskozás lesz a belügyminisztériumban, amelyben a meghívott szakemberek hozzászólása után véglegesen megállapítják az új közigazgatási tanfolyamokról kiadandó kormányrendeletet. Ennek a rendeletnek tervezete most készült el a belügyminisztérium kodifikációs osztályában, s a tervezetnek ez a tartalma:

Az új tanfolyamról szóló törvény életbelépésekor szeptember elsején — fölláttatják a tanfolyamokat s kinevezik az igazgatókat, kiknek meghallgatásával azután az egyes tanfolyamok tanítótestületét is összeállítják. Tíz tanfolyam lesz, ezekben a városokban: Budapest, Pozsony, Kassa, Debrecen, Máramaros-Sziget, Pécs, Nagy-Becskerek, Szombathely, Kolozsvár, Maros-Vásárhely. A közigazgatási tanfolyam egyéves lesz, két félévi szemeszterrel. Az előadott tantárgyak főcsoportjai a következők: Tétéles magyar közjog.

Közigazgatási jog általában. Belügyi közigazgatás, Valás- és közoktatásügyi igazgatás. Büntető-jog. Bűnvádi perrendtartás. Tétéles magyar magánjog. Telekkönyvi rendtartás. Pénzügyi igazgatás. Közgazdasági igazgatás. Katonai igazgatás. Állami számvitel. Községi ügyvitel és iránytan. A tanárok kizárólag *gyakorlati férfiak* lesznek, állami és törvényhatósági tisztviselők, főiskolai tanárok, ügyvédek, jelesebb községi jegyzők. A tanárok, az igazgatók kivételével, nem állandó fizetést, hanem tiszteletdíjat kapnak. A hallgatók jelentkezése és a tanfolyamokra való beiratkozás szeptember elején kezdődik. Szegény, de szorgalmas hallgatók lehetőleg ösztöndíjban fognak részesülni. Ott, ahol hallgatók kellő számmal fognak jelentkezni, internátusok és konviktusok fölláttatását is tervezik. A tanfolyam befejezése után tartandó vizsgálatok írásbeliek és szóbeliek lesznek. A tanfolyamokról szóló rendeletet a törvény szentesítése után fogják a hivatalos lapban közzétenni.

TÁRCA.

A kis-barcsai ev. ref. egyház története 1885. szept. 1-től 1900. május 9-ig.

(Folytatás.)

Ugyancsak ezen évben még ennél is nagyobb kiűntetés is várt az alakulófélben levő kis községre. Szász Domokos kevéssel püspökké választatása után, 1885. dec. 20-án a megye székhelyére, Dévára jött, felszentelni az ottani ref. templomnak új orgonáját. Beszédének alapigéje az volt, a melyről prédikált volt 23 évvel azelőtt, midőn ugyanezen templomban pappá szenteltetett volt fel: „Oh Te, kit az én lelkem szeret!” És ezen ígék alapján az „Isten, Egyház és Haza” iránti szeretetet dicsőítette. Beszél menydörgéshez hasonló hangján és beszédének hatása óriási volt. Istentisztelet végeztével tisztelgett előtte a kisbarcsaiaknak 40 férfi és nőből álló küldöttsége is Szánthó körjegyző és Bodosi tanító vezetése mellett. Hogy sok jó hazafi a püspöknek ezen hunyadmegyei látogatásához minő és mekkora várakozásokat fűzött, azt elmondja híven Heteyi Gábornak, akkori dévai tanítóképezdei igazgatónak a lantja, mely ezen alkalomból így szólalt meg, s melyet ő a disztrakción el is szavalt:

Hozott Isten, főpásztorunk!	A te ajkad olyan ékes,
Reád nehéz munka vár itt!	Jósággal a szived teljes —
Meggyujtani templomaink	Magasra ér bölcsességed. . . .
Kialudott szent oltárit.	Teremts nálunk új életet.

Mi elveszett, visszavenni,	A merre mégysz, a hová lépsz,
A holt testbe adni lelket;	A kőből is virág váljon. . . .
Nagy maradni, hanem azért	Üdvözöllek főpásztorunk,
Szétszótani munkás lelked.	Hogy az Isten is megáldjon!

December 24-én a püspök már elútni készül, de útközben kiszáll Nagy-Barcsán és Barcsay Lászlóné volt főispánnőnek a lakásán fogadja újra a kis-barcsaiak küldöttségét, kiknek előbb iskolás gyermekeik éneklik el előtte a »Himnuszt« és »Mint a szép híves patakra« kezdetű zsoltárt. Erre aztán a küldöttség vezetője, a beszolgáló pap, ki akkor éppen e sorok írója volt, intézett néhány üdvözlő szót a püspökhöz, a helyzetnek megfelelőleg, illetéknéppen kezdve meg szavait:

Régi dal, régi dal, régi dicsőségről!
Nem régi dal, régi dicsőségről!
Uj dal ez, az új nemzedék ajakáról!
Régi dal! Régi dal!
Nem régi dal!
Az ezen vidéknek.
Az egész Cserna mentének
A jövő dala, a jövő zenéje ez!

A püspök, mielőtt válaszolt volna a hozzá intézett üdvözlőre, előbb áldólag terjesztette ki kezét a tanuló sereg feje felett, mondván: „engedjétek hozzám a kis gyermekeket, mert ilyeneké a mennyeknek országa. Majd a felnőttekhez fordulva így szólt: „Aranyom, ezüstöm nincsen, s ha ilyesmit igérnék tinektek, nem válhatnám bé ígéretemet. De van szerető szívem és annak érzelmét adom nektek. Tartsatok tanácsot önkebletekkel és az Istennel s ha úgy határozzátok el magatokat, hogy őseitek vallására, az én vallásomra visszatérjétek — mint főpásztor, tárt karokkal fogadlak benneteket. Ellenkező esetben is, maradjatok bár a régiék — imámba foglallak titeket, mint honfitársaimat.»

Ezen útjában kísérte mindenütt a püspököt nt. Bartha Lajos hunyadmegyei ref. esperes, továbbá Sándor József az „Emke” titkára. Ugyancsak jelen volt és lejött Budapestről ezen alkalomra Szathmáry György is.

Ezen püspöki látogatással el lett döntve a kis-barcsai templom felépítésének a sorsa. Szeglet-köve a Krisztus, de fölépítettője Szász Domokos püspök vala. Mielőtt azonban ennek leírására térnék át, fölemlitem előbb annak egy kedves előhírnökét. Elmondom az arany pohár történetét.

Két évvel történt e látogatás után, vagyis 1887. október 23-án, hogy az „Emke” nek egy Kolozsvárt tartott díszgyűlésen Sándor József, annak főtitkára és tiszteletbeli elnöke, ezen kultúregyesület körül kifejtett buzgalma és hazafias irányu működéseért egy 50 frt, némelyek szerint pedig 100 frt értékű arany pohárral és hozzá való tányérral lett megajándékozva és kiűntetve. És ő nemes felbuzdulásában az építendő kis-barcsai templom részére ajánlotta azt föl: hogy Isten dicsőségére és hívek üdvére, örök időken át *használtassék az ugy, mint Urasztali kehely.* A hunyadmegyei „Emke”-nek Déván székelt választmánya útján küldötte azt meg, melyet annak október 30-án tartott ülésén dr. Kun Géza gróf elnök a következő emelkedett szavakkal mutatott be a választmányak:

„Jelvény és jóslatszerű adomány e kehely és tányér, megszentelve ama szellemnek ereje által, mely az adományozót a hazafias ügy szolgálatában hevíti. Ezen adomány hírének hallatára *gyorsan tel fog épülni a templom Kis-Barcsán*. És másutt és mindenütt: Erdély magyarság által lakott vidékein, hol az egykor magyarul hangzott ima a balsors csapásai következtében elnémult: *a romok meg tognak újulni s a netalán ellankadt nemzetí együttérzés ismét erőssé lesz!*“

Ki merné tagadni, hogy a nagytudományu főúrnak tizenkét évvel ezelőtt elmondott ezen jövődölése nem teljesült be erdélyi ref. egyházkerületünk nagyobb részében, főleg Szász Domokos püspöknek áldásdús működése által?

Ugyanazon év november 20-án a kis-barcsai állami iskolában tartott istentiszteleten ünnepélyesen adatott át egy küldöttség által az egyház birtokába e pohár. A küldöttség tagjai voltak: Sándor József dévai közjegyző, László Zsigmond képezdei tanár és Barcsai Kálmán akkori alispán, jelen időben pedig a dévai választókerületnek országgyűlési képviselője. Mindannyian figyelemmel hallgatták meg a tékozló fiú történetéből vett egyházi beszédet, mely ezen textusra volt felépítve „Elveszett volt és megtaláltatott; halott volt és feltámadott.“ (Luk. XV. r. 32. v)

III.

A templom megépítése és belső felszerelése.

1886. január 15 én egyik új hívünk, Nagy Pál közel a faluhoz 400 négyszögöl első minőségű földet adott sajátjából az új egyháznak temető helyiségül: 50 frt értékben. E. hirre február 5 én a hunyadmegyei „Emke“ fiókegylet 40 frtot küldött be az egyházi gondnok, Zsigmond Ferenc kezéhez annak körül kerítettése végett. Bejelentetvén ezen eset, a mélt. áll. Ig. Tanács 859 – 1886. sz. alatt köszönetet mond ezen adományért, s utasítja egyszersmind az egyházi előljáróságot, hogy azt a kis barcsai ref. egyház nevére telekkönyveztesse. Május havában már imával és egyházi énekek éneklésével fel is avatattott e hely és a közönség rendelkezésére bocsátatott. Még ugyanezen esztendőben Bodosi Lajos állami tanító és ref. énekvezér szomoruan jegyzi föl az egyházi jegyzőkönyvben, hogy az első halott ezen anyaföldnek kebelében, az ő 12 éves és egyetlen »Gyula« nevű fia volt.

Ezen időtájt történt az is, hogy a vall. és közokt. miniszter úr, a kir. tanfelügyelőség útján 980 – 1886. sz. alatt arról értesíti az egyházi előljáróságot, hogy az állami iskolát ideiglenesen átengedi istentisztelet tartására, az új hívek számára. Egyszersmind kérdezősködött azok létszáma felől is. A jelentés úgy hangzott, hogy az összes létszám jelenleg 66, melyben férfi 27 van, mindannyi családapa; 8 ifjú legény; nő összesen van 21, kik közül családanya 13, ifjú leány 8 van; a gyermekek száma pedig 18. Ez történt februárban.

A következő hónapban, vagyis március 27-én, néhai Barcsay László volt főispánnak a neje, báró *Bruckenthal Antonia úrnő*, szemben az állami iskolával, egy 300 négyszögöl területű helyet ad a felépítendő templom számára, mely hely szintén 50 forint értékét képvisel, szintén az egyház nevére van telek-

könyvezve és örök időre az énekvezér használatára van bocsátva a szabadon maradott hely.

Miután ily módon volt már temető és templomhely is, önként következett, hogy immár a templom fölépítéséről kellett gondoskodni. Ez pedig a következő módon és a következő adományok segítségével történt.

Zsigmond Ferenc, előbbi asszonyságnak tisztartója s egyszersmind egyházgondnok is, szintén a márciusi presbyteri gyűlésen jelenti, hogy a vajda-hunyadi vasgyártól három ingyenes vagon salakkő érkezett a közeli cserna-kereszturi vasúti állomásra, melyet a barcsaiak 30 igás szekérrel immár haza is szállítottak. Igérve van még Barcsay Kálmán úr közbenjárására a vasúti igazgatóság által hét vagon küldése E 100 igás szekérnyi kő fel- és lerakása és tovább szállítása költségeinek fedezésére engedélyt kér, hogy a dévai takarékpénztárban levő és gyűjtő-ivek segítségével összehozott 70 frtot kivehesse Kérése teljesített is, de mivel a pénzkészlet akkor csak 50 frt 75 kr. volt, tehát kézhez csak annyit kaphatott. A kőnek illetően szállításával mintegy 40—50 frtnyi megtakarítás éretett el; a ménynyiben igás szekerekkel egyenesen Hunyadról szállítva minden szekér 1—1 frtba szokott kerülni. Ugyancsak a gondnok jelentette azt is, hogy Barcsay Kálmán úr a sajátjából ötezer téglát ajánlott fel templom-építés céljából mintegy 30 frt értékben.

Bodosi Lajos barcsai tanító és Szánthó Károly akkori alpestesi körjegyző által kibocsátott gyűjtő-iveken begyűlt a dévai takarékbba első ízben 50 frt 57 kr., második ízben 29 frt 63 kr. s így összesen 80 frt 10 kr. Sándor Jánosné szászvárosi tanárnő gyűjtő-ívén 26 frt 80 kr, mely az ottani takarékbban nyert elhelyezést, és így a gyűjtő-ivek teljes összege kitett 107 frtot.

Kénosi Sándor József dévai kir. közjegyző és a hunyadmegyei „Emke“ pénztárnoka, valamint Barcsay Kálmán akkori alispán Déván ugyane célra egy koncertet rendeztek, melyből begyűlt 165 frt 55 kr.

A méltóságos Konvent 1452—1886. sz. alatt kiutalt templom-építésre és harang-beszerzésre 200 frtot (lásd egyházi hivatalos lap 1887. évi folyam 6-ik számát). Ezen összeg azonban nem küldetett le Kis-Barcsára, hanem közvetlenül a harangalapra lett fordítva minden valószínűség szerint.

Balaskó Ferenc bérlő és birtokos 1887. nov. 30-án adott 5 frtot.

Barcsay Béla főszolgabíró dec. 21-én az egyházi közgyűlésen följánlott ugyane célra 23 forintot.

(Folytatjuk.)

Thamó Gyula,
ref. pap.

Különfélelék rovata.

Dr. Bartók György mezőségi útja. Dr. Bartók György jul. 16 án kereste fel Mező-Bodont. Titkárán kívül vele voltak: Sándor János, esperes, a lelkesek; Nemes Árpád, esperes. A mező-bodoni egyházközség ünnepiesen fogadta a püspököt. Az egyházközség nevében Balogh Sándor, lelkész üdvözölte. A püspök az üdvözlésre lelkes szavakkal válaszolt. Majd megkezdődött az istentisztelet. Imádkozott Sándor János. Prédikált a püspök. Az egyetértő és munkás szeretetet kötötte a gyülekezet szívére. Az istentisztelet végeztével a gör. kath. lelkész köszöntötte a

püspököt, mi jele a két felekezet közt fennálló békeségnek. Délben grf. Bethlen Gézának volt vendége. Délután meglátogatta Mező-Záhot. A mező-záhi egyházközség szintén ünnepiesen fogadta Csiki József, lelkész vezetése mellett. A templomozást itt a következők végezték: Ujváry István imádkozott. Szécsi Ferenc, felvinci lelkész szemléletekben gazdag beszédet tartott. Utóljára imádkozott a püspök, kérte Isten áldását a gyülekezetre. A gör. kath. egyházközség, s az izraelita hitközség küldöttségei köszöntötték a püspököt. A püspök szíves szavakkal köszönte meg a tisztelet ezen kifejezését.

Azután az egyházi ügyeket vizsgálta meg; mindent rendben talált. 17-én a sármási telepet is meglátogatta, egyházzá alakítás céljából. Estére haza utazott.

Jul. 22-én újabb körutat tett a püspök. Ekkor Bonchidát látogatta meg. Kolozsvárról Nagy Károly, theol. tanár ment vele. A közeli egyházközségekből több lelkész jött a püspök kíséretére.

A püspök és a papság délelőtt 9 órakor érkezett meg gr. Bánffy György lakására. hol szíves vendégszeretettel találkoztak. Villásreggeli után, 10 órakor, az egész társaság a templomba ment. A templom előtt Bartók Béla, helybeli lelkész fogadta a püspököt, kifejezte az egyházközség szeretetét és ragaszkodását a püspök iránt.

A püspök megköszönte a szeretet és ragaszkodás ezen kedves nyilvánulását. Azután bementek a templomba. Kezdetét vette az istentisztelet. Bartók Béla, helybeli lelkész imádkozott. Nagy Károly, theol. tanár prédikált a Szentlélek lelkesítő és erősítő hatásáról. Utóljára a püspök imádkozott. Áldást kért a gyülekezetre, a hazára.

Istentisztelet után a püspök, a papság kíséretében, a paplakásra ment. Itt Tocauer Károly, körjegyző üdvözölte a püspököt a polgári község nevében. Beszédében örvendetes kifejezést adott annak, hogy a községben felekezeti békeség uralkodik. Dr. Farkas Lajos, egyetemi tanár az állami iskola gondnoksága és román. kath. egyházközség nevében üdvözölte. A gör. kath. egyházközség nevében Kupera Ágoston, s az állami iskola nevében Lakatos Dénes üdvözölték. A püspök az állami iskolát is megtekintette. Innen aztán gr. Bánffy Györgyhez ment az egész társaság ebédre.

Adományok a sövényfalvi és az ádámosi reform. egyházközségek részére. Két szép tettről óbajtom értesíteni e lap olvasóit. Ádámoson lakó özv. gróf Horváth-Toldy Lajosné, szül. Bethlen Irna román. kath. vallású grófnő, midőn tudomást szerzett arról, hogy sövényfalvi kicsiny és szegény egyházunk új templomot, tornyot épít s hogy e célra összes erői elégtelenek; megkeresés nélkül, egyedül nemes szíve sugallatát követve, célunk eléréséhez 50 korona önkéntes adomány nyújtott. E tett sokkal szebb és magasztosabb, mint hogy a nyilvános elismerést igényelné, de jól esik nekünk a jóságáról széles körben ismert nemes grófnő e tényét regisztrálva, hálás köszönetünket e helyen is tolmácsolni.

A másik tett hasonlóan nemes szívű nemes cselekedete. Báró Kochmeister Frigyes, humanitárius áldozatairól országosra ismert férfiú, az ádámosi ref. egyháznak 100 koronát adományozott. Ez adományozásban kettős kimagasló érdem van. Egyik az adományozó budapesti lakos főúré, ki — az ág. ev. egyház vezérférfia — egyelőre teljesen ismeretlen kis egyháznak valóban úgy adományozott, hogy „nem tudta a hal,

mit cselekszik a jobb“ A másik érdem Kovácsy Sándor nyug. min. tanácsos, orsz. gy. képviselő úré, ki nem elégszik meg azzal, hogy képviselői hivatásán kívül mint mintagazda dicsőséget szerez önmagának és hazájának, mint az orsz. prot. árvaegylet elnöke sok könnyet letörölni hivatott: hanem országos állásán kívül, mint kicsiny ádámosi ref. egyház tagja s presbytere nemcsak önmaga járul alapítványával, évi adományával a kis egyház gyarapodásához, de — mint a szép példa mutatja — mások érdeklődését s áldozatkészségét is megszerzi egyháza számára. Ime a humanitás és szeretet erénye, mely egyaránt ékesíti a román. kath. vallású grófnőt, az ág. ev. és ev. ref. vallású vezérférfiut. Isten áldja meg őket!

Sövényfalva, 1900. július 17. *Pátkay János*, sövényfalvi és ádámosi ev. ref. lelkész.

Jószívűség és az anyai aggodalom. A kik jul. 2-án Budapesten délelőtt a keleti pályaudvaron várták a vonatok indulását, meglátó jelenetnek voltak a tanúi. Egy csoport szegény asszony jelent meg a váróteremben, kézen vezetve beteg kis gyermekeiket, kiket ott aztán néhány előkelő ur vett át az anyától. Az előkelő urak a Szünidei Gyermektelep-Egyesület tagjai voltak, a kik a szegény gyermekek közül a görvélykórosokat, számszerint huszonnégyet, Lipik jód-fürdőjébe küldtek gyógyulás végett. Indulás előtt megszámlálták a kis betegeket és konstatálták, hogy csupán huszonhárman vannak. A vonat már fűtventett az indulásra és az elmaradt kis huszonnegyedik még mindig nem mutatkozott a láthatáron. Az előkelő urak már lemondtak az elutazásáról, a vonat megindult és már messze kiért a pályaudvarról, mikor lélekszakadva fut egy szegény asszony kis gyermekével, — véznábal, beteggel, mint amazok. Mikor meghallotta, hogy elkészt, lerogyott a földre és úgy zokogott.

— Szegény kis beteg fiacskám. Ez volt minden reményemem, hogy meg fogsz gyógyulni, most már vége! Mi lesz veled, szegény fiacskám!

A körülállók meghatottan, a nők könnyezve halgatták az anya keservét, a ki sirva mutogatta a gyermek sebeit, magát vádolta a késés miatt. A meglátó jelenetnek *Witenberg L.* kereskedő vetett véget. Megváltotta a kis gyermeknek jegyét Lipikre, a ki a kalauz védő szárnyai alatt vígan robogott a következő vonattal a gyógyulás felé. A szegény asszony örömkönyvet hullatva köszönte meg a nemes tettet, a község pedig lelkesen megéljenezte a derék kereskedőt.

A protestáns irodalmi társaság Pozsonyban. A protestáns irodalmi társaság, mely Magyarországon legjellegesebb protestáns íróit egyesíti, az idén Pozsonyban szeptember hó 18-án és 19-én tartja évi közgyűlését. A fogadtatás és ünnepredezés tárgyában a helybeli evang. egyházközség Günther M. V. kir. tan. elnöklete alatt a minap ülést tartott, a melyen megalakították a fogadó, bankettrendező, kirándulási, szerkesztő stb. albizottságokat. A vendégek szeptember 18-án a délutáni vonatokkal fognak idejönni s már most jelezhetjük, hogy ezek közt lesz Hegedüs Sándor miniszter, Zsilinszky Mihály államtitkár, Beöthy Zoltán min. tan. egyetemi tanár, Baltik és Gyurácz ev. püspökök, valamint több református püspök is. Az előértekezlet ugyanez nap este 6 órakor tartják meg az evang. theologiai akadémia dísztermében. Este nyolc órakor ismerkedési estély lesz a „Magyar Király“ szállóban, másnap reggel kilenc órakor pedig ünnepies istentisztelet az evang. nagytemplomban, melyen a szónoklatot dr. Masznyik Endre, theol. akad. igazgató fogja tartani. Ezután lesz a díszközgyűlés, melyen evangélikus részről Markusovszky Sámuel, pozsonyi ev. lyceumi igazgató fog felolvasást tartani Bél Mátyásról. Gyűlés után megtekintik az evang. lyceumot, hol a tanuló ifjúság a feldíszített tornateremben várja az érkező vendégeket. Itt az egyházkerület nevében Baltik Frigyes püspök, a pozsonyi egyház nevében pedig Gün-

ther kir. tan. üdvözlí őket. Erre megtekintik a helybeli egyház tulajdonát képező értékes kodexeket stb. Délután 2 órakor bankett lesz a «Bellevue» mulatóban, azután a város megtekintése és séta a hegyekben. Azok, akik ezen napon este el nem utaznak, másnap reggel hajón kirándulást tesznek a dévényi millenniumi emlékoszlophoz, onnan pedig Németóvárra és a carnuntumi ásatásokhoz. A közölt programból látható tehát, hogy a pozsonyi ev. egyházközség buzgó rendező bizottsága élénk és szórakoztató időzést fog az ország minden vidékről ideérkező vendégeknek szerezni

Különös halotti szokások. A magyarokkal rokon északi népeknél érdekes szokások fűződnek a halott kultuszához.

Az osztjokoknál és voguloknál az özvegyen maradt nő nyirfahéjból, fából és bőrből bábút készít, mely az elhunytat ábrázolja. hat hónapon át mindennap odaülteti az asztalhoz a főhelyre, étellel, itallal kínálja és mindig magával hordja. A bábú ruháinak és ékszereinek olyanoknak kell lenniök, amilyeneket elhunyt férje viselt életében. A jakutok a kún sirszobrok primitív változataiképen a halott emlékére alakját híven utánozó fabábút faragnak, melyet díszes helyen állítanak föl a szobában s száját zsirral meg-megkenegetik és hust tesznek elébe. A sámán halottasárványára emberi alaknak megfelelően kifaragott deszkát állítanak, melynek törzsrésze madárformájú. A temetéskor azután a bálványbábút is szánra helyezik és bőrökbe kötözve ott hagyják a sir mellett. Érdekes a megemlítésre, hogy nemcsak az újkorban fölfedezett műveletlen népek vallási és halotti kultuszánál találjuk a bábát, hanem még a klasszikai ó-kor művelt népeinél is. Így a régi egyiptomiak fából, mészkőből és gránitból, de leginkább zöld, vagy kék zománccal bevont égetett agyagból halotti bábákat, az úgynevezett sebtiket készítettek, melyek a valóságos mumiák hú másai: testük be van pólyázva, karjuk mellükön keresztbe téve; az egyik kápát, a másikban ósrégi fa ekét tartanak a vállukról meg zsák lóg le a gabona befogadására. Ezeket a mumiá sirokba tették a holtakkal együtt, mert a néphit szerint ezek munkálták meg a halott helyett az alvilági földeket. S a hogyan a tivornyak elfajzása alkalmával a csapongó-jókedv lehangolása s csendesebb mederbe terelése végett memento mori-képen fekete koporsót vitettek körül a felnöttek között, azonképen vásott gyermekeiknek is gyakran halotti bábákat adtak játékszerül, hogy fékezze meg a túláradó jólérzést s így a játék s a halotti bábák között nem is lehet náluk olyan szigorú határt vonni.

Ofen-Pesth Tudvalevőleg a bécsi városházán elhatározták, hogy ezentul a Budapestre szóló hivatalos levelek boritékára Ofen Pest címzést fogják ráírni. A székesfőváros hatósága erélyes módon szándékozik megtorolni a bécsi község tanács eme határozatát. Amint ugyanis értesülünk, Lung György tanácsos, a jogügyi osztály vezetője, akinek az ügyosztályába érkezett a bécsi hatóság felháborító címzése, a tanácsnak azt a javaslatot terjeszti elő, hogy intézzen a törvényhatóság föliratot a kereskedelemügyi miniszterhez, kérve annak az elrendelését, hogy a magyar királyi posta a külföldről érkező s Ofen Pesth címmel ellátott küldeményeket utasítsa vissza, mivel ismeretlen helynév. Ezenkívül kérni fogja a tanács a közgyűléstől az ahhoz való hozzájárulását, hogy a külföldről érkező összes olyan hivatalos átiratokat és megkereséseket, amelyekon nem a hivatalos Budapest cím van, azonnal visszautasíthassa.

Mezőgazdasági értékesítő szövetkezetek. Az Országos Központi Hitelszövetkezetben azzal az eszmével foglalkoznak, hogy a gazdasági és községi hitelszövetkezetek kebelében az érdekelt szövetkezeti tagokból külön szakcsoportokat alakítsanak és szervezzenek az egyes gazdasági termények értékesítésére. Az ekként létesülő szakcsoportok azután a gyümölcs, tojás, vaj és egyéb gazdasági termények értékesítését önállóan

intéznék és vezetnék. Ez alapon dr. Horváth János már ki is dolgozott a Központi Hitelszövetkezetben ily szabályokat a ciroktermelés és értékesítésre nézve. Ez alapon akarják azután a fűzvestző feldolgozását is szervezni s végül az összes gazdasági melléktermények értékesítését szintén az ily szakcsoport-rendszerbe akarják bevonni. Ennek betetőzését azonban az képezné, ha Budapesten egy központi üzletvezetőség irányítaná az összes gazdasági értékesítő szakcsoportokat és ez gondoskodnék a fogyasztási piacok felkereséséről is. Mint értesülük, legközelebb ezt a szervezési rendszert dr. Horváth János a maga egészében szándékozik ismertetni szövetkezeti körökben. A központi hitelszövetkezetnek ezen kezdeményezése mindenestre nagyon elismerésre méltó mert a termények megfelelő közvetlen értékesítése, kapcsolatban a »Hangya« fogyasztási szövetkezetének a fogyasztási cikkek közvetlen beszerzésével, a legszegényebb néposztály megélhetési viszonyain jelentékeny mértékben lendíthet és ezáltal a vidéki népség jólétének emelésére oly lépés történnék, amelynek fontossága nemcsak az egyes szövetkezeti tagokra nézve nagy jelentőségű, hanem általános szempontból is egész közgazdasági helyzetünkre elhatározó befolyás gyakorolhat.

A ki a munkát szégyenli. Károlyliget község egyik legvagyonosabb polgárának, Stich Mártonnak a tizennyolc éves szép leánya öngyilkosságot követett el. A sorsa nem mindennapi tragédia. Jómódu apja iskolába járatta, taníttatta és nem hiába költötte rá a pénzt, mert a leány kitűnő bizonyítványt hozott haza. A mikor aztán befejezte a tanulást, az apja egyszerre durva, mezei munkára fogta, kiküldte aratni. A leány nem akart menni s a mikor kényszerítették, elbujt és egy óvatlan pillanatban fölakasztotta magát. Szülei már holtan találták.

Hivatalos rész.

2686—1900. NYILVÁNOS NYUGTÁZÁS.

Néhai Szász Domokos erdélyi ev. ref. püspök síremléke és a szeretetház javára ujabban a következő adományok folytak be:

Lőrinci Lajos és Lőrinci Zsófia adománya:	Kor. fill.
a) Szeretetházra...	200—
b) Síremlékre.....	80—
Oltszemi egyházban gyűjtés	6-80
Ifj. Éltető Albert	20—
Szászvárosi konfirmált növendékek persely gyűjtése szeretetházra	5—
M.-Péterlaci egyházközség	5—
Szabolcska Mihály temesvári lelkész	2—
Piskii egyházban gyűjtés.	31-50
Kovács Béla tanár gyűjtése	46-30
Csontos János	9-90
Vajai és kis-görgényi konfirmáltak gyűjtése szeretetházra	10-96
Kolozsvári földész énekkar.	50—
Bartha Pál áll. tanító gyűjtése	4—
Disznajói egyház	5—
Csiki Károly lelkész.....	1-50
Bogyó István	20—
Vass Ferenc m.-sülyei lelkész	6—
M.-sülyei egyház	4—
M.-ujvári konfirmáltak gyűjtése....	6—
Vadasdi konfirmáltak gyűjtése	2-20
Farcádi lelkész Lőrinci József.....	2-40
Gyarmathy Dezső.....	10—
Teleki Pál	1—
Kutyfalvi konfirmáltak gyűjtése.....	5—

Fogadják a nemes lelkű adakozók Igazgatótanácsunk mély köszönetét.

Kolozsvárt, 1900. július hó 17-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.